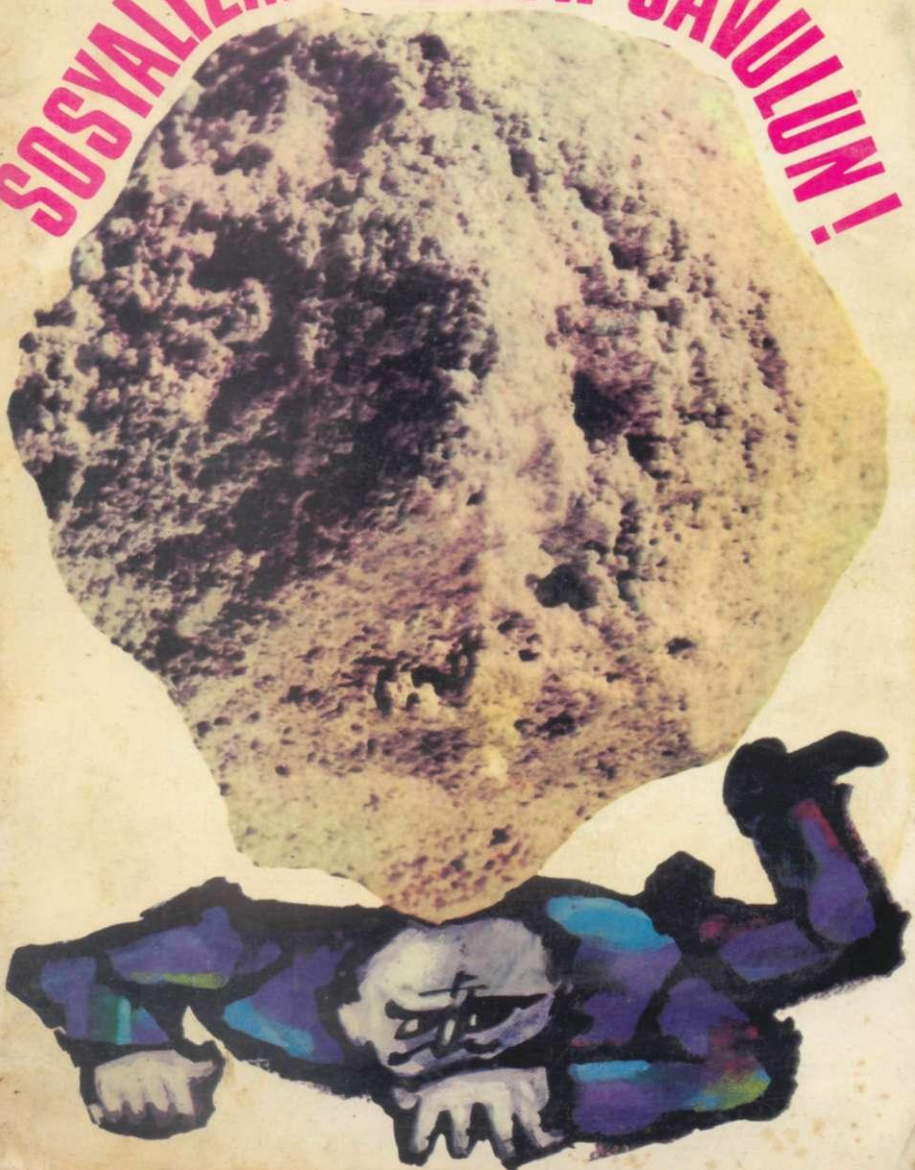
AZİZ NESİN

SOSYALİZM GELİYOR SAVULUN!

SOSYALİZM GELİYOR SAVULUN!

MİZAH HİKAYELERİ

AZİZ NESİN

• Bu kitabın birinci
basımı 1965 de yapıldı.

• Çoktandır tükenmiş ve
aranmakta olduğundan
ikinci basımını sunuyoruz.

İSTANBUL — 1968

BASBAYAĞI BİR KADRİ

İki çocuğu yüzünden başına gelmeyen kalmadı bizim Kadri'nin. Az kazançlı dul bir babanın iki küçük kız çocuğuna bakmasının zorluğunu kolayca anlıyabilirsiniz.

Çocuklarına bakması için kazancının yarısını verdiği kadın, onları başıboş sokağa salıp komşu evlerin eşiklerini aşındırıyordu. O kadını savup, tek odalı gecekondusuna yaşlı bir kadın getirdi. Ninesinden yaşlı olan bu kadın da biriki ay beslenip semirince, kendisiyle evlenmezse çocuklarına bakamıyacağını söyledi. Bunun üzerine köydeki bir akrabasının yanına götürüp bıraktı çocuklarını. Gönderdiği paralarla bu akrabanın da çocuklarına bakmayıp, at, inek, araba aldığım öğrenince Kadri büsbütün şaşırdı. Bu sırada, çocuğu olmayan bir adam, karısının da çocukları çok sevdiğini söyüyerek iki kızını istedi Kadri'den. Aradan bir ay geçmeden de «Aman çocuklarını geri al, evim barkım yıkılacak» dedi. Mahalleli, metresinden olma çocuklarını karısına baktırıyor, diye dedikodu çıkarmış.

Bir iyiliksever arkadaşı aldı çocukları yanma. Bu sefer, Türkiye'nin neresinde bir kız çocuğu kaybolsa da gazeteler yazsa, sayıları günden güne artan amatör ispiyonlar, Kadri'nin iki kızından birini, kaçırılan çocuk diye polise ihbar ediyorlardı. Biri beş, öbürü sekiz yaşındaki iki kız karakola götürülüyor, günlerce orada alakonduktan sonra kaybolan çocukların şehirlerine gönderiliyor, yanlışlık anlaşılınca da geri getiriliyordu.

Büsbütün umarsız kalan Kadri'nin Ortaanadolunun bir kıyı kasabasından bir hala kızı varmış, iki kızını götürüp onun yanına bırakmış, aydan aya da bakımları için para gönderiyormuş.

Olayın bundan sonrasını Kadri'nin ağzından dinliyelim:

«Benden onaltı yaş büyük olduğundan halamın kızına abla derim. Seni evlendireceğim, diye tutturdu. «Aman abla, ilk kandan ağzım yanmış, ben bu iki çocuğu bile besliyemezken...» diyorum ama, dinliyen nerde?

«Bak, sana bir hikâye anlatayım da kıssadan hisse çıkar» diyor, «Senin gibi çulsuzun biri, eşraftan birinin kızını istemiş. Herife, dünya malın nedir de evleneceksin, diye sormuşlar. O da, iki değirmenim var, demiş. İki değirmeni olana bir değil dört karı helâl. Vermişler kızı. Bir de bakmışlar ki herifin bir giyimlikten özge gömleği bile yok.

«Hani senin iki değirmenin vardı, nerde?» diye sıkılamışlar. O da karısına, «yüklükteki çıkını aç da bak!» demiş. Çıkını açmışlar ki, kahve öğüt-

meye yarar iki tane eldeğirmeni. Değirmen mi, işte de değirmen, yemin etse başı ağrımaz. Anladın mı şimdi nasıl evlenilirmiş!.. Gerdeğe girinciye dek, eldeğirmenini yeldeğirmeni göstereceksin; biri bin diyeceksin. Gerdeğe girip de işini becerdin mi, karı senin nikâhlı karın, tapulu tarladan sağlam malın. Erkişinin kız istemeye gelince, «önümde beşyüz davarlık, ardımda beşbin davarlık iki sürüm var» diye yalan söylemesi günah sayılmaz çünkü dünya evine girecek.»

Dönüp geldim İstanbul'a, haftası oldu olmadı, ablamdan bir telgraf: «Çocuklar hasta, acele gel...»

Nedir benim bu çocuklardan çektiğim, hey Allah... Filânca günü otobüsle geliyorum, diye ben de telgraf çektim, ama otobüsü kaçırdım. Olacak bu ya, oraya gidecek dört yolcu otomobile binmişler, beşinci yolcuyu beklerlermiş. Ben de bindim * otomobile, yola çıktık. Kasabaya gelmeden önce, öbür yolcular birer birer indiler bir yerlerde, ben arabada tekbaşıma kaldım, sanki kendime özel tutmuşum arabayı. Kaçırdığım otobüs de, az önce gelmiş, yolcular daha yeni iniyorlar.

Kasabadan bir kalabalık, hem de elleri bayraklı mayraklı bir kalabalık, otobüsü çevirmişler. Bindiğim araba kalabalıktan yok açıp geçmek için yavaşlayınca, konuşulanları tektük duydum: «Demek bu otobüsle gelmedi...», «Yahu, koca bir Kadri, otobüsle gelir mi, hey avanaklar...», «Hususî arabaya binmiştir ve kendi hususî arabası vardır.»

Otobüsün şoförüne soruyorlar: «Kadri binmedi miydi otobüse?»

Araba kalabalığın yanından geçti, ben hala kızının evi önünde indim. Baktım ki, benim kızlar avluda, oynuyorlar. "Üstlerindeki elbiseyi, bey, paşa kızı giyemez; öyle fantazi... Hala kızı «Hastaydılar, iyileştiler» dedi. İkisinin de yanakları al, hasta suratı yok. «Abla, bir küçük soğukalgınlığına beni buralara koşturdun, işimden ettin, paradan ettin» dedim. Bir de baktım, kızların ikisinin de elinde çukulata ve de milyonerlerin yediği pahalı çukulatadan. «Aman abla, bunların elindeki ne? Ahlâkları bozulacak çocukların...» dedim. Hala kızı, çocukiara«Hadi, lokumunuzu, gurabiyenizi de getirin, bademşekerlerini, çöreğinizi de getirin, oyuncağınızı, bebeğinizi de getirin, babanız görsün» dedi. Benim iki kız koşup getirdiler, koşup getirdiler; kutularla şeker, yemiş, kucakla oyuncak.. «Bu ne abla, aman yoksa büyük ikramiye mi çarptı piyangodan?» dedim. «Sus, ses etme, seni evereceğim. Sana bir kız buldum ki, kasabanın en güzel kızı ve de körpecik ve de eşraf, hanedan kızı ve de teni gün görmemiş ve de eline er eli değmemiş ve de babası karun kadar zengin...» dedi. Ben de ona «Ve de bu kız ve de babası deli...» dedim. «Neden?» dedi. «Neden olacak, benim gibi bir dikili ağacı olmayan zibidiye, vasf ettiğin kızı veren herifin aklı olur mu?» Hala kızı «Sen de bugüne bugün bir Kadri'sin» dedi. «Dünyada Kadri çok, adı Kadri olana gökten para yağmıyor ya...» derken, birden ayar gibi oldum. «Âbla, neydi o, herkes Belediye meydanına birikmiş, otobüs şoförüne Kadri nerde diye soruyordu» dedim. «Seni karşılamaya çıktılar» dedi. «Tövbe, beni neye karşılasınlar bre abla?»

«Kadri olduğundan, Kadri olmak kolay mı?» dedi.

Demeye kalmadı, biz hala kızımla avluda, evin kapısı önünde konuşmaktayken, karşıdan bize doğru sırıtarak beş adam geldi, doğruca önüme gelip durdular. «Hoş geldiniz Kadri bey» diyerek birbir elimi sıktılar. «Hoş bulduk» dedim ama bozuldum da... İçlerinden biri «Kulübe teşrif eder misiniz, arkadaşlar sizi görmek istiyorlar» dedi. Ben hayatımda böyle teşrif meşrif lâfı duymamışım, bunlar benimle alay mı ediyorlar, nedir? Vakit bulup toparlanayım da neyin nesidir, anlıyayım diye «Beni görmek istiyen arkadaşlara selâm ederim, siz varın gidin, ben sonra gelirim. Yol yorgunuyum» dedim. Gittiler. Halam kızına «Bu ne iştir abla?» dedimse de gülüp geçti, bir cevap vermedi. Döndürdüğü oyunlardan benim hiç haberim yok. Hala kızının düzenlerini sonradan öğrendim.

Birgün pazardan dönerken, bakmış ki, kahvenin önüne bir kalabalık, bir kalabalık birikmiş, insanlar birbirinin üstüne yığılmış, radyodan bağırarak konuşan herifi soluksuz dinliyorlar. Ordan birine «Radyodan bağırarak hükümetimiz mi konuşur da bunca avanak toplanmış dinler?» diye sormuş. «Aman abla, hükümetimiz konuşsa düğmeyi büker keserdik radyoyu. Hele sen de dinle biyol...» demiş, ler. Halam kızı kulak vermiş radyoya: «Kadri aldı... Kadri çalımladı... Kadri geçti... Kadri verdi... Kadri atlattı...» Kadri kıvırdı...

Nedir, ne değildir diye sormak için komşu evlerden birine girip bakmış ki, evin ebesi bebesi, to-

runu dedesi radyonun başına yumulmuşlar, radyodaki gümbür gümbür sesi dinliyorlar : «Kadri kaçırdı, aaah Kadri... Gene aldı Kadri... Yaşa Kadri... Aslan Kadri... Kadri çekti... Kadri girdi... Kadri indi...»

Koşup evdeki radyoyu açmış, onda da Kadri... O günden sonra farketmiş ki, kasabada büyüğü küçüğü herkes Kadri'yi konuşuyor; Kadri aşağı, Kadri yukarı, varsa Kadri ycksa Kadri...

Halam kızı, benim için gözüne kestirdiği kıza gidiyor:

«O Kadri var ya, o Kadri...» diyor.

Kız «Olmaz mı, var ya... Ne olmuş Kadri'ye?» diye soruyor.

«N'olmacakmış, hiç... Dün mektup aldım da...»

«Ne?.. Mektup mu?.. Kadri'den öyle mi?»

«Kız, ne o? Dudakların şapır şapır ediyor, Kadri deyince gevşedin yayıldın iyicene... Kadri, benim halam oğlu... Mektupta yazmış ki, namus ehli ve de gayet güzel bir kızla beni evlendir diye yazmış. Eski karısını boyanıyor diye boşadı, şimdi boyasızından halis güzel arıyor. Ve de iki kızına ana olsun istiyor.»

«Aman o iki küçük kız Kadri'nin mi?»

«Kadri'nin ya...»

Kız yüzünü öteye dönüp, hemen bir beze yanağının allığını, dudağının boyasını silip «Ben hiç boya sürmem ki abla...» diyor.

«Dur hele, babana bir danışalım da...»

«Aman abla, Kadri'ye babam dünden razı.»

Kızın babası duyunca «Vaay, demek Kadri bi-

zim hemşerimiz öyle mi, oh, oh... Gelse bir buraya da bizim takımı çalıştırsa, bak o zaman Çaysporu nasıl yeneriz vızır vızır» diyor. Çayspor dediği, komşu kasabanın futbol takımıymış, onların takımını da hep yenermiş. Halam kızı «Buraya gelir gelmesine ama, burda ne iş tutar?» deyince adam «Dâr-ı dünyada bir dene kızım var, damadım demek oğlum demek» diyor.

Derken benim kızların, futbolcu Kadri'nin kızları olduğu kasabada yayılıyor, artık kızlar el bebek gül bebek, topçu Kadri'nin kızları diye el üstünde tutuluyor, yedirenin içirenin, giydirenin sayısı bellisiz. Çocukların yüzüne renk gelmesi ondanmış.

Benim bu olanların hiçbirinden haberim yok. Halam kızı da, duyarsam razı gelmem de evlenmem diye bana bişey anlatmıyormuş.

Kafamı toparlayıp da, bu olanlar nedir, bir düşüneyim, diye içeri girdim, oturdum. Pencereden dalgın bakıyorum dışarıya... Halam kızının evi kasabanın bir sapa yerindedir, önünden gelen geçen pek olmaz. Her nedense o gün, evin önü vızır da vızır işliyor. Kasabanın delikanlıları üçer beşer evin önünde aşağı yukarı volta atıp, benim önünde durduğum pencereden yana bakıyorlar.

«Abla bir iş var, nedir söyle, evin önü adam doldu, hepsi de eve bakıp bakıp bişeyler konuşuyor» dedim. Halam kızı «Helbet bakarlar, kasabanın en hanedan kızını alacağın duyuldu, bakmazlar mı...» dedi. Derken kapı çalındı, halam kızı kapıya çıktı. Ben de pencereden gözlüyorum. İki delikanlı halam

kızına «Kulüp adam almaz oldu, Kadri Bey gelmiyecek mi, herkes onu bekliyor» dedi. Halam kızı «Yorgundur, yarın gelir» diye adamları savarken koştum kapıya: «Neymiş bu kulüp yahu, gelelim de görelim» diyerek papuçları giymemle sokağa uğradım. Nerelerden çıktılarsa, bir kalabalık toplandı çevremde, beni ortalarına aldılar. Sırtımı sıvazlıyarak, koluma girerek, hoş geldin diyerek beni kulüp denilen yere götürdüler. Kapıya varmamızla, orda birikmiş kalabalık beni sallasırt edip havaya kaldırmaz mı! Gıdıklanırım bir yandan, şaşırmışım öte yandan... «Ulan etmeyin uşaklar, bu ne belâdır başıma gelen!...» diyorsam da, onların «Yaşaaa!.. Varoool!» diye bağırıp çağırmalarından benim sesim duyulmuyor. Havaya kaldırıp parmak uçlarında taşıyarak merdiveni çıkarttılar, bir salona soktular. Salon dolu, ayakta sıkış sıkış duruyorlar. Alkıştan, bağırıp çağırmadan ortalık yıkılacak. Yanımda dinelmiş, beni koltuklayıp duran adama: «Arkadaş, bu ne dalgadır anlamadım, bir yanlışlığa uğradık besbelli. Ben hükümet adamı filân değilken bu gösteri de neyin nesi?» dedim. Adam gülerek «Yanınızda hükümet adamı da kaç para eder... Eksiğimizi, kusurumuzu bağışlayın. Biz sizi otobüsle gelir belliyerek bütün gençler yolunuza çıkmıştık ya, siz taksiyle gelmişiniz» dedi.

«Bre kardeş, ben sana onu sormuyorum, bana yapılan bu yücelti nedir?»

«Siz koca bir memleketin biricik ve koca bir Kadri'si olasınız da, bunu da mı yapmıyalım size? Az bile...»

«Allah Allah... Ben bunca yılın Kadri'siyim, böyle bir ağırlama görmedim. Kadri olmakla ne olmuş? Siz bana şunun doğrusunu söyleyin...»

«Doğrusu budur; Kadri olduğunuzdan sizi oturtacak, koyacak yer bulamıyoruz.»

«Sizin burada Kadri adında hiç mi adam yok?»

Adam bu soruma güldü. O sırada kahve fincanını elime tutuşturdular.

Kendi kendime «Buralılar herhalde adı Kadri olanı sayıyorlar. Belki de Kadri adını uğur denemişler de ondan beni yüceltiyorlar böyle» diyorum. Her bir memleketin ayrı bir göreneği var.

Derken, kalabalıktan bir delikanlı,

— İngiltere'yi yenebilecek miyiz Kadri Ağabey? dedi.

İngiltere'yle aramızda savaş çıktı da haberim mi yok? Biz İngiltere'yi neye yenecekmişiz?

— Yeneriz Allahın izniyle... dedim.

— Demek yeneriz!..

— Şüphen mi var... Helbet yeneriz, İngilizin lâfı mı olur... Bizdeki bu iman kuvvetiyle Rusu da yeneriz, Amerikanı da ve de hattâ Arnavudistanı da!..

— İngilizlerin tekniği kuvvetli diyorlar da...

— İman kuvvetinin karşısında teknik kuvvet para etmez kardeşim. «Allah Allah...» deyip bir yürüdük müydü, senin İngiliz dediğin, korkudan tekniği, papucu bırakır da kaçar.

— Beyoğluspor'a o şahane golü nasıl attığınızı anlatır mısınız? deyince, bunların benimle iyicene alay ettiklerini anladım. Ulan, biz şu İstanbul'un taşını toprağını bunca yıl boşuna mı çiğnedik be... Karşındaki seninle dalga geçti mi, hiç kızmıyacaksın; bir kızdın mıydı üstüne üstüne varırlar ve de adamı cinifrit ederler. Ondan ötürü pişkinliğe vurup sırıtarak,

— Atarız evvelallah... Daha o gole gelesiye, haddimiz olmıyaraktan, biz daha ne goller atmışızdır... dedim.

— Bu yıl da şampiyon olacak mısınız?

Hm, bunlar alayın tadını kaçırdılar artık.

— Şampiyonluk, torbada keklik... dedim.

Bakarsan bir adama benzeyen herifin biri,

— Bir hâtıranızı anlatır mısınız? deyince,

— Bana müsaade baylar... Yarın görüşürüz... deyip yürüdüm.

Bırakmıyorlar ki... Ardıma takıldılar, alkış, yaşa, varol bağırmalarıyla beni eve getirdiler, içeri girince halam kızına,

— Abla, bu ne rezilliktir, hiç anlamadım... dedim.

Halam kızı,

— Sen şimdi onu bunu bırak da çabuk hazırlan, tazeden tıraş ol, yemeğe çağrılıyız... dedi.

— Nereye?

— Kaynatangillere...

— Abla, sen de dalga geçiyorsun ben gariple. Ne kaynatası yahu...

— Gidince görürsün, sen hele hazırlan çabuk... Geç bile kaldık, sofrada beklerler, ayıp olur.

Kör cileti bardakta biledimse de, gene de suratımı çizik, bere, kan içinde bıraktım, tıraş olurken. Halam kızı haşahuzurdan kaz güder gibi kattı beni önüne, bir eve götürdü. Nasıl anlatsam size bilemem ki; evin içi hep halı, kilim, seccade... Ve de içerde, ak sakallısından yok sakallısına dek kasabanın adam sırasına katılmış tüm erkekleri toplanmış. «Buyur, buyur...» diye ağırlıyarak beni kürt kilimi serili çift döşeğin üstüne oturttular. Hal hatır soruştan sonra, evsahibi olduğu anlaşılan adam,

— Eeee Kadri Bey, dedi, inşallah yerleşirsin de buraya, bizim takımı bir iyi çalıştırırsın, öyle mi?

— Sizin takım da hangisi?

— Bura takımı... Acar Gençlik Spor...

Heriflere silme sıvama söveceğim ama, evine misafir gittiğimizden ayıp olacak. Ya sabır çekip olur molur diye geçiştiriyorum. Derken yemeğe oturuldu. Bir ziyafet ki, padişah sarayında olsa olsa sofra böyle olur... Yenildi, içildi, gecenin bir vakti eve döndük. Halam kızına,

— Etme abla, dedim, bir bityeniği var bu iş te... Hele söyle; ben bu yaşa gelesiye her yerde horlanmış, her kapıdan savulmuş, her işten kovulmuş bir kişiyken, nedir bu beni göklere çıkarmaları yahu?..

— Talih kuşu başına yuva yaptı da haberin

yok... Kaynatangil seni çok sevmiş. Kız dersen, kapı aralığmdan seni gözledi durdu. Kız, senin için «Ismarlama gibi gönlüme göre» diyor... Yarın, resmen kızı sana istiyeceğim.

— Aman abla, olamaz... Ben kızla teketek konuşmalıyım. Bunda bir düzen dönmüş, kızla konuşmayınca karşı karşıya, tövbe razı değilim.

Halam kızı benimle başedemeyince bakü ki olmıyacak, kız evine gidip, «Asrîlikte âdettir, evlenecek kızla oğlan daha önceden kafa kafaya verip anlaşır, uyuşurlarsa evlenirler. Halam oğlu Kadri de namlı bir futbolcu olduğundan asrîliği iyicene kapmış, kızınızla başbaşa verip bir konuşmak istiyor» diyor.

Onlar da «Aaaa, ne demekmiş... Kasabalı olduk diye, asrîlikte kızımız ondan geri mi kalır... Gelsin buyursun, bir odada kızımızla konuşsun. Yalnız eli eline değmiyecek ve kızımızı zinhar ellemiyecek!» demişler.

Kararlaştırılan günde, kız evine gittim. Benî bir odaya aldılar. Öyle bir oda ki, dört bir yanı başka odalarla ve sofayla çevrili ve de bir yığın insan bu odaların duvar çatlaklarından, kapı aralarından, tahtaların budak deliklerinden içerisini gözlüyorlar. Girdiğim odada dört bir yanıma baktım ki, duvarlarda gözler pırpır açılıp kapanıyor ve duvarların her yanı boncukla süslü gibi gözlerle dolu... Sözde gizlenmiş gibi, o gözler hep bana bakıyor, resmen bakışıyoruz. Utandım da, başımı tavana kaldırdım; bir de ne baksam, tavanda açılmış deliklerde de fıl-

dır fıldır gözler... Nereye, ne yana bakacağımı şaşırdım. Duvarlarda bir futbolcunun gazetelerden kesilmiş resimleri yapıştırılmış, kimisi de camlanıp asılmış: resimlerden birinde, sağ ayağının altına, gövdesinden ayırdığı düşman kellesi gibi, topu almış, duruyor. Birinde, bacaklarını açıp, uçacak gibi havaya sıçramış, poz poz resimler...

Kız içeri girdi. Gerçekten güzel ve de körpe mi körpe, öpmelere, sarmalara kıyılacak gibi değil... «Eli eline değmiyecek» demişler, kızın elini sıksam mı, diye düşünüp dururken, kız bana elini uzatıp «Hoş geldiniz» dedi. Başım derde girer korkusuyla, parmaklarımın ucunu eline değdirip çektim, «Hoş bulduk» dedim. Kız karşıma oturdu. Kimbilir kaç insan, deliklerden bizi dikizliyor, bu kalabalıkta ben kıza ne diyeyim, dilim tutuldu, böylece susuk duruyorum. Kız benden yürekli çıkıp «Benimle başbaşa görüşmek istemişsiniz» dedi. «Hee, istedim, ama bu iş yalnız olacaktı» dedim. «İşte yalnızız ya...» dedi. Elimle duvardaki gözleri gösterip «Bunları adamdan saymıyor musunuz?» dedim. Kız ayağa kalkıp, eliyle sinek kovalar gibi yaptı duvarlara... Bu işaret üzerine, deliklerdeki gözler kapandı, yani gözkapakları indi, örtüldü.

Söz açılsın diye kıza, sözde kıskanırmış gibi yapıp, «Duvarları resimleriyle doldurduğunuz bu adam kim?» dedim. Bunun üzerine kız bir kırıttı, bir kilitti.. Dudaklarını büze büze, bir de utanmış gibi yaparak «Sizin resimleriniz» dedi.

«Ne? Benim resimlerim de nerden olurmuş... Ben böyle don gömlek hiç resim çektirmedim.»

«Sizin resimleriniz canım... Meşhur futbolcu Kadri...»

Kafama dank etti.

«Aman siz beni hangi Kadri bellediniz?.. Ben bu futbol işinden hiç çakmam. Bu resimler de benim resmim olmadığı gibi, bu herif de hiç bana benzemiyor.»

Kız bitürlü inanmıyor.

«Nasıl benzemezmiş, tıpkısı... İnkârdan gelmeyin rica ederim, sizsiniz.»

Haaa, anladım ki kasabamızın kızı, resmi çıkaramıyor, resimle sahiyi ayırt edemiyor.

«Bu işte bir yanlışlık olduğunu sezmiştim ama, ne olduğunu anlıyamamıştım» dedim «ama şimdi iş anlaşıldı. Ben sizin aradığınız Kadri değilim...»

«Ya hangi Kadri'siniz?»

«Ben basbayağı bir Kadri'yim.»

«Dünyada inanmam.»

«İster inan, ister inanma... Ben bir basbayağı Kadri'yim. Benimle işte böylecene evlenirsen evlen... Sonradan, bana kazık attı, topçu Kadri'yim diye beni aldattı deme...Benim seninle konuşmak isteyişim de bundandı; basbayağı bir Kadri'yle evlenmek dilersen ben hazırım. Hadi Allaha emanet ol!» deyip evden çıktım.

Bu benim abla dediğim halam kızı kadar düzenci bir karı daha var mı bu dünyada? Dikildi başıma «Bir çuval inciri pislettin avanak» dedi.

«Ne olmuş... Onlar beni başka bir Kadri bilirlermiş, ben de basbayağı bir Kadri olduğumu söyledim işte. Kızın gönlü varsa buyursun, ben onu almam mı dedim?»

«Sözünü söyleyişini bilmezsin, bir kere nikâh kıyılsın, selâmetle gerdeğe gir, yüzünün akıyla gerdekten çık, ondan sonra basbayağı bir Kadri olduğunu söylesen olmaz mıydı? Tezcanlılık ettin de ne kazandın... Bak, iki sümsük kızını, yedirdiler, içirdiler, yuğdular ettiler de, yüzlerine bakılıyor olduydu. O yemekler, çörekler, o tatlılar börekler nereden geliyordu? Sen gidip de o Kadri olmadığını, basbayağı bir Kadri olduğunu söyleyince, ne börek geldi bu sabah, ne de çörek... Sen evleneceksin diye iki kızına pabuçlar, patikler mi almadılar, entari, elbise mi dikmediler...»

«Bırak... Kes artık! Ben İstanbul'a dönüyorum.»

«Sus!.. Daha da söyleniyor, hele şu akılsıza bak! Sen hiç karışma, ben işi yeniden bir düzene korum.»

Etme, eyleme diye nice yalvardımsa da beni dinlemeyip kız evine gitmiş, demiş ki : «Siz onun, ben o Kadri değilim, basbayağı bir Kadri'yim, demesine aldırmayın, dediği yalandır. Sizin kızı sınadı, bakalım diyor, kız doğrudan bana mı gönüllü, yoksa namıma mı? Nam dediğin, şan dediğin gelir geçer, geride insanın kendi kalır. Halam oğlu çok da alçakgönüllü olduğundan namını yürütmek istemiyor... Öyle ya, namı evlenecek değil, kendi evlenecek...»

Ağızlarından girip burunlarından çıkarak, benim basbayağı bir Kadri olmadığıma, o namlı Kadri olduğuma bunları yeniden bir güzelce inandırıyor. Bana da, bu yeni düzenini anlatmıyor.

İkindiye doğru, eve üç delikanlı geldi,

— Kadri ağabey, dediler, sahaya gidelim de, bizim takımı bir gör bakalım, nasıl bulacaksın?

— Arkadaşlar, gidin başımdan. Ben o sizin bildiğiniz Kadri değilim yahu... Etmeyin!

Bunlar da halam kızının son dediklerini duyduklarından bana,

— Olsun varsın, diyorlar, sen o Kadri olmasan da, basbayağı Kadri olsan da makbulümüzsün; biz seni böylecene kabul ettik, var mı diyeceğin?

— Bre kardeşler, ben o yuvarlak meşine ayağımı değdirmiş değilim, bırakın beni...

— He heee, biz seni bilmez miyiz, alçakgönüllülüğünden böyle diyorsun.

— Siz o Kadrimin resimlerini gazetelerde çok görmektesinizdir; elinizi vicdanınıza koyun, ben ona benzer miyim?

— Benzer miyim de ne demek, tıpkı... İnsan kendi resmine benzemez mi?

Bir benzer tek yerimiz olsa yanmam. Ben kısa boyluyum, o herif uzun... Ben sıskayım, o dolgun... Benim başım cavlak, onunki sırma saçlı.

— Kardeşler, bu sizin Kadri'nin soyadı ne?

— Erterek...

— Gördünüz mü kardeşler, soyadımız da tutmuyor; onunki Erterek, benimki Canboğazoğlu...

— Biz onu da öğrendik, kulüpte takma-ad kullandığını biliriz.

İki koluma girdiler, beni yumuşaklıkla sürükliyerek «Hadi, hadi... Haydi gel ağabey...» diye yalvarmaya başladılar. «Saha» dedikleri toprak alana vardık. Alandakiler beni daha uzaktan görünce «Ya

ya ya, şa şa şa... Kadri Ağabey çok yaşa!» diye hep bir ağızdan bağırmaya başladılar. Nasıl bağırıyorlar, bir bilseniz, dağ tepe inliyor ve de sesleri yankılanıp bir de dağlar bağırıyor: Ya ya ya, şa şa şa!..

Kasaba inledikçe sesten, şamatayı duyan dükkânının kepengini indirip, evinin kapısını çekip doldu toprak alana...

Bir belânın içine düşmüştüm ki, anlatılır belâ değil. Beni top oynadıkları yerin kenarına oturttular,

— Bizim oyuncuları bir seyret Kadri Ağabey... dediler.

Seyrettim. Hiç görüp bildiğim, anladığım bir iş değil ki... Birara her ne olduysa, alandaki topçular birbirlerine girdiler ve de hakemi ortalarına alıp ezmeye, çiğnemeye başladılar. Dışardakiler, oyuncuları birbirlerinden zor ayırdılar. Takımın başkanıymış, bir kalıplı kılıklı herif, o kavgacılara,

— Ulan alçaklar, dedi, burada Kadri Ağabey varken, siz nasıl utanmadan hakeme karşı gelir de döğüşürsünüz...

Döğüşenler de,

— Kadri Ağabey kimin haklı olduğunu söylesin, biz razıyız... dediler.

Gördün mü asü belâyı şimdi?

— Neymiş aranızdaki anlaşmazlık, nedir bölüşemediğiniz? dedim.

— Sen görmedin mi Ağabey? dediler.

— O sırada dalmışım ben, ne oldu bitti farkın-

da bile değilim. Baştan tutuşun da bir iyi anlıyayım kimin haklı olduğunu...

— Biz anlatalım...

Biryandakiler «Gol attık» diye, öbür yandakiler «Kof sayıt» diyor.

— Kof Sait, mof Sait... O da sizin arkadaşınız... Çekişmeyin... Hepiniz bu vatanın evlâtlarısınız ve de hemşerisiniz, ayıptır... dedim.

Bana bir «yaşa» daha çektiler. Takımın başkanı olacak herif,

— Aman Kadri Ağabey, sen hakem dur! diyerek elime düdüğü tutuşturdu.

— Olmaz, başka bir zaman dururum... dedimse de dinletemedim.

Askıntı oldular iyicene... Kimse kimsenin içini bilmez ki... Bunlar da benim içimi bilmiyor. Benim içimde, uzun paçalı ve de paçadan bağlı, Amerikan bezinden don var. Hakem dedikleri adamın donunun paçaları, baldırının üstünde. Ben şimdi orda, hakemlik için pantolonu sıyırsam, alttan uzun paçalı don çıkıp görünecek, iyice rezillik...

Yakamı ellerinden zor kurtardım, eve geldim ki, benim iki kızın ellerinde taşbebekler; evleneceğim kız göndermiş.

Ben oralarda durmam, döner gelirim İstanbul'a ya, halam kızı küser de bana, çocuklara bakmaz diye korkuyorum. Çocukları da alsam yanıma, nasıl ederim, nasıl çalışırım? Her iki ucu ve de ortası ve geri kalan her bir yanı tüm pislik içinde bir değnek ki, bulanmadan tutulacak yeri kalmamış benim işimin!

Kaynatamgil gene yemeğe çağırmış. Gittik. Yemekte,

— Bizim takım nasıl? dedi.

— Maşallahı var... dedim.

— Çalıştıracak mısın?.. Çalıştır da yetiştir. Şu Çayspor'u yenelim... dedi.

— Bakarız bir yoluna... dedim.

Ertesi gün öğleden sonra beşon delikanlı kapıya dayandı. İçlerinden biri,

— Aman Kadri Ağabey, antrenmanımız var... dedi.

Acep bunun antreman dediği de ne ola? Anlamadığımı çakmasınlar diye,

— Yaa... Öyle mi? Heleee... demek o da var... Ne olacak öyleyse... gibilerden ne yana çeksen o yana giden lastikli ve yuvarlak lâflar ettim.

— Aman Kadri Ağabey, sen de bulun antrenmanda... diyerek, beni öyle bir koltukladılar ki, ayakkabılarımı yolda giderek zor giydim. Top alanına gelende,

— Hele şunları giy... diyerek, elime don, fanelâ filân tutuşturdular. Ben,

— Etmeyin arkadaşlar... Vallaha oynıyamam... dedikçe, ordan burdan sesler geliyor:

— Yahu koskoca Kadri, elbet böyle bir takımda oynıyamaz. Yanında kendi ayarmda oyuncu olmalı ki oynasın...

Ellerinden yakamı kurtaramayınca duş yerine girip bir acele soyunmamla futbol donunu, fanelâsını giymem bir oldu. Bu kadar acele etmem şundan

ki, pantolonumu çıkannca, uzun paçalı, paçadan bağlı donumu görüp de alay etmesinler.

Gelgelelim, kısa paçalı donla kalabalık içine girmeye alışık olmadığımdan, paçalarımdan içeri de rüzgâr üfleyince, sanki çıplakmışım gibi geldi. Ayağıma büyük geldiğinden topçu ayakkaplarını giymedim, Beni alana itelediler.

— Antrenman başlıyor, antrenman başlıyor... Bir çağırıp çağırışmadır gidiyor.

— Kadri ağabey, nerde oynarsın? Haf hattında mı, for'da mı?

Hay Allah... Nasıl püsküllü bir belâ bu başıma gelen... Bilgisizliğimi anlamasınlar diye, umursamazdan gelip,

— Siz hiç rahatsız olmayın, keyfinize bakın... Ben nerde olsa oynarım... dedim.

Kiminin hakem, kiminin hâkim dediği herifin düdüğü çalmasıyla top ondan öbürüne, öbüründen ötekine gidip gelmeye, kanatsız kuş gibi uçmaya başladı. Öyle bir rezil top ki, herkesin ayağına gidiyor da, yalnız bir benim ayağıma gelmiyor. Koşmaktan şiştim de, soluğum kesildi. Artık yeter, deyip çıkacağım ya, top ayağıma bir değsin de ele güne karşı namusumu kurtarayım, diye bekliyorum. Derken her ne olduysa hakem oyunu durdurdu. Topu ortaya koyup, yemeğe buyur eder gibi,

— Buyur Kadri Ağabey... dediler.

Ben sandım ki, ayağıma top değmediğini görüp acıdılar da, gönlüm kalmasın diye, bir de benim vurmam için topu ortaya koydular.

— N'olacak şimdi? dedim.

— Penaltı atacaksın... dediler.

Hepsi arkama çekildiler. Anladım ki, beni ünlü bir topçu sandıklarımdan topa nasıl vurduğumu görüp de öğrenecekler. Ya Allah deyip hız aldım aldım da, yaradana sığınıp bir tekme savurmamla kıç üstü yere çakılmam bir oldu. Başkalarında görüp topa vurmak kolay geliyor adama, gel gelelim şurda duran topa vurayım derken ayağım boşa gidip de kıçımın üstüne düşmez miyim! Ben yerde, ardımı ovalayıp dururken onlar yeniden oyuna başladılar. Ben de elim belimde yavaş yavaş doğruldum. Niyetim, bu rezillik elverdi artık deyip ordan sıvışmaktı. Tam doğrulup iki büklüm olmuştum ki arkamdan kıçıma bişey gayetle şiddetli çarpıp, beni yüzükoyun yere yıktı. Ben artık sövüp saymaya başladım ki, beni yerden kaldırıp omuzlayarak,

— Yaşa Kadri Ağabey!.. diye bağırmaya başladılar.

— Ne oldu? dedim.

— Gol oldu Kadri Ağabey...

— Nasıl oldu?

Ben, arkam kaleye dönük yerden kalkmaya çalışırken, onca zamandır bitürlü ayağıma gelmeyen top, kıçıma vurup da ordan da kaleye girmemiş mi!..

Eh golü de attık ya Allah'ın izniyle,

— Artık yeter, bana müsaade... dedim.

— Yormıyalım Kadri Ağabeyi... deyip beni saldılar.

İki - üç saat koştum sanıyordum. Oysa topu toplamı onbeş dakika olmuş.

Bu top oyunundan sonra ünüm daha da arttı. Kasabada konuşulanları, Halam kızı bana yetiştiriyor. Benim için derlermiş ki :

— Hiç öyle bir namlı topçu, bura takımında oynamaya tenezzül eder mi? Etmez... Etmediğinden, mahsustan ayağını topa değdirmedi. Penaltıyı da mahsustan atmadı. Nasıl bir usta topçu olduğunu anlamalı ki, kıçıyla gol atıyor. Anlamaya yeter. Yani demeye getirdi ki, sizin gibilerine ben, ayağımla gol atmaya tenezzül etmem, işte böyle kıçımla gol atarım...

Kızın babası, ille de tezden nişan olsun, arkadan da hemen nikâh kıyılsın diye tutturmuş. Halam kızına,

— Abla, dedim, ben hele bir İstanbul'a gidip, iki. - üç gün sonra döneyim. Yoksa patron beni işten atar, işsiz sürünürüm. Gidip, evleneceğim diye izin alıp döneyim. Dönüşümde nişanı da, düğünü de yaparız.

Bir İstanbul'a kapağı atsam, bir daha buralara döneceğim yok.

Halamın kızı,

— Hey avanak Kadri, dedi, sen o kızla evlendikten sonra sana iş ne, güç ne... Bir elin yağda, bir elin balda olacak...

— Olmaz... İstanbul'a gidip gelmeliyim.

Halam kızı, kaynatam olacak adama söylemiş, o da,

— Bu pazar Çayspor'la maçımız var. Kadri, bizim takımda oynarsa Çayspor'u yeneriz. Akşamı da şerefimize uygun bir nişan yaparız. Ondan son-

ra İstanbul'a gitsin. Dönüşünde de nikâh, düğün yapılır... demiş.

Bizimkiler maç için Çayspor'dan gün almışlar. «Gel Kadri Ağabey, şu bizim takımı çalıştır da yüzümüz kara çıkmasın» diye tutturdular. Yemin billâh ediyorum, yalvarıyorum: «Yahu etmeyin bre din kardeşleri, ben o bildiğiniz Kadri değilim, ben basbayağı bir Kadri'yim,»

Halimi görseniz acırsınız.

«Boşuna kendini bizden saklamaya çalışma, biz senin hangi Kadri olduğunu iyi biliyoruz» diyorlar.

Hastayım, şöyleyim, böyleyim diyerek maç gününe kadar bunları atlattım, maç günü gelip çattı. Bir yandan da nişan hazırlıkları yapılmakta...

Gün ışırken evden çıktım, niyetim başımı ahp dağlara çıkmak, gece basınca da eve dönmek. Gel gör, evdeki hesap çarşıya uymadı. Ulan pusuda mı bekliyordunuz nâmertler... Kapıdan çıkar çıkmaz, bunlar beni kuşatıp «Buyur kulübe Kadri Ağabey» demezler mi!.. Vardık kulübe. Seferberlik ilân edilmiş gibi, bütün kasaba halkı sabahın kör karanlığında ayağa kalkmış; ebesi bebesi sokağa uğramış... Kaymakam bile kulübe gelmiş, ne dersiniz... Kaymakam Bey, elimi sıktı,

— Evvel Allah sonra da size güveniyoruz Kadri Bey... dedi.

— Ne olmuş? dedim.

— Bu maçta siz de takımda yer alırsanız, bizimkiler yener mutlak... dedi.

— Kaymakam Bey, siz de inandınız mı bu yalana?...

— Bütün ünlü kişilerde böyle bir utangaçlık vardır nedense... Hatırımızı kırmayın, bu maç için takımda yer aün da...

Kulübün başkanı,

— Santrfor yerini size ayırdık... Yerinizi alırsınız... dedi.

Ben bu «Santrfor yeri» dediği yeri, maçı seyretmek için sinema locası gibi itibarlı bir yer sandığımdan,

— Olur, alırım... Sağolun... dedim.

Bunun üzerine Kulüp Başkanı ordakilere,

— Arkadaşlar müjde, Kadri Ağabey santrfor yerini alacak... diye bağırınca,

Onlar da «Ya ya ya, şa şa şa... Kadri Ağabey çok yaşa!» diye bir yaygara tutturdular.

Öğlen oldu, komşu ilçeden gelen Çayspor'ların otobüsünü karşıladık. Ünümü onlar da duymuşlar. Hep birlikte kasaba belediyesinin şehir lokantasına gittik. Ben o güzelim yemeklere bir iyice girişitim. Arkamdan delikanlıların benim için konuştuklarını duyuyorum. Biri «Kadri Ağabey çok atıştırdı, şişecek» diyor. Öbürü de «Böyle kıtipiyoz bir maçta şişer mi hiç» diyor. Hindi budunu, tereyağlı pilâvı, kaymaklı kadayıfı bulmuşum, şişerim elbet... Hepsini göğdeye indirdim ki, daha kımıldamaya gücüm kalmadı. Hep birlikte kulübe gidip bir de kahve içince beni bir uyku bastırdı mı... Yayılıp kaykılmışım yumuşacık koltuğa, uyuklarken başım göğsüme düşüp kalkıyor. Beni dürtükleyip,

— Kadri Ağabey, saat üç oldu, hadi sahaya... dediler.

— Neye? dedim.

— Maç bağlıyacak... dediler.

— İyi... Aman bana santrfor yeri nereyse gösterin, o yeri bana ayırmışlardı... dedim.

Gülerek,

— Olur olur, hele soyunma odasına buyur da... dediler.

Orda herkes soyunuyor. Kulüp Başkanı elleri dolu geldi,

— Bunlar da senin forman Kadri Ağabey... dedi.

— Aman etmeyin yahu... dedimse de,

— Olamaz, takımda yerin boş kalır... Bir haftayım oyna! diye direndiler.

Beni soymaya başladılar elma gibi. Bu haftayım oyunu da nasıl bir şey!... Acaba bir iskambil oyunu mu, nedir? Futbol oynarken uzaktan azbuçuk görmüştüm ya, bu haftayım da nasıl oynanır, onu hiç görmüşlüğüm yok.

— Oynayamam...

— Bir haftayım oyna...

— Bilsem haftayımı, bir el değil, iki el de, beş el de oynarım...

Beni soymaya başladılar elbirliğiyle... Pantalonu sıyırıp da alttan uzun paçalı Amerikan bezinden donum çıkınca, Kulüp Başkanı,

— Forma şortunun altında bir kısa paçalı don ister ki, dedi, ne olur ne olmaz şort yırtılırsa altta kilot kalsın...

Maça vakit kalmadığından, alta giyecek kısa paçalı bir don bulamadılar. Formayı giydim. Öbür takım sahaya çıkmış, Hakem bizi beklermiş... Gel-

gelelim, top oyunu için verdikleri papuç ayağıma büyük geldi; ayağım papucun içinde fıldır fıldır dönüyor. Benim ayaklarım küçüktür, otuzsekiz numara... Orda buldukları top papuçlarının en küçüğü kırkdört numara... Topu koltuğumun altına sokup beni takımın önüne geçirdiler. Sahaya çıktık, çıkmamızla kopan alkıştan, yaşa yaygarasından yer gök inledi. Karşı takımın kaptanıyla tokalaştık. Kasaba tüm boşalmış ve kasaba halkı yediden yetmişe buraya dökülmüş; kadını kızı hep orada... Bir de baktım, kaynatamgiller de karşıda değil mi, amanın... Artık kızı da orada görünce, içimden «Her ne olursa olsun, canımı dişime takıp topun ardından seğirtmek gerek... Yoksa maskara olacağım» dedim.

Nerde duracağımı da bilmediğimden, acemiliğim belli olmasın diyerek ortalıkta dolanıp duruyorum.

— Kadri Ağabey, bizim kale bu yanı... diye oğlanın biri kolumdan çekti aldı beni.

Hakem düdüğünü fır ettirmesiyle oyun başladı, topu sürdüler. Başkaca bir umarım olmadığından, ben artık «Ya Allah Bismillah!...» deyip topun üstüne seğirttim. O kalabalık «Yaşa Kadri Ağabey!» diye bağırdıkça, bana da bir celâllenme geldi ki, sahanın ortasında bir aslan kesildim, hiç zaptolunacak gibi değilim. Lâkin oğlanlar atik köpoğluları, topu ayaklarında fırt o yana, fırt bu yana geçirtip, beni fıldır fıldır topaç gibi döndürüyorlar. Top benden ırağa gitti, ama benim başım öyle dönmüş, gözlerim öyle kararmış ki, sağımı solumu şa-

şırıp, dikildiğim yerde durup dururken pat diye yere kapandım. O seyirciler bir gülmeye başlamaz mı... Acep evleneceğim kız nerde, o da gördü mü rezilliği diye yanıma yöreme bakındım ama nerden göreceksin, bulutlar, ağaçlar, insanlar hep biribirine karışmış, gök kubbesi altıma, yattığım toprak üstüme geliyor, dünya dönüyor. Toparlanıp kalkayım diye biriki yekindimse de, avuçlarımın altından yer kaydığından, dizlerimin üstüne kalktıkça, kendiliğimden pat pat yere kapaklanıyorum. Birkaç kişi geldi ellerimden ayaklarımdan tutup götürdüler beni bir odaya soktular. Doktor gelip oramı buramı elledi.

— Yemeği çok kaçırmışsın, ondan... dedi.

Dediği doğru olacak ki, içimden —affedersiniz— bir kusmadır geliyor, midem dönüyor, ama bitürlü kusamıyorum. Ben orada yatmış, ölüm terleri dökerken, kulüp başkanı olacak herif gelip de, beni koltuk altlarımdan kaldırıp itelemez mi...

— Aman dur düşeceğim... dedim.

— Durması kalmadı Kadri Ağabey, bize iki gol attılar, aman yürü de şunun acısını çıkaralım... diyerek beni süre süre sahaya iteledi. Sahaya yeniden çıkmamla bir alkış, bir bağırma koptu ki, hiç bir hükümet büyüğümüze, böyle bir sesli, sözlü gösteri yapılmamıştır. Ben bu alkışları duyunca, Allah tarafından bedenime bir kuvvet gelip de baharın tavına girmiş aygır gibi şahlanmadım mı... Sen beni görmelisin arkadaş, Arap tayları gibi zıp zıp zıplıyorum. Topa ayağım değsin diye kendimi ordan oraya, onun ayağından öbürünün ayağına fırlatıp

atıyorum ki, nerdeyse parça parça olup toprak alanda tükenip biteceğim. Bizim takımın oyuncularından biri topu ayağına geçirdi miydi, gol atmam için,

— Al Kadri Ağabey! diye topu bana gönderiyor. Velâkin Öyle de bir cibilliyetsiz meşin ki, bacaklarımın arasından fırt diye geçip gidiyor. Yahu, bu top o kadar yerlere gidip geliyor, dönüp dolaşıyor da, ulan namussuz desen, bir kere de yanlışlıkla ayağıma değsen, sürtünsen ya... Ne mümkün bre beyim, onca koştum durdum da, körün taşı hesabı o namussuz şişkin meşin bir kere bile ayağıma değmedi. Bana da öyle bir inat geldi, hani elime geçirsem topu, dişliye dişliye çiğneyerek yiyeceğim ve de bir tabanca olsa elimde, çekip vuracağım namussuzu, öyle düşman olmuşum... Yerden yere düşmekten, yuvarlanıp kapaklanmaktan, yarasız beresiz hiç bir yanım kalmadı. Dilim bir karış dışarda soluyarak,artık şaşkınlıktan nereye yöneldiğimi de bilmeden koşup dururken, kafamın arkasına zorlu bir çifte gelmesiyle kendimi yerde buldum ve de elimi başıma attım ki, ne baksam, belediye parklarını suladıkları hortumdan fışkıran su gibi kan fışlıyor. Beni kargatulumba edip dışarı çıkardılar. Doktor yetişti, bir topak pamukla kafatasımda açılan deliği iyice tıkayıp üstünü de merhemle sıvadı,

— Hiç durmadan vilâyetteki hastaneye götürmeli bir otomobile koyup... dedi.

Beni öyle bir hırs kaplamış ki, artık durmak elimde değil, kimse benimle başa çıkamaz, ille de o topla aynayacağım ve bir gol olsun atacağım...

Tepemden akan kanı görünce, sanki beni kan tutmuş...

— Olmaz, hastane istemem, bırakın beni! diye sıçrayıp sahaya yürüdüm.

Ahali beni, Balkan Harbi gazisi gibi sargı bezlerinin dışına vurmuş alkanlar içinde görünce öyle bir coşkuya kapılıp «Yaşa Kadri!» diye bağırmaya başladı ki, anlatılır gibi değil... Top ne yanda diye bakınıp ararken, onca zaman hiç bir yanıma değmemiş olan top, nişan almış gibi gelip de kafamdaki yaraya çarpmadı mı... Yeniden kana bulandım ve topun ardından yürüdüm. Nasıl olduysa ortalıkta birden dört kişi olduk ve birbirimize girdik. Öbürleri de yetişip üstümüze bindiler. Kimin kime vurduğu bilinmeden yuvarlanmaya başladık. Ahali dersen «Vur, vur, vur!» diye bağırmakta, taş mı, sopa mı, şişe mi, eline her ne geçerse, üstümüze başımıza fırlatmakta... Daha baştan dermanım kesilmiş olduğundan ben en alta düştüm ve de alta düştüğüm iyi oldu, silleden, yumruktan, tekmeden korunmuş oldum. «Polis, asker, jandarma, yetiş...» sesleriyle üstümdekilerin her biri bir yana savuştu, biribirimizden çözülüp ayrıldık ve de esas rezilliği o zaman gördüm: Anlattığım o kargaşalıkta her nasıl olmuşsa, benim ayağımdaki donu sıyırıp almışlar, belki de don parçalanıp dağılmış, donumun her bir parçası hasımlardan birinin elinde kalmış. Polisler ve candarmalar sahaya dolup da düdükleri üflemeye başlayınca, topçular çil yavrusu gibi kaçıştı. Ben, belden aşağı çıplak olduğumdan kaçamam da... Onca seyircinin kahkahası gök gürültüsüne dönmüş. Bir elimle önümü avuçlayıp

örttüm, bir elimle ardımı kapadım; gülüşmeler büsbütün arttı. Ne yapsam... Daltapan yürüsem, elâlem mevcudumu kamilen görecek. Hiç değilse önüm görünmesin diye kendimi yere atıp atıp kurbağa gibi toprağa yüzükoyun yapıştım. Başımı kaldırıp,

— Ulan imansızlar! Güleceğinize üstüme çul çaput örtsenize... diye bağırmak için başımı kaldırmamla, karşıda oturan evleneceğim kızı görmez miyim... Kız gülmekten katılıyor ve de pederi olacak kaynatam «Başını öte çevir kahpe!» diye kıza bağırıyor. Tuh ne rezillik...

Baktım olacağı yok, ayağa fırladım ve de fanelânın eteğini bacaklarıma doğru çekip uzattıysam da, işe yaramadı. Siz bendeki talihsizliğe bakın ki, papucun büyüğü ve de fanelânın kısası bana düşmüş. Her ne kadar çeksem fanelânın eteğini, belden aşağımı örtemiyor. O seyirciler kollarını çarpa çarpa, oturup kalkarak gülüyorlar.

— Ulan hiç mi er kişi görmediniz, gülecek ne var... diye bağırmam onları büsbütün güldürüyor. Baktım hiçbir Tanrı kulundan yardım geleceği yok; iki elimle önümü ardımı örterek koşmaya başladım. Aklımca kapıyı bulup sahadan dışarı çıkacağım. Artık sahada fır fır dönmenin sersemliğinden mi, yoksa şaşkınlığından mı, her neyse, yönümü şaşırıp ben kapıya koşuyorum diye ters yana koşmuşum ki, kapıyı bulamadım. Sahada dört dönüyorum, kapı mapı yok... Ben öylecene koşup dururken, o seyirci milleti,

— Maşallah, maşallah!.. diye bağırıp çağırmaya başladı.

Bize bir maşallah çekiyorlar ki, bu maşallah nemizedir anlıyamadım. Sahada koşarak döndüm dolaştım, kapı yok... Hey Azrail nerdesin, yetiş de al canımı, beni bu rezillikten kurtar... Beşbin mi, onbin mi bilemem, onca ağız maşallah diye bağırdıkça elim ayağım dolanıyor. Eteğimi çeke çeke fanelâ da yırtıldı mı... İyi ki yırtıldı, fanelâyı hamam peştamalı gibi belime doladım. Şükür Allahıma, kapıyı bulmamla kalabalığın arasından sokağa dar attım canımı. Orasını dolduran onca adam ardıma takıldı, «Yuuu!..» diye bağırarak beni kovalamaya başladı. Ben kaçarım, onlar kovalar... «Elbisemi verin!» diye yalvardıkça iteleyip kakıyorlar. Koş ha koş... Kaç ha kaç... Biz kasabanın dışına çıktık... Ben dağlara vurdum, çalılar içine attım kendimi. Kalabalık da beni kovalamaktan vazgeçip döndü gitti. Çöktüm yere, ağlamaya başladım. Ben onlar gitti de birbaşıma kaldım diye Allaha şükrederken, o benim kaynatam olacak alçakla iki kişi daha tepemde belirmez mi? Kaynatam, çıplak ardıma bir tepik indirip,

— Ulan alçak, hani sen Kadri'ydin... dedi.

— Vallaha Kadri'yim, billâha Kadri'yim... dedim.

Elindeki cep radyosunu suratıma uzatıp,

— Dinle öyleyse.. dedi.

Radyodaki adam «Kadri kaleye iniyor... Kadri sürdü.. Kadri üçüncü gole gidiyor» demekteydi.

Ben sahada debelenir dururken, radyo da maçı verir, o topçu Kadri'yi anlatırmış; benim o topçu Kadri olmadığımı o yüzden anlamışlar.

Başımda dikilenlerden biri,

— Sen Kadri'ysen, ya bu kim? dedi.

— Ocağınıza düştüm, dedim, yahu dünyada bitek mi Kadri var? O herif topçu Kadri, ben basbayağı bir Kadriyim işte...

Bir de tükürdüler, artık yere mi, suratıma mı anlayamadım; çekip gittiler. Orada kendimden geçip kalakaldım. Biraz sonra, aklım başıma gelir gibi olunca, ne yapacağımı düşündüm. Karanlık bassın da, dedim, ara yollardan gizlenerek gider, halam kızından bir elbise uydurur, kaçarım bu kasabadan.

Karanlık bastı, yavaştan yavaştan yola indim; inmemle bir otomobilin iki lâmba ışığı üstüme dikildi. Kendimi hemen yol hendeğine attım, çukura siperlendim sözde. Ama arabadakiler beni görmüş ki, arabayı yanımda durdurdular. Arabanın kapısı açıldı. Arabanın içindekilerden biri, benim iki kızı arabadan yere indirip bıraktı. Sonra da benim top oynamak için soyunduğum elbiseyi yere fırlattı. Başımı uzatıp baktım, arabada halam kızı olacak alçağı gördüm, yanındakini seçemedim. Araba dönüp kasabaya gitti. Kızlarımın üstünde, kasabaya getirirken giydirdiğim eski entarileri vardı, ikisi de yalınayaktı. Hemen çukurda elbisemi giydim; bir yanımda biri, bir yanımda öbürü, kızlarımın ellerinden tutup, ardıma bile bakmadan yürüdüm.

Fİ TARİHİNDE BİR GAZETE NASIL KAPATILDI?

Bizim memlekette... (Hayır, bu başlangıç olmadı.)

Memleketimizde... (Bu da olmadı; böyle başlayan yazıların sonu iyi gelmez ve de böyle başlayan yazılar, yazarına uğursuzluk getirir.)

Bizde... (Bırak bizi yahu, sen başka lâf bilmez misin? Yaz şunu doğruca, ne yazacaksın...)

Türkiye'de... (Bre arkadaş, yazıya yumuşak gir, yumuşacık.)

Bir gazetecilik anımı anlatacaktım, bitürlü giremedim yazıya.

Bir zamanlar... (Ha şöylece. Sen bu yazarlığı öğreneceksin ömrün elverirse.) Evet, bir zamanlar çalıştığım gazete kapatılmıştı. (Aferin... «Kapatılmıştı» dersen, kimin kapattığı bilinmez faili meçhul cinayetler dosyasına girer, unutulur gider.)

Gazete bir yanlışlık yüzünden kapatılmıştı. Bu yanlışlık basın tarihimize girecek niteliktedir; onun

için bir belge değerindeki bu yanlışlığı anlatmak istiyorum.

Cumhuriyetten sonra bizim gazetelerimizde, basın tarihimize geçmiş olan iki önemli yanlışlığı sizler de duymuşsunuzdur. Bu yanlışlığın biri şudur:

Gazetenin birinci sayfasında çift sütunluk iki resim çıkar. Biri, bir panayırdaki yarışmada derece aldıkları için boyunlarına kordelâ takılmış ineklerin resmi; öbürü de bir inceleme için Avrupa gezisine çıkan büyük adamlardan bir kurulun resmi... Bu resimlerin altına, yazılar ters girer. Uçağın önünde objektife kasılarak poz veren inceleme kurulunun resminin altında şu yazı: «. . . Panayırında besili ve çok süt veren inekler arasında yapılan yarışmada derece alan ineklerin sahiplerine mükâfatları dağıtılmıştır. Yukardaki resimde, derece alan yerli ve besili ineklerimizden bir kısmım görmektesiniz.»

İneklerin resminin altında da şu yazı: «. . . incelemesinde bulunmak üzere Avrupa gezisine çıkan heyetimizin resmi görülmektedir.»

Gazetelerimizde buna benzer yanlışlıklar sıksık olmaktaysa da, ineklerle kurulun birbirine karıştırılması yalnız iki kere olmuştur. Benim anlatacağım yanlışlığa hiçbir inek karışmamıştır. Gazetecilikte yaptığım ilk yanlışlık pek öyîe önemli değildi. Mesleğe yeni girmiş her hevesli genç gibi ben de her ne iş olsa «ben yaparım diye ortaya çıkıveriyordum. Bir akşam, gazetenin, bugün milletvekili bulunan, başyazarı beni çağırdı,

— Bu gece bir konsere davetliyim, ama gidemiyeceğim, dedi, bir eleştiri yazmak gerekli. Her işi yaparım deyip duruyorsun, konser eleştirisi yazabilir misin?

Hani ağa, ırgatlarından birini çağırmış da «Bizim çocuğa bakabilir misin?» deyince ırgat «Bakmak da lâf mı, anasını bile satarım...» demiş ya, ben de işte öyleyim; konser eleştirisi de iş mi sanki... Oysa «Do» sesiyle "Si" sesini ayırt edemem, viyolon, viyola, viyolonseli birbirine karıştırırım. Ben, konsere gideceğim de eleştiriyi öyle yazacağım, sanmıştım. Oysa konsere gidilmeden yazılacakmış. Çünkü ben gazetede geceleri çalışıyordum, konser saatinde gazetede olmalıydım. (O zamanki gazetelerin yazı kadrolarında toputoplamı on - onbeş kişi çalışırdı. Şimdi gazetenin yalnız spor servisinde bu kadar insan var.)

Başyazar konser programmı uzattı,

— Buna bak, oku da ona göre yazıver birşeyler... dedi.

Öyle anlaşılıyordu ki, herhalde bu konser övülecekti. Konser programını birkaç kere okudum, hiç bilmediğim Çince bir yazı olsaydı belki birşeyler sezebilirdim yine, ama programdaki yazılardan hiç birşey anlıyamadım; konçerto... allegro... opus... do minör... solo... Çaykovski, ve daha bilmemneler...

Ya Allah Bismillah deyip girişlim yazıya: Konser olağanüstü parlaktı, şöyle parlaktı, böyle parlaktı ve o kadar parlaktı ki dille tarifi mümkün de-

ğildi. Yarabbi, o ne ilâhi müzikti!... Piyano çalan kadın bir harikaydı, aşkolsun, demek bu piyano böyle de çalınırmış... Musiki ruhun gıdasıdır, derlerdi de inanmazdım, ama dün geceki konserde ruhum gıdasını alınca sözün doğruluğuna inandım. Dinleyenler mest oldular; o ne opus ikiydi canım, hiç böyle bir opus iki dinlememiştim. O güne kadar dinlediğim en güzel opus iki... (Körkütük bilgisiz, hiç bir şey anlamıyor demesinler diye birazcık da yermek gerekli ya..) Yalnız bu opus iki o kadar olağanüstüydü ki bana biraz opus iki buçuk gibi gelmişti. Ya «do minör»e ne buyrulur? O ne do minördü yahu? Bravo... Yalnız, piyano az bişey akortsuz gibi gelmişti bana...

O zamanki gazetelerde, tıpkı şimdi olduğu gibi, dış olaylara yer verilmezdi; çünkü Amerika ile şimdiki gibi sıkıfıkı olmadığımızdan dış haber kaynağımız yoktu. İç olaylarda da fincancı katırlarını ürkütmemek için, gazeteler konser, konferans gibi haberlere önemlice yer ayırırdı. Benim konser eleştirim de gazetede geniş bir yer almıştı. Bu yazı benim gazetecilik hayatımın ilk başarısıdır. Çünkü konser eleştirisiyle bizim gazete, bütün öteki gazeteleri atlatmıştı. Öbür gazetelerin birinci sayfalarında küçük bir haber olarak, konserin geri bırakıldığı bildiriliyordu. Oysa ben verilmiyen konserin eleştirisini yapan dünyada ilk gazeteci olmuştum.

Anlatacağım meslekteki ikinci parlak zaferim yüzünden işsiz kaldım. Bir yabancı devlet adamı uçakla İstanbul'a gelecekti. Gazetenin sekreteri, ya-

bancı devlet adamını havaalanında karşılayıp onunla konuşmam görevini vermişti. Arkadan da,

— Bak, geçen seferki gibi olmasın, demişti, adamların söylemedikleri sözleri yazdın gazeteye, kepaze olduk...

Geçen sefer kepaze oluşumuzun suçu benim değildi ki... Çünkü o zaman memleketimizden ayrılan beş kişilik yabancı kuruldan hiç biri Türkçe bilmiyordu; ben de onların ağzından birşeyler uydurmak zorunda kalmıştım. (O zamanlar gazetelerde, vıy demesini bilen Fransızca, yes demesini bilen de İngilizce bilir sayılıyordu.)

Ben o beş kişilik yabancı kurula sözde sormuştum; «Memleketimizi nasıl buldunuz?»

Onlar da sözde cevap vermişlerdi: «Memleketiniz çok gelişmiş, ilerlemenize hayran kaldık... Bu kadar kısa zamanda bu büyük başarıyı görünce şaşarıp kaldık. Mucize yaratmışsınız. —Yaratırız evelâllah— Siz artık Avrupa ulusları ailesi arasına girdiniz. Dev adımlarıyla ilerliyorsunuz. Geçen seferki gelişimizden bu yana çok büyük fark gördük...»

O yazıda benim tek yanlışım olmuş, adamların Türkiye'yi ilk gelişleriymiş.

Sonra ben yine o kurula sözde sormuştum: «Memleketimizde nelerimizi beğendiniz?»

Onlar da söze cevap vermişlerdi: «Cacığınızı, pastırmalı yumurtanızı, sucuğunuzu, bir de en çok hıyar turşunuzu beğendik; kadınlarınız da çok modern olmuşlar.»

Hem ben bunları işkembeden atmıştım ki... Eski gazete kolleksiyonlarını karıştırarak, yabancı kurullara neler sorulmuş, onlar ne cevaplar vermişlerse, gazetelerden bulup çıkarmış, olduğu gibi yazmıştım.

Sekreter,

— Çabuk git, nerdeyse uçak gelecek... dedi.

— Yol parası?

— Yarın muhasebeden alırsın...

Doğru Babıâli'deki Balkan köftecisine gidip karnımı doyurdum. Köftenin kalorisiyle zihnim iyice açılınca Meserret kıraathanesine gidip, orda oturduğum yerden, uçakla gelecek heyetle bir güzel röportaj yaptım; o kadar güzeldi ki, gazetedekiler hep beğendiler.

Ertesi günkü gazetelerde, bindikleri uçağın arıza yapması yüzünden heyetin İstanbul'a gelemediği haberi verildiyse, bu benim röportajımın değerini azaltmaz ki...

Görmediğim insanlardan bildiri almamdaki başarı kıskanıldığı için beni gazeteden kovdular. Akşamları çıkan bir gazetenin patronu duymuş olayı «Görmediği insanlardan beyanat alan böyle parlak bir gazetecinin ziyan olması yazıktır, bizim gazetede çalışsın...» demiş. (Bugün de, uçakları arıza yaptığı için gelemeyen yabancılardan beyanat alan genç gazetecilerimizin başarılarını duydukça, bu çığırı açan bir meslekdaşları olarak göğsüm kabarıyor.)

Akşamları çıkan gazetede çalışmaya başladım.

Gazetenin yazıişleri kadrosunda dört gazeteciyle altı da makas vardı. Makaslardan ikisi çok kullanılmaktan körlendiği için, iki yeni makas daha kadroya alınmıştı. Yani altı makasa dört gazeteci düşüyordu. Bizimkine rakip bir akşam gazetesi daha vardı. Patron bir gün bizi toplayıp,

— Gazetemizin durumu iyi değil (Az satınca "gazetemiz" çok satınca "gazetem" olur) bir hamle düşünmeliyiz... dedi.

Allah tarafından böyle hamle buluşları bana vergi.. Dedim ki:

— Öbür gazete saat onüçte çıkıyor, bizimki onaltıda çıkarsa, ondan daha çok satarız.

Düşündüğüm dalavereyi anlamadıklarından, erken çıkanın haberleri daha çabuk vereceği için daha çok satacağını söyledilerse de, patron,

— Senin dediğini deneyelim bir kere... dedi.

Saat onüçte çıkan akşam gazetesindeki bütün haberleri makaslayıp, biraz da allayıp pullayıp bizim gazeteye aktarıyorduk. Böylece onların onbeş kişi çalışarak yaptıkları işi biz dört yeni, iki eski makas ve dört kişiyle, hem de onlardan daha iyi başarıyorduk. Bu başarımızın bütün masrafı, makasların sıksık bilenmesinden başka bişey değildi.

Birgün o rakip gazetede şöyle bir haber çıkmıştı: Artin Yaşabasmazyan adında bir yurttaşımız, apartmanına asılı bayrak direğinin ucuna bayrağın takıldığını görerek, bayrağı takıldığı direk ucundan kurtarıp dalgalandırmak için bayrak direğine

çıktığı sırada, pantalonunun askısından bayrak direğinin ucundaki sivri demire asılıp kalmış ve direğin zavallı Artin Yaşabasmazyan'ın ağırlığını çekemiyerek kırılması sonunda, bedbaht yurttaşımız apartımanın beşinci katından kaldırım taşlarına düşerek vefat etmiştir. Kazazede Artin Yaşabasmazyan'ın na'şı, üstüne düşen bayrağımızla örtülü bulunuyordu.»

Haberde kazanın olduğu apartımanm adresi de veriliyordu. Hemen haberi makaslayıp daha da allayıp pullıyarak, süsleyip püsliyerek koca bir başlıkla gazeteye koydum: «Bayrağın dalgalanması uğruna zavallı Artin şehit düştü.»

Müslüman olmayanların ölümüne şehit denilmiyeceği yolunda gazetede bir tartışma başlayınca, dedikoduları önlemek için, Artin'in sünnetli olduğunu da haber verdik. Bütün bu hizmetlerimin sonunda ne oldu biliyor musunuz: Beni gazeteden kovdular. Çünkü ertesi gün çıkan rakip gazetede: «Gazetemize rekabet iddiasında bulunan, haşahuzurdan... isimli bir varakpâre, verdiğimiz bütün haberleri makaslayarak sayfalarına geçirmekteydi. Dünkü nüshamızda bu hırsızlara güzel bir ders vermiş olduk. Artin Yaşabasmazyan adında bir kimsenin düşüp öldüğünü yazdık. Bize rekabet iddiasında bulunan o hayasız paçavra, bu uydurma haberimizi çalarak aynen sütunlarına geçirdi.. Oysa ne bu adda bir kimse vardır, ne de böyle bir olay olmuştur... falan filân..»

Bu olay, gazetecilikteki ünümü daha da arttırdığı için kısa bir süre sonra büyük gazetelerden bi-

rinin kadrosuna alındım. Kendimi göstermek için fırsatlar aramaktaydım.

Bu gazetede geçen olayı, aradan yıllar geçtikten sonra bir günah çıkarır gibi anlatmak istiyorum. Çünkü gazetenin benim bir yazım yüzünden kapatılmış olduğunu bugüne kadar kimse bilmedi.

Beklediğim fırsat birgün önüme çıktı. Gazetenin sahibi beni çağırıp,

— İçişleri Bakam tirenle İstanbul'a geliyor, Bakan'ın gelişinden başka gazetelerin haberi yok. Hemen Haydarpaşa'ya git, Bakan'dan bir özel bildiri al! dedi.

Gazeteleri atlatacağım diye heyecanla Haydarpaşa garına gittiğim zaman bütün gazetecileri orda Bakan'ı beklerken buldum. Tiren birbuçuk saat gecikmeliymiş. Hemen bir taksiye atlayıp Pendik'e gittim. Bakanı Pendik'te karşılayacak, Haydarpaşa'ya kadar tirende onunla konuşacaktım. Bu kurnazlığımdan duyduğum sevinçle Pendik'te tireni bekledim. Tiren geldi. Şaşılacak birşey oldu, Bakan tirenden Pendik'te indi. Karşılayıcılarla birlikte bir arabaya bindi. Yanına sokularak gazete sahibinin saygılarını bildirdim. Yılışkanlığım karşısında Bakan,

— İsterseniz siz de gelin! dedi, hemen şoförün yanma geçip oturdum. Gazetem için bir özel beyanat rica ettiğimi söyledim. Öteki gazeteciler, Haydarpaşa'da Bakan'ı bekleye dursunlar.. Hepsini atlatacaktım. İçişleri Bakanı, çok daha eski zamanlardan beri bütün İçişleri Bakanlarının söyledikle-

rini aynen tekrarladı: Nüfusa göre polis sayısı az geliyordu. Yurttaşlarımız polise yardımcı olmalıydılar; Bakan özellikle bunu rica ediyordu, yurttaşlardan... Polis kadrosu genişletilecekti.. Kaliteli polis yetiştirilecekti. Karakollarda yurttaşa hiç bir zaman dayak atılmamıştı, bundan sonra da atılmıyacaktı. Memleketin hiç bir köşesinde asayişsizlik yoktu, asayişsizlik önlenmişti. Polislere daha iyi maddî imkânlar sağlanacaktı. Polislere yeni ve modern kıyafetler yapılacaktı. Bakan bazı posbıyıklı ve sakalları uzamış polisler görmüştü. Polisin posbıyık bırakması yasak edilmişti.

Kısacası, şimdiye kadar bütün İçişleri Bakanlarından dinliye dinliye ezberlediğimiz sözler...

Ertesi gün İçişleri Bakanının beyanatı yalnız bizim gazetede çıkmıştı, bütün öteki gazeteleri şakır şakır atlatmıştık. Ama, o gün de bizim gazete kapatıldı. Neden, niçin kapatıldığını hiç kimse bugüne kadar bilemedi. Bugün bunu basın tarihimize bir belge olur diye açıklıyorum.

İçişleri Bakanının özel bildirisinin çıktığı gün gazetede bir de cinayet haberi yer almıştı. Bir de, satışı arttırır diye gazetede müstehcen denilecek bir tercüme roman tefrikası vardı. Bu üçü, yâni Bakanın beyanatı, cinayet haberi, bir de o müstehcen roman, aynı yazı içinde satırlar karışarak birbirinin içine girmişti. Ama öyle ki, sanki bu karışıklığı birisi bile bile yapmış gibiydi. O günden beri saklamakta olduğum o gazetedeki yazıyı buraya aktarıyorum :

«Sayın İçişleri Bakanımızın gazetemize özel bildirisi»,

Zırıl Şakir namı ile maruf azılı sabıkalılardan, muhterem Dahiliye Vekili beyefendi bir müddet İstanbul'da tetkiklerde bulunmak üzere dün ekspresle şehrimize teşrif etmişlerdir. Dün işlenen bu fecî cinayetten sonra, trenden Pendik'te inen Dahiliye Vekilimiz gazetemize hususî bir beyanat lütfederek ezcümle demiştir ki: «Metresim Kalın Melâhat'in başka dalgaları olduğunu bana söylediler. Çoktan beri arkasını kolluyordum. Memleketimizin her köşesinde tam bir asayiş hüküm sürmektedir. Korkunç cinayeti geçirdiği bir kriz sonunda işlediği anlaşılan muhterem Dahiliye Vekilimiz, bilhassa polis kadrosunun ihtiyaca kâfi gelmediğini, Öldürdüğü kadınla altı aydan beri metres hayatı yasamakta olup vaka gecesi aniden eve gelince kapının arkasından Janet'in iniltisini duydu. Anahtar deliğine gözünü uydurunca çırılçıplak olan Janet'in «Frank . . . Yavrum Frank... Sen, hayatımın tek erkeğisin..» diye şehvetle inlediğini gözleriyle görmüştü. Birden deliye dönerek, muhabirimizin bir sualine cevaben «Vatandaşlarımdan polise yardımcı olmalarını rica ederim» demiştir. «Bilhassa gazetenizde bu noktayı ehemmiyetle tebarüz ettiriniz ki, hareketlerinden şüphelendiğim kalın Melâhat'i üç aydan beri takip etmekteydim. Dün gece içtikten sonra eve gelirken yaptığım teftişte, sakalları uzamış ve posbıyıklı bazı polisler gördüm. Emniyet teşkilâtına bundan böyle polislerin bıyıklarım traş ettirmeleri tamim edilmiş olduğundan dehşete kapılan Moris, nişanlısı, lanet'i amcası Frank'ın kolları arasında görünce

ürperdi. Frank'ın kıllı göğsü üstünde kıvranan Janet'e: «Polislerimizin hayat şartlarını düzeltmeyi düşünmekteyiz» demiştir. Muhbirimizin polis kıyafeti hakkındaki bir sualine de «Külotu ve sütyeni yerdeydi. Frank, Janet'i iterek, «Polislerin daima traşlı olmalarını bu kıyafetin müsait olmadığını, daha modern bir kıyafet düşünülecektir» demiştir. Çünkü cinayetten sonra kaatil kaçmak istemişse de, muhterem Dahiliye Vekilimiz, «masadaki ekmek bıçağını aldım, ondan sonrasını hatırlamıyorum» demiştir.

Gazetemizin, bu karmakarışık olmuş yazı yüzünden kapatıldığını hiçkimse bilmiyor. Çünkü gazeteyi ilgili makamlardan başka kimsenin, hattâ sahibinin bile okuduğu yoktu. Onlar, başyazıda hükümet çok ağır eleştirildiği için gazetenin kapatıldığını sandılar.

SEYYAR KÖFTECİLER TALİMATNAMESİ

Şimdiye kadar yazılmış dünyanın en büyük mizah eseri hangisidir, diye bir anket açılsa, herkesin bildiği topu toplamı beş-on kitap sayılabilir. Oysa benim, şimdi size söyliyeceğim eserin yanında bunlar, mizah değeri bakımından, hiç kalır. Böyle büyük bir mizah eserinin nasıl olup da şimdiye değin kimsenin gözüne çarpmamış olduğuna şaşılabilir. Bilirsiniz; hükümetlerin, resmî kurumların, devlet dairelerinin, belediyelerin yayınladıkları kitapları kimse okumaz; hele bu yayın bir talimatname olursa, hiç okur bulamaz.

Sözünü ettiğim mizah eseri de bir talimatname olduğu için, ne yazık ki kimse okumadı. Yoksa, çekici bir ad konularak, güzel resimli bir kapak içinde satışa çıkarılmış olsaydı, inanınız, kitap satışı pek kısır olan yurdumuzda bile on binlerce satar, kısa zamanda dünya dillerine çevrilir, bütün çabalarımıza kulak asmayıp hâlâ bizi tanımamak için inat eden Avrupalı ve Amerikalılara da, böylece kendimizi tanıtmış olurduk.

Bir sürü övgüyle sözünü ettiğim bu büyük mizah eserinin yazarını merak etmişsinizdir. Kendimi övmek gibi olmasın ama, bu eserin onbirde bir yazarı, daha doğrusu onbirde bir yaratıcısı da benim; çünkü bu büyük eseri onbir kişi yarattı, bunlardan biri de bendim. Böylece eserin on bir bölü bir oranda şeref payı da bana düşüyor.

Optik mühendisi olduğumu, edebiyatla uzak - yakın hiçbir ilintim bulunmadığını bilenler, böyle güçlü bir mizah eseri yarattığıma inanmıyorlar. Buna ben de şaşıyorum. Yalnız benim değil, öbür on arkadaşımın da sanatla, edebiyatla en küçük bir ilişkileri yok. Ama iki sözü yanyana getiremeyen, doğruca bir mektup bile yazamayan bizler biraraya gelip birleşince, işte bu büyük mizah eserini yarattık. Demek birlikten kuvvet doğduğu gibi, birlikten mizah da doğuyor.

Önce Almanya'ya, orda dört yıllık öğrenimden sonra da Amerika'ya giderek Optik mühendisi ve bu alanın uzmanı oldum. Optik, çok geniş bir bilim ve teknik dalıdır. Ben bu dalın «Merceklerin odak noktalarının parabol kesişmeleri» uzmanıyım. Biz, bütün dünyada bu işi bilen sekiz uzmandık.

Başlangıçta böyle bir bilim dalı olduğunu bile bilmiyordum. Eskiden, bana optik, ses uyumu bakımından ermeni yemeği «topik» gibi gelirdi de gülerdim. Zamanla kabiliyetlerimin bu alanda çok gelişkin olduğunu gören hocalarımın üstelemeleri ve bana uygulanan test sınavları sonunda, hepsi hepsi benimle sekiz kişi olan bu işin uzmanlarından biri olmuştum. Bu sekiz uzmanın en genci de bendim,

benden sonraki en genç uzmanın yaşı altmışsekizdi ve benden kırkdokuz yaş büyüktü. Onun için bilim dünyasında bana «optik çocuğu» diyorlar, ben de bu lâkaptan ulusum adına övünüyordum. Buluşlarım iki kere altın madalya ile değerlendirildi. Araştırmalarımla ilgili yazdığım kitap, teknik üniversitelerde öğrenim kitabı oldu. Profesördüm, üçbin dolar aylığım vardı.

«Merceklerin Odak Noktalarının Parabol Kesişmeleri» teriminden belki bişey anlıyamazsınız, onun için kısaca açıklıyayım; biz, dünyamızdan ışınları bile görünmeyen, milyonlarca ışık yılı uzaklıktaki gezegenleri bile görebilecek güçte teleskop merceklerinin yapımı için hesaplarla uğraşırız.

Devletin açtığı yarışma sınavını kazanarak Avrupa'da ve Amerika'da öğrenimimi yaptığımdan, «mecburî hizmet»imi yapmam için hükümet beni Türkiye'ye çağırdı. Bağlı olduğum bilim kurumu ve üniversite de beni bırakmak istemedi. Devlete olan borcumu ödeyip beni mecburî hizmetten kurtaracaklardı. Bunu duyan babam, bana çok ağır bir mektup yazdı: «Benim kanımdan gelen bir evlâtsan hemen memleketine döner, kendi vatanında hizmet edersin. Bu fakir millet seni, ekmeğinden, giyiminden keserek yetiştirdi, adam etti. Şimdi sen tam yurduna olan borcunu ödeyecek çağa gelince kaytarıyorsun, vazifeden kaçıyorsun. Sen benim oğlumsan bu alçaklığı yapamazsın!»

Bundan sonraki mektubunda da «Emeklerim haram olsun, babalık hakkım gözüne dizine dursun» diye yazıyordu.

Babama, dışardan da yurduma yararlı olabileceğimi uzun uzun yazarak anlatmaya çalıştım. Bu mektubuma cevabında babam, iki sayfa dolusu sövdükten sonra, mektubunu şöyle bitiriyordu: «Eşek oğlu eşek... Benim senin gibi nankör evlâdım yok...»

Yolumu seçemediğim için, düşüncelerine inandığım İstanbul'daki bir arkadaşıma yazıp akıl danıştım. Cevap geldi: «Sana Amerika'nın değil, yurdunun ihtiyacı var. Senin yurtseverliğinden, böyle bir soruyu bile beklemezdim.»

Şaşkınlık içindeyken, annemin mektubu geldi: «Yavrum, babana inme indi, sağ yanı tutmuyor. Uykularında seni sayıklıyor.»

Artık ne gezegenler, ne mercekler, ne optik umurumdaydı, ne varsa yüzüstü bırakıp yurda döndüm.

Dünyayı sırtında taşıyan Tanrı Atlas'ın gücünü duyuyordum kendimde; Türkiye'nin altına girip, halter kaldırır gibi, yurdumu omuzlarımda yıldızlara yükseltecektim sanki...

İlgili makamlar, iki ay beni nerde çalıştıracaklarını kestiremediler. Bana bir iş bulmaları için öylesine başlarını ağrıttım ki, çok bunalan bir bay,

— Düşünüyoruz oğlum, dedi, bu kadar okumuşsun, elbet sana bir ekmek kapısı bulacağız. Boyuna gelip gitme!.. Sen gelip de bana, amca ben ne olayım, diye sordun mu? Gitmişsin, dürbün mühendisi olmuşsun.. Sana ben mi söyledim dürbün mü-

hendisi ol, diye... Ben ne yapayım? Şimdi sana iş bulmak için dürbün fabrikası mı kuralım yani?.. Allah Allah, çattık yahu, doktorluk, dişçilik, kimyagerlik, mühendislik gibi bir sürü iş varken, dürbün mühendisi olmak şeytanın bile aklına gelmez be..

Öyle utandım ki,

— Haklısınız efendim.. diye mırıldandım.

— Uygun bir iş bulunca mektupla bildiririz... dedi.

Bu arada babam da «Ben son günlerimi yaşıyorum, mürüvvetini görmezsem, gözlerim açık gidecek, seni evlendireceğim» diye tutturdu. «Daha işim bile yok, para kazanamıyorum» dedimse de «Amerika'da okumuş mühendise varmak için kızlar kuyruğa girmiş» dediler, beni zorla kuyruktaki kızlardan seçtikleri biriyle evlendirdiler. Bütün aile, zavallı babamın emekli maaşıyla geçiniyoruz. Karım da alesta bekler durur muş, hap diye gebe kalmaz mı!

Devlet dokuma fabrikalarmdan birine atandım.

— Dokumadan, iplikten anlamam.. dedimse de,

— Ne de olsa mühendissin, buradakilerden daha iyi anlarsın.. dediler.

İşe başladık, gelgeldim, verdikleri aylıkla geçinemiyoruz. «Sana Amerika'nın değil, yurdunun ihtiyacı var» diye mektup yazan arkadaşım da bu sırada Belediye Başkanı olmuştu. Gittim ona:

— Arkadaş, sözünüzü dinledik, vatandır dedik, geldik. Kirayı ödeyemediğimden ev sahibi icraya verdi. Ben yine Amerika'ya döneceğim!

Belediye Başkanı olan arkadaşım,

— Olmaz, memleket senden yararlanacak.. dedi.

— Yararlansın öyleyse.. İşte memleket, işte de ben..

— Hele biriki gün sık dişini, ben sana iyi paralı bir iş bulurum.

Gerçekten üç gün sonra telefonla,

— Yerin hazır, aybaşında işe başla. dedi.

— Ne işi?

— Pek sana uygun değil ama, parası iyidir. Belediyenin Mezarlıklar Müdürlüğünde, bir de Temizlik İşleri Müdürlüğünde iki kadro açıldı, hangisini beğenirsen orda çalış!

— Şakayı bırak yahu..

— Şaka değil.. Mezarlıklar Müdürlüğündekinin işi daha da kolaydır.

Düşündüm kendi kendime, ha dokuma fabrikasında oturmuşum, ha Mezarlıklar Müdürlüğünde oturmuşum, nasıl olsa ikisi de bilmediğim iş.

Her sabah, büyük bir dikkatle, içinde bir eski dolap, bir masa, iki sehpa, üç de koltuk bulunan, Mezarlıklar Müdürlüğündeki odama giriyor, paydos olmadan da oradan ayrılmıyordum.

İlk aylık ücretim olarak elime sekizyüz lira verdikleri zaman şaşırdım, doğru Belediye Başkanına gittim:

— Ben fabrikada bin lira alıyordum da geçinemiyordum, sekizyüz lirayla nasıl geçinirim?

— Sen aylığa ne bakıyorsun, aylık sembolik-

tir. Komisyonlara üye olduğun zaman, ek görev karşılığı yüksek ödenek alacaksın.

— Ne gibi komisyonlar?

— Senin yetkili olduğun alanlarda düşünceni alacağız.

En sonunda, yurduma yararlı olabilecektim, sevinç içindeydim.

Bir sabah, masamın üstünde, daktiloyla yazılmış, Belediye Başkanı imzasını taşıyan bir kâğıt buldum. Daktilo makinesinde belki sekizinci kopya kağıdıyla yazılmış olduğundan, silik yazıları hiç okunmuyordu. Sora soruştura bu yazının ne olduğunu öğrenebildim. Beni, bir komisyona üye yapmışlardı. Belediyeden onbir görevli «Seyyar Köftecilere Mahsus Talimatname» hazırlayacaktık!..

Belediyenin emriyle «Seyyar Köftecilere Mahsus Talimatname» yi hazırlayacak olan onbir kişi cuma günü, Belediye Sarayında bize ayrılmış olan salonda toplanacaktık. Büyük bir ödevseverlikle sabah dokuza beş kala oraya damladım. Dokuz, dokuzbuçuk, on, kimseler yok.. Onu on geçe birisi geldi, o da kurulun üyesiymiş. Birbirimizle tanıştık. Belediye Levazım Müdürlüğünde çalışan bir doktormuş.

— Seyyar köftecilerle ilgili bir talimatnameyi hazırlamak, mesleğiniz bakımından sizi ilgilendirir, dedim, ama ben optik mühendisiyim, seyyar köftecilerle hiçbir ilintim yok ki, onların talimatnamesi hazırlanırken bir sözüm olsun..

Doktor bozulmuştu bana.

— Benim ne gibi ilgim varmış seyyar köftecilerle? dedi.

— Doktorsunuz, ne de olsa sağlık yönünden böyle bir talimatnamenin hazırlanışında yetkilisinizdir.

— Ama ben ortopedistim. Kırık çıkık ve kemik bozukluklarıyla uğraşan bir ortopedistin, seyyar köftecilikten de anladığını mı sanıyorsunuz yoksa..

Bu sefer de ben bozuldum. Bu sırada, birlikte gelen üç üyeyle tanıştım. Biri, Belediye Bahçeler Müdürlüğü kadrosunda görevli emekli bir kurmay albaymış; biri Belediye Zat İşleri Müdürlüğünden maaş alan bir dekoratör, biri de on yıl diş doktorluğu yaptıktan sonra Belediye Fen İşleri Müdürlüğü kadrosuna geçen bir memur..

Dekoratöre,

— Ben Mezarlıklar Müdürlüğünde çalışıyorum ama, dedim, asıl işim optik mühendisliği.. Seyyar köfteciler konusunda hiçbir bilgim olmadığından bu talimatnamenin hazırlanışında ne rolüm olabileceğini kestiremiyorum.

Dekoratör gülerek:

— Talimatname komisyonlarına yeni katılıyorsunuz galiba? dedi.

— Evet, ilk...

— Benim de ikincisi.. İnsan önce yapamam sanıyor ama, azmedince pekâlâ da yapılıyor. Meselâ bundan önce uzman üye olarak bulunduğum heyette «Nallı hayvanların şehir dahilinden geçişleri ve istimal edecekleri yollar hakkında talimatname» yi hazırladık. Hiç korkmayın, başarırsınız.

Saat onbire doğru bütün üyeler gelmiş oldu. Bir ressamla bir veterinerin arasında oturuyordum. Solumda oturan veterinere,

— Bu iş benim hiç bilmediğim bir konu.. dedim.

Veteriner,

— Bu işler için genel kültür yeter, dedi, biz şimdiye kadar çok talimatname yaptık, hepsi de yürürlükte, hiç aksamadan uygulanıyor.

Şaşırıp, hiç farkında olmadan, ama hiç şüphesiz büyük bir iyi niyetle,

— Gerçek mi? diye sormuşum.

Veteriner,

— Ne demek gerçek mi? diye çıkıştı, ben ve buradaki arkadaşlar hepimiz kendi alanlarımızın uzmanıyız, yani bir seyyar köfteci talimatnamesi hazırlıyamıyacak mıyız?

Oturum süresince bir daha sinirli veterinerle hiç konuşmadım.

Karşıkarşıya oturduğumuz emekli albay,

— Arkadaşlar, dedi, tensip buyrulursa heyetimizin başkanlığına her zamanki gibi Atıf Beyi teklif ediyorum.

Kendisiyle tanıştığım zaman Atıf Bey yirmibir yıldır Belediye Memuru olduğunu, şimdi de Temizlik İşleri Müdürlüğünde şube şefliği yaptığını söylemişti.

Belediye Sular İdaresinde görevli olduğunu öğrendiğim bir eski felsefe öğretmeni, orda sanki benden başka kimse yokmuş gibi, bana,

— Beyefendi bir itirazınız var mı? diye sordu.

Büyük bir utangaçlıkla,

— Beyefendi, çok rica ederim, dedim, ben Me-

zarlıklar Müdürlüğünde çalışan bir optik mühendisiyim, benim ne gibi bir itirazım olabilirmiş? Siz bana ne itirazı soruyorsunuz?

— Atıf Bey'in başkanlığına bir itirazmız var mı?

— Beyefendi, burda fikri alınacak bir ben miyim yahu?

— Siz yenisiniz de..

— Çok münasiptir efendim, Atıf Bey olsun, başkası olsun, her kim olursa olsun, münasiptir.

Temizlik İşleri Müdürlüğünde şube şefi olan Atıf Bey,

— Efendim, dedi, malûm olduğu üzere (Bana hiçbir şey malûm değildi) Belediye nizamlarına göre şehrin beledî hudutları dahilinde seyyar köftecilik yapmak öteden beri yasaktır. Ve fakat gerek Belediye Zabıta kadrosunun kifayetsizliğinden, gerek belediye hudutlarının günden güne genişliyerek şehrin belediyece kontrolü imkansızlaştığından ve gerekse işsizliğin artması sebebiyle seyyar köftecilerin bütün sokak başlarını tutması ve sayılarının gittikçe artması dolayısiyle, belediyenin seyyar köftecilerle mücadelesi imkânsız bir hale gelmiştir. Belediye reisi beyefendi, bendenizi çağırarak «Bizim, Belediye olarak bu seyyar köftecilerle mücadele edemiyeceğimiz anlaşılmıştır. Hiç olmazsa bunları başıboş bırakmamalıyız, gerek sıhhî ve gerek diğer bakımlardan seyyar köftecileri kontrol altına almalıyız; bunun için bir talimatname hazırlayın» buyurdular. Şimdi burada işbu talimatnameyi hazırlamak için toplanmış bulunuyoruz.

Adam, resmî bir yazı yazar gibi, noktası, virgülü yerinde, hiç yanlışsız ama anlaşılmayacak kadar uzun, başı sonundan uzak cümlelerle konuşuyordu.

Belediye Tahsilat Şubesinden gelmiş olan Orman mühendisi,

— Mesele anlaşılmıştır sanırım, tezekkür edelim.. dedi.

«Tezekkür» ün ne demek olduğunu bilmediğim için, solumda oturan ressama,

— Affedersiniz, ne edeceğiz? Tezekkür nedir? diye sordum.

Ressam,

— Yani, dedi, seyyar köftecilik üstüne lâflıyaeağız..

«Laflama» yı da anlamamıştım, yüzüne bönbön bakışımdan sezdi anlamadığımı,

— Yani, dedi, seyyar köteciler hakkında lâf atacağız, herkes ne biliyorsa söyliyecek; sonra bu sözlerden bir talimatname çıkaracağız.

Belediye Hâl Müdürlüğünden gelmiş olan ressam,

— Sanırsam mesele anlaşılmıştır beyler.. dedi.

Oturumun başkanı Atıf Bey, saatine bakarak,

— Münasip görürseniz, yemek zamanı gelmiş bulunduğundan, müzakerenin devamını öğleden sonraki celseye bırakalım.. dedi.

Belediyenin Bahçeler Müdürlüğü temsilcisi olan emekli Kurmay Albay,

— Muvafıktır.. diyerek ayağa kalktı.

Üyeler vestiyere doğru hızla giderken, Atıf Bey arkalarından seslendi:

— Efendim, öğleden sonraki celsemiz saat üçte, yani on beştedir..

Belediye Levazım Müdürlüğünün temsilcisi olan ortopedist doktor, yani bildiğimiz Türkçesiyle çıkıkçı, Atıf Bey'e,

— Ben biraz gecikirsem hiç önemi yok, arkadaşlarımızın alacakları kararlara aynen katıldığımı şimdiden bildiririm; ama mutlaka, geç de olsa toplantıya yetişmeye çalışacağım.. dedi.

Herkes birer ikişer konuşa konuşa gitti, dağıldı. Ben de arkalarından düşüne düşüne çıktım.

Öğleden sonra, bir eksiğimizle, bütün üyelerin toplanması saat on altıyı buldu. Atıf Bey,

— Efendim, diye söze başladı, seyyar köftecilerin başıboş bırakılması şehir dahilinde hakikaten çok çirkin bir manzara arzediyor. Binaenaleyh belediyenin bir talimatname ile seyyar köftecileri bir zapturapt altına alması pek münasiptir.

Belediyenin Zat İşleri Müdürlüğü temsilcisi olan dekoratör,

— Hattâ geç bile kalınmıştır, şimdiye kadar çoktan bu talimatnamenin hazırlanmış olması lâzımdı.. dedi.

Bahçeler Müdürlüğünden olan emekli kurmay albay,

— Doğru söylüyorsunuz ama Beyfendi, diye itirazına başladı, bir mühim noktayı gözden uzak tutuyorsunuz.

Sözleri bana da çok yatkın gelen albaya birden kanım ısınmıştı, neler söyliyecek diye kulaklarımı dört açtım. Kurmay Albay emeklisi Belediyeci arkadaşımız kuvvetli bir öksürükle hız alarak devam etti:

— Pek tabiidir ki, gerek bu talimatname ve gerekse buna benzer birçok talimatnameler şimdiye kadar hazırlanmış olmalıydı. Ancak takdir buyrulur ki, çağdaş batı uygarlığı düzeyine, yani muasır garp medeniyeti seviyesine ulaşmak için memlekette yetişmiş birçok münevver elemanlara ihtiyaç vardır. Bu elemanların yetişmesi de kolay olmamıştır efendim. Meselâ burada toplanmış bulunan arkadaşlarımız, her biri kendi sahalarında, Avrupa'da ve Amerika'da yetişmiş kimselerdir. Meselâ, bendeniz, çok affedersiniz, Bağdad'da ateşemiliter muavinliği yapmışımdır. Takdir buyurulur ki bundan daha on sene evvel bile, bu kadar mütehassıs on münevveri biraraya toplayıp böyle bir talimatnameyi hazırlatmak mümkün bile değildi. Eskisine nazaran memleket çok ilerlemiştir efendim.

Belediye Neşriyat Müdürlüğü mümessili olan veteriner,

— Hiç şüphesiz.. dedi.

Sonra sanki ben bişey demişim, karşı koymuşum gibi, bana döndü,

— Yani siz aynı fikirde değil misiniz Beyefendi? dedi.

Üstüme bir budalalık geldiği için, söylenilenleri birden kavrayamıyordum,

— Ne gibi? diye sordum.

Veteriner,

— Ne gibi olacak, dedi, memleket eskisine nazaran ilerlememiş midir?

— İlerlemez olur mu, elbet ilerledi..

— Atlı tramvaylar devri geçmiştir efendim, şimdi İstanbul'da elektrikli tramvaylar bile kaldırılıyor, troleybüsler vızır vızır işliyor.

Bu sırada içeri giren ortopedist biryandan pardesüsünü çıkarırken, biryandan da,

— Özür dilerim, bir işim vardı, geç kaldım, mühim meseleler görüşüldü mü? diyerek yerine oturdu.

Belediye Tahsilat Müdürlüğünden Orman Mühendisi,

— Konuşmalar henüz başlamıştı.. dedi.

Atıf Bey,

— Öyleyse, dedi, mesele anlaşılmıştır, vaziyet tavazzuh etmiştir. Şimdi..

Veteriner, onun sözünü keserek,

— Fakat, Beyefendi, dedi, müsaade ederseniz bir nokta var.. Biz, zannederim ki, bugüne kadar seyyar köfteciler dâvası ile ciddî olarak meşgul olamadık maalesef ve ilk defa burda bu meseleyle karşılaşıyoruz. Ve bizden seyyar köfteciler için bir talimatname yapmamız isteniyor. Takdir buyrulur ki, kolay bir iş değildir arkadaşlar; yanılmıyorsam bilmediğimiz bir mevzudur ve itiraf edeyim ki ben bugüne kadar seyyar köftecüer mevzuunu ilmî olarak incelemiş değilim. Evet, sabit köfteciler hakkında oldukça geniş bir bilgim var ve fakat köftecilik seyyar olunca, başka bir iştigal sahasıdır ve iş değişir.

Sanki hepsinin de ille benden oy almaları gerekiyormuş gibi, bana,

— Öyle değil mi beyefendi? dedi.

— Öyle.. dedim.

Veteriner,

— Binaenaleyh, dedi, bu mevzu üzerinde hazırlanmamız gerekiyor. Böyle birdenbire talimatname hazırlanmaz. Rica ederim şu alaturkalığı bırakalım. Başımıza ne geldiyse hep bu alaturkalıktan geldi.

Orman Mühendisi,

— Çok mühim bir noktaya temas ettiniz, dedi, Allah sizden razı olsun, hep bu alaturkalıktan çekiyoruz.

Ortopedist, veterinere,

— Siz benden çok yaşayacaksınız, dedi, tam ben söyliyecektim, siz benden önce davrandınız. Nedir bu alaturkalıktan çektiğimiz? Yeter artık!.. Madem ki bizden bir talimatname isteniyor, daha evvel bu mevzuu etüd edip öyle toplanmalıyız.

Atıf Bey,

— Şimdi mesele çok daha iyi tebellür etmiştir, dedi, anlaşılıyor; hazırlıklı olarak gelmemiz icap ediyor.

Diş doktoru,

— Pek tabiî değil mi efendim, kitap karıştıracağız vesaire..

Atıf Bey,

— Bugün cuma, dedi, yarın cumartesi.. Cumartesi esasen yarım gündür, önümüzde bir de pazar var. Pazartesiye kadar herkes hususî olarak mevzuu

etüd eder, pazartesi öğleden sonra, saat onaltı iyi mi.. Onaltıda burda toplanırız.

Bundan sonra Atıf Bey, resmî evrak edebiyatı antolojisine girecek güzellikte bir yazı yazdı: «Seyyar Köftecilere Mahsus Talimatnameyi hazırlıyacak olan Belediyenin onbir mütehassıs elemanından müteşekkil, aşağıda isimleri bulunan bizler, ... tarihli müzakerelerimiz sonunda...»

Hepimiz yazıyı imzaladık, dağıldık.

Seyyar Köftecilere Mahsus Talimatname'nin hazırlanışında nasıl bir görevim olacağını bitürlü kestiremediğim için geceyi karışık rüyalar görerek, tedirginlik içinde geçirdim. Ertesi sabah da arkadaşım olan Belediye Başkanına gidip,

— Dostum, dedim, ben üstüme böyle bir sorun alamıyacağım. Bu görevden affımı diliyorum.

Güldü,

— Niçin? diye sordu.

— Hayatımda seyyar köftecilikle hiç uğraşmadım, bu işle hiçbir ilgim yok. Hattâ bir kere bile seyyar köfteciden köfte yemiş değilim. Nasıl olur da köftecilik talimatı yaparım? Belediyenin dürbün talimatı, gözlük, teleskop talimatı gibi hazırlıyacağı talimatnameler olursa belki bir yardımım dokunur. Ben ayrıca köfteyi de hiç sevmem..

Arkadaşım,

— Sen işi gözünde çok büyütmüşsün.. dedi, nasıl olsa biz Belediye olarak seyyar köfteciler için bir talimatname yapmak zorundayız. Elbette bu talimatnameyi birtakım insanlar yapacak. Sen böyle bir talimatnameyi gelişigüzel insanlar mı yapsın is-

tiyorsun? Değerli aydınlarımızın yapacağı bir talimatname elbette başka olur..

— Orası öyle.. Ama ben, biliyorsun Avrupa'da, Amerika'da optik öğrendim.

Belediye Başkanı,

— Yahu, dedi, hiç kimse Avrupa'da köftecilik ihtisası yapmaz. Yani şimdi biz bu talimatnameyi hazırlatmak için Avrupa'ya, Amerika'ya seyyar köftecilik ihtisası yapsınlar diye adam mı gönderelim, yoksa dışardan seyyar köftecilik mütehassısı mı getirelim? Zaten bizde kötü bir âdettir, her ne iş olsa dışardan mütehassıs getirilir, bu fakir memleketin parası çarçur edilir. Hadi hadi, işi gözünde büyütme o kadar.. Bu memleketin bir aydını olarak elbet senin de bu memleketin meselelerinde bir düşüncen, bir sözün vardır.

Arkadaşım pek haksız sayılmazdı. Nasıl olsa bu talimatname hazırlanacağına göre, herhangi insan bu işe burnunu sokacağına, bizim bu işi yapmamız daha doğruydu.

Eve gidip kitaplarımı karıştırdım, ansiklopedileri araştırdım, ne köfte, ne köftecilik üstüne bir bilgi bulabildim.

Pazar gecesi midem ve barsaklarım bozulmuştu; çünkü bütün bir pazar gününü şehirdeki seyyar köftecileri incelemek amacıyla geçirmiş, onlarla konuşabilmek için her seyyar köfteciden köfte alıp yemiştim. Kimisi köfteleri, dörtte bir somunun arasına koyup veriyor, kimisi alüminyum tabağa koyuyor, kimisi de gazete kâğıdına sarıyordu. Köftelerin ambalajlanmasından, bir de kimisinin köftenin üstüne kıyılmış soğanla maydanoz koymasından başka

bir bilgi edinememiştim; bu bilgi de midemin, bağırsaklarımın bozulmasına mal olmuş, sabaha kadar kıvranmıştım.

Pazartesi günü öğleden sonra toplantı yerimizde buluştuk. Atıf Bey,

— Bütün arkadaşlar burdalar mı? dedi.

Kendi kendimizi sayınca on kişi olduğumuz anlaşıldı. Oysa bu talimatname kurulunun onbir üyesi olacaktı. Atıf Bey, Belediye Başkanlığının yazılı emrini okuyunca, kimin gelmediğini anladı,

— Elektrik İdaresinden gelecek olan arkadaşımız yok galiba.. dedi.

Sular İdaresinin mümessili olan eski felsefe öğretmeni,

— O arkadaş bundan önceki toplantılara da katılmamıştı.. dedi.

Fen İşleri Müdürlüğünden gelen dişçi,

— Arkadaşımız biraz hasta, dedi, raporludur, gelemiyecek..

Atıf Bey,

— Bulunması ve kararlarda imzasının olması lâzım... dedi.

Dişçi,

— Önemi yok, dedi, ben onun yerine imzalarım..

Atıf Bey,

— Aman ihmal etmeyin, ödenek bordrosunun tanziminde müşkilât çıkar.. diyerek geçen toplantının tutanağını uzattı, dişçi de olmıyan arkadaşımızın yerine imzaladı.

Yanımda oturan Belediyenin Tahsilat Şubesinden gelmiş olan Orman Mühendisi bana yavaşça,

— Bizim bütün işlerimiz işte böyle baştan savmadır, dedi.

— Ne gibi Beyfendi? diye sordum.

— Ne gibi olacak, bu gelmeyen var ya, bu adam eski bir futbolcudur. Ünlü bir futbolcu olduğu için tutup Belediyenin Elektrik İdaresine almışlar; futbolcu ne anlar elektrikçilikten?

— Bendeniz de bu seyyar köftecilikten hiç anlamıyorum..

— Evet ama beyim, siz hiç olmazsa heyetin toplantılarına katılıyorsunuz; halbuki o, buraya bile gelmiyor.

Atıf Bey, zile basarak çağırdığı kahveciye hepimiz için kahveler, çaylar ısmarlamıştı. Midem hâlâ bozuk olduğu için ben gazoz istemiştim. Bunların paralarını vermek Başkanın ödevleri arasındaymış.

Atıf Bey,

— Hazırlık olan arkadaşlar konuşabilirler efendim.. dedi.

Belediyenin Bahçeler Müdürlüğünden mümessil olarak gelen emekli albay,

— Müsaade buyrulursa ben arzedeyim efendim.. dedi.

— Buyrun albayım..

Albay söze girişti:

— Seyyar köfteciliğin, mesleğim dahilinde olan, kısmını tetkik etmiş bulunuyorum. Bundan evvel hazırlamış olduğumuz «Atlı arabalar hakkında talimatname» de ileri sürdüğüm tekliflerimi, seyyar köfteciler için de aynen teklif ediyorum. Her şeyden önce seyyar köftecileri bir disiplin altına almalıyız, bunun için de ilk şart olarak Belediyeden seyyar köf-

tecilik ehliyeti alacakların muvazzaf ve ihtiyat askerlik vazifelerini ifa ettiklerini mübeyyin askerlik şubelerinden alacakları vesikaları ibraz etmeleri lüzumludur. Binaenaleyh..

Hâl Müdürlüğünün ressam memuru,

— Fakat, müsaade ederseniz, diye albayın sözünü kesti, muvazzaf askerlik hizmetini anlıyorum, ama ihtiyat askerlik belgesi istemenin pratik faydası olamaz. Çünkü... Bir erkeğin ne zaman ihtiyat askerliğe davet edileceği belli olmaz; bazan kırk yaşından sonra çağırırlar, bazen de hiç ihtiyat hizmete çağırmazlar. Seyyar köftecilik yapmak isteyen vatandaş, ihtiyat askere davet edilmiyorsa ne yapsın, köftecilik yapmak için kırk yaşına kadar beklesin mi? Ya hiç ihtiyat hizmetine çağrılmazsa, bütün ömrünce köftecilik yapamıyacaktır demektir ki, biz hiçbir vatandaşın köftecilik yapmasına mâni olamayız; bu, gerek İnsan Haklarına ve gerekse Anayasaya aykırıdır.

Ressamı beğendim, aferin, herif iyi konuştu..

Belediyenin Fen İşleri Müdürlüğünde görevli olan dişçi,

— Bendeniz aslen askerî diş tabibiyim, dedi, arkadaşımızın fikrine maalesef iştirak edemiyeceğim. Kendileri İnsan Hakları Beyannamesinden ve Anayasadan bahsettiler. Çok teessüf ederim.. Ne münasebet? Anayasa ile köfteciliğin ne gibi münasebeti var, izah ederler mi lütfen? Bendeniz Anayasamızda köftecilik bahsini göremedim..

Ressam,

— Beyefendi, dedi, ben yedek subaylığımı yaptım. Fakat, çağırmadıkları için ihtiyat askerliğimi

yapmadım diye yani şimdi seyyar köftecilik yapamıyacak mıyım?

Emekli albay,

— Yapamazsın tabiî.. diye bağırdı.

Ressam da,

— Yaparım.. diye cevap verdi.

Albay,

— Yap da göreyim.. dedi.

Ressam,

— Bal gibi de yaparım.. dedi.

Dişçi,

— Şimdi tabiî yaparsın, dedi, ama talimatnameyi çıkaralım da o zaman yap, görelim bakalım..

Orman Mühendisi,

— Albayım, dedi, zâtıâliniz kaç yıl orduda hizmet ettiniz?

— Sana ne birader?

— Yoo, sordum lâf olsun diye..

— Yirmi yedi yıl..

— İhtiyat olarak çağrıldınız mı?

— Hayır.

— Öyleyse zâtıâliniz de seyyar köftecilik yapamazsınız.

— Burda mevzuubahs olan ben değilim..

— Tabiî ama..

— Yoksa siz beni köfteciliğe mi lâyık görüyorsunuz?

— Estağfurullah..

— Bir dakika..

— Müsaade buyurun..

— Bana hakaret edemezsiniz..

— Rica ederim..

Havanın son derece elektriklendiğini gören Atıf Bey,

— Efendim.. diye başladı söze, şimdi arkadaşlarımız bu hususta fikirlerini söylesinler. (Bana dönerek) Zâtıâliniz ne düşüncedesiniz Beyefendi?

— Bence.. dedim.. (Albay suratını asmış, kaşlarını çatmış, gözlerini yüzüme dikmişti) Askerlik son derece ehemmiyetlidir. (Albay gözünü gözümden ayırmıyordu) Askerlik mukaddestir.. Askerlik hizmeti, en mukaddes bir vatanî ve millî vazifedir.

Ressam,

— Amenna.. Bizim askerliğe bişey dediğimiz mi var yani.. dedi.

Ben devam ettim:

— Askerlik.. bu sebepten.. her zaman için.. şeydir.. Bence seyyar köftecilerin de askerlik hizmetlerini yapmaları gayet tabiîdir. Ancak... Bununla beraber, seyyar köfteciler için ihtiyat askerlik mecburiyeti konulmamalıdır.

Emekli Albay,

— Hah şöylee.. dede, gördün mü, şimdi tamam birader. Buna bir itirazımız yok.

Ressam,

— Sanki biz ne söyledik? yani? dedi.

— Siz.. Siz.. Seyyar köftecilik yoluyla asker kaçakçılığını teşvik etmiş oluyorsunuz ki, o zaman herkes köfteci olur beyim..

Atıf Bey,

— Şimdi oylarınıza arzediyorum, dedi, seyyar köftecilere muvazzaf askerlik hizmeti mecburiyetinde müttefikiz, tamam mı?

Tamam olduğu kalkan ellerden anlaşıldı.

Atıf Bey,

— Saat beşi iki geçiyor beyler, dedi, müzakereye yarın devam etmek üzere bugünlük son veriyoruz.

O günkü toplantımızı ve çalıştığımızı bildiren zaptın altına imzalarımızı attık Elektrik idaresinden gelemeyen eski futbolcunun yerine de dişçi imzaladı.

Ertesi gün saat onda buluşacaktık.

Eski ünlü futbolcu yine gelmemişti. Emekli Albayın seyyar köftecilerin tek tip üniforma giymeleri teklifi toplantıyı yeni bir çıkmaza soktu. Seyyar köftecilerin tek tip elbise giymelerini hepimiz kabul etmiştik, ancak albay, seyyar köftecileri, çalışma saatleri dışında da üniformalarım giymeye mecbur ediyordu. Atıf Bey oylarımıza başvurduğu zaman, yarı yarıya olduğumuz görüldü; beş bir yanda, beş bir yanda.. Atıf Bey,

— Heyette onbir âza tâyininin sebebi bu gibi vaziyetler içindir, dedi, ama maalesef Elektrik İdaresindeki arkadaşımız gelmediği için bizi zor durumda bıraktı; beş beşeyiz. Şimdi ne yapacağız?

Levazım Müdürlüğünden gelen Ortopedist doktor,

— Benim eski arkadaşımdır, maçlarda sakatlandığı zamanlar tedavi ederken bana bütün düşüncelerini açardı. Bilirim, üniformayı hiç sevmez. Müsaade ederseniz, onun yerine oyunu ben kullanayım.

Dişçi,

— Benim de arkadaşımdır, dedi, ama siz yanılıyorsunuz. Bir futbolcu nasıl olur da üniformayı sevmez? Öyleyse maçlarda neden hepsi ayrı ayrı, is-

tediği biçimde, renkte elbise giymiyorlar da takımlarının formasını giyiyorlar? Bunca yıl, tam yirmiiki kere milli formayı giymiş olan bir milli sporcu üniformayı sevmiyor olamaz.

Emekli Albay,

— Rica ederim, üniforma üstüne münakaşa edilmesin.. dedi.

Ortopedist,

— Ama seyyar köfteciler için üni..

Derken Albay,

— Seyyar meyyar... Niçin olursa olsun, üniforma üniformadır, münakaşa edilmez. Kesin! diye bağırdı.

Atıf Bey,

— Bu maddeyi arkadaşımız toplantıya gelip fikrini söyleyinceye kadar geri bırakalım.. diye işi tatlıya bağladı.

Albay, Seyyar Köfteciler Talimatnamesine girecek birçok teklifler ileri sürdü. Bu arada, seyyar köfteci arabalarının bir biçim ve renkte olmalarım, bunların geceleri belediyenin göstereceği bir depoda durmasını da koşul sürdü.

Atıf Bey,

— Sayın albayım, dedi, teklifleriniz dikkate alınacaktır. Fakat zâtıâlimiz Bahçeler Müdürlüğü mensubu bulunduğunuza göre acaba bu bakımdan da talimatname için bazı mülâhazalarda bulunacak mısınız?

— Pek tabiî, dedi, evvelâ bu seyyar köftecilerin parklara girmeleri katiyyen yasak edilmelidir. Parkların ve umumî bahçelerin kapılarına "Köftecilerin

girmeleri katiyyen memnudur" yazılı levhalar konmalıdır.

Neşriyat Müdürlüğünde görevli veteriner,

— Yani, dedi, köftecilerin hususî bahçelere girmeleri serbest mi olacak?

— Beyim, bahis mevzuu olan Belediyenin bahçeleri..

Belediye Tahsilat Şubesinden Orman Mühendisi arkadaşımız da uzun uzun köfteci arabalarının yapıldığı tahta, ağaç ve kerestelerin ormanlardan kaçak olarak alınmadığının bir ruhsatla tesbiti gerektiğini ve belediyenin tahsilat yönünden de seyyar köftecilerden "yol işgal vergisi, yer harcı, sarfiyat rüsumu, ruhsat resmi, muayene ücreti" almasını teklif etti.

Belediyenin Sular İdaresinde çalışan eski felsefe öğretmeni, seyyar köftecilere ilköğretim mecburiyeti konulmasını, böylece memlekette ilkokul öğreniminin teşvik edileceğini, Sular İdaresi yönünden de her köfteci arabasında en az bir kova su bulundurulmasını söyledi.

Dekoratör,

— İlkokul diploması istenmesini anladım, fakat bir kova su ne olacak, köfteler mi yıkanacak? diye sordu.

Felsefe öğretmeni,

— Tabaklar yıkanır efendim, dedi.

— Seyyar köftecilerde tabak yoktur, köfteleri ekmeğin içine korlar...

—- Tabakları yıkamaları şart, değil ya, ellerini yıkar köfteciler...

— Beyefendi, biz yazın İstanbul'da evlerimizdeki musluklarda bile su bulamazken, seyyar köfteciler için su ziyan etmeyi benim aklım almıyor.

— Peki beyim, bu köfteler susuz mu yapılır yahu... Su istemez mi?

— Onlar kuru köftedir...

— Fakat... Yangın tehlikesine karşı...

— Efendim... Su...

— Müsaade buyrun...

— Sözümü kesmeyin ama...

— İstirham ederim...

Belediye Levazım Müdürlüğünde görevli olan ortopedist doktor, seyyar köftecüik ruhsatı verilmesi için, köftecilerin tam teşekküllü bir hastaneden sağlık raporu almalarını, iskeletlerinde ve kemiksel yapılarında hiç bir arıza bulunmamasını istedi.

Veteriner arkadaşımız,

— Yani kanbur bir adam seyyar köftecilik yapamıyacak mı? dedi.

— Yapmaması lâzım...

— Niçin? Ne bakımdan?

— Estetik bakımdan, şehrin güzelliği ve turizm bakımlarından kanburların, topalların, çolakların seyyar köftecilik yapmaları katiyyen doğru değildir.

— Allah Allah...

— Beyim, ben ortopedistim; ben mi bilirim, siz mi? Rica ederim ihtisasa hürmet edelim. İlmî bakımdan doğru değil diyorum size; rica ederim sözüme itimat ediniz. Ayrıca... Bir belediyeci ola-

rak ve Levazım İşleri bakımından da, köftelere ne miktar kıyma, ne miktar vesaire konulacağının tesbiti gerekir.

— Vesair dediğiniz nedir?

— Şu demektir : İstanbul'un seyyar köftecileri o derece mahirdirler ki, bayat ekmek içini gayet cüzi miktarda su ile hamur yaparak, avuçları arasında yuğurmak suretiyle, içine bir zerre bile et koymadan, tarihî yağda kızartarak, mükemmel ve enfes köfte yaparlar...

— Tarihî yağ dediğiniz nedir?

— Tavalarındaki yağ, çok eski tarihlerden beri kullanılmakta olduğundan, bendeniz bu yağlara «Tarihî yağ» tâbir etmekteyim. Hattâ yağlar ne kadar tarihî olursa o kadar makbul ve köfteler de o kadar lezzetli olurmuş. Bazı seyyar köftecilere, içinde tarihî yağ bulunan bu tavalar, babalarından miras kalmıştır. Bendeniz, bu talimatname dolayısıyla köftecüik mesleğini tetkik ettim,

— Fakat beyim... Hiç kıyma koymadan yalnız ekmek içiyle köfte nasıl yapılır? İmkânsız bu...

— Evet... Hayrete seza...

— Ben yedim, mis gibi et kokuyordu.

— Kokar Beyefendi. Çünkü, seyyar köfteciler ekmeği her fırından almıyorlar, mutlaka bitişiğinde kasap dükkânı bulunan bir fırından alıyorlar. Kasap dükkânının et kokusu ekmeklere siniyor. Ayrıca, ekmekleri bir gece dolap içinde sığır kemiğiyle yanyana bulunduruyorlar. Belediye bakımından mesele şudur; biz seyyar köftecileri, yaptıkları köftenin içine kıyma da koymaya mecbur tutmalıyız.

Belediyenin Neşriyat Müdürlüğünde görevli olan veteriner arkadaşımız,

— Gelelim et meselesine, diye sözü aldı, bu et meselesi son derece mühimdir.

At, eşek ve katır kesiminin yasak olması sebebiyle köftelerin mezbaha dışı kaçak etten yapılmasının yasaklanmasını istedi.

Benim burda kısaca anlattığım bu konuşmalar saatler, günler sürmüştü. Konuşma sırası bana da gelecek diye ödüm kopuyordu. Ben önce, bu talimatname kurulundaki üyelerin baştansavma iş göreceklerini, bu konuyla ilgileri olmadığı için biriki konuşup geçeceklerini sanıyordum. Ama hiç de umduğum gibi çıkmadı. Çalıştığımız her günün karşılığı olarak alacağımız yüz lira ödeneği hak etmek için en ince ayrıntılara kadar saatlerce konuşup tartışıyorlardı. Yani, aldıklarını haketmek istiyorlar, havadan günde yüz lira almak istemiyorlardı. Bunun için de talimatnameye kendi uzmanlıkları içinde daha çok madde koydurabilmek için birbirleriyle yarışıyorlardı. Açıkçası hiçbirimiz kaytarmıyorduk. En küçük bir konuyu saatlerce tartıştığımız oluyordu. Örneğin, Belediyenin Hâl Müdürlüğünde görevli olan ressamın köfte arabalarının boyası ve dekoratör arkadaşımızın, arabaların tekerlek biçimi hakkındaki teklifleri bütün bir gün tartışılmıştı.

İş son derece ciddiye almıştık ve ciddiye aldıkça da kızışıyorduk. Ben biryandan Belediye Mezarlıklar Müdürlüğü görevlisi, biryandan da optik mühendisi olduğuma göre, ne yandan işi ele alacağımı kestiremiyordum. Mezarla köfte arasında bir ilişki kuramadığım için, işi optik bakımdan ele aldım. Sey-

yar köfte arabalarının camlarının, içindeki köfteleri büyük göstererek müşterilerin kandırılmaması için, mercek cam olmamaları, sıfır numara düz cam ve içinde hava kabarcığı ve yabancı madde bulunmayan camlardan olmasını teklif ettim. Maalesef talimatnameye yalnız bu iki maddeciği koydurabildim. Bu yüzden de, aldığım paraları haketmediğimden üzülüyorum.

Üyeler, işlerini o kadar ciddiye almışlar ve yüz lira gündeliklerini hak etmek için öylesine candan çalışmışlardı ki, onaltı gün çalışarak yüzonyedi maddelik bir «Seyyar Köftecilere Mahsus Talimname» yapmayı başarmıştık. Aldığımız paralan haketmek isteyişimiz ve işi son derece ciddiye alışımız yüzünden her birimiz ihtisasımızı ortaya dökmüş ve bundan ötürü de hiç bir zaman uygulanamıyacak, uygulanması olanaksız bir talimatname ortaya çıkarmıştık. Bunu Belediye Başkanı olan arkadaşıma söylediğim zaman,

— Hiç önemi yok, dedi, nasıl olsa yine eskisi gibi köftecilik işi de yürür, ama elimizde bir talimatname bulunması iyidir, gerekince uygulanır. Talimatname çok güzel olmuş, sen ona bak, örnek bir talimatname...

Yüzonyedi maddelik «Seyyar Köftecilere Mahsus Talimatname» yi hazırlamak için biz onbir üye onaltı günde onyedibinaltıyüz lira ödenek aldık. Belediyenin Elektrik İdaresinde görevli futbolcu arkadağımız, son iki toplantımıza katılarak, seyyar köfte arabalarının gündüzleri aydınlatılmasına lüzum olmadığı gibi, çok önemli düşüncelerle bizleri aydınlattı.

İnsan halidir, belki birgün canınız çok sıkılır, büyük bir üzüntüye, umutsuzluğa kapılırsınız, karamsarlığa düşersiniz, işte o zaman aklınızda bulunsun, bizim hazırladığımız «Seyyar Köftecilere Mahsus Belediye Talimatnamesi» ni bulup okuyunuz, gülmekten katılacaksınız ve hiçbir üzüntünüz kalmıyacak.

Bana gelince, beşaltı talimatname komisyonunda daha çalıştıktan sonra, Amerika'ya döndüm, ama eski işimi alamadım; çünkü talimatnameler hazırladığımız yıllar içinde optik tekniği ve bu alandaki bilim öylesine ilerlemişti ki, benim bildiklerim artık hiçbir işe yaramaz olmuştu. Yeniden öğrenmeye başlayacak yaşta da olmadığım için, memleketime döndüm. Ne yazık ki, bu sefer Belediye Başkanı da değişmiş olduğundan belediyeye de almadılar, ben de çoluğumun çocuğumun geçimini sağlamak için, bir sokak aralığında küçücük bir dükkân açtım; orada gözlük, dürbün, çakmak, dolmakalemi ve şemsiye tamir ediyor, kimseye muhtaç olmadan yaşıyorum. Bizde işte böyledir; en verimli çağımda, talimatname hazırlamak için benden istifade etmeyi hiç düşünmüyorlar.

MUKADDES EMANETLER

Bizim bölükte Beter Osman derler, sizden iyi olmasın, gayet candan ve gayetle becerikli bir arkadaşım vardı. Onbaşı imtihanına girmek istememişti de,

— Dellenme Osman, demiştim, ne buyurmuş atalarımız: «Bizim memlekette başol da istersen sovan başı ol!» demişler.

Ne dese iyi:

— Senin dediğin eskidenmiş avanak, şimdiki zamanda rahat etmek için ne baş, ne de kıç olunacak ve de gölgeni bile göstermeden yaşıyacaksın.

Dediği akla gidip bir fiske yemeden tezkereyi aldı. Askerlikten sonra ne edeceğim, ne iş tutacağım diye düşünürdüm de, bana,

— Tatlı canını sıkma arkadaş, derdi, Allaha çok şükür bu memleketin aptalı gayetle bereketlidir; kurban olduğum Rabbim, bir açıkgöz kulunu beslesin diye on bin aptal yaratmıştır.

Terhis olduktan sonra İstanbul'a hemşerilerin yanma gelmiştim. Günlerden birgün kahvede ne etsem eylesem diye düşünüp dururken bizim Beter Osman kapıdan girmez mi! İlkin seçemedim, velâkin boynuma sarılıp da,

— Her nerede olsan ben seni arar bulurum dememiş miydim? deyince sesinden tamdım.

İkimiz de İstanbullu değiliz; bunca zaman sonra koca İstanbul şehrinin bir kıyı kahvesinde beni bulmasına ne dersiniz?

— Suratından belli ki işsizsin, kahvede siftinmenden de anlaşılıyor. Sana bir iş öğreteyim de bileğinde bir altın bilezik bulunsun... dedi.

— Allah razı olsun, dedim, neymiş iş?

— Seninle sinemacılık yapacağız, gayet tatlı para kazanılır...

— Aman arkadaş, gene şaşırdın sen..

— Sen elli lira bul, gerisine karışma...

— İşte hepsi bu! diyerek cebimdekileri çıkardım; bozuğu, bütünü on beş liradan az.

Beter Osman,

— Bende de biraz var, denkleştiririz... dedi.

Beni Karaköy'de bir dükkânı soktu. Dükkâncıya,

— Bize bir gösterme makinesi lâzım ama, dedi, elden düşme ve de ucuzundan olmalı.

Dükkâncı, Osmanın makine dediği şeyi çıkardı. İki karışlık bir kara tahta kutunun bir başına çerçeveli iki cam konulmuş, öbür başındaki oyuktan da resim sokulup, camlardan resme bakılıyor. Gözünü cama uydurup, dürbünden bakar gibi resme baktın mı, resim canlanmış ve sahiciymiş gibi görünüyor. Osman,

— Uydur gözünü de bak şu delikten! dedi.

Bakmamla feleğimi şaşırdım; şaşırılmaz mı canım, karşımda tüm soyunuk bir avrat ve de cıscıbıl bir herif, işte o biçimdeler...

Osman,

— Gördün mü sinemayı? dedi.

«Gördüm» desem, Osman resmi kaldırıp kafamı öte itecek.. O sebepten,

— Ne varmış ki ne göreyim... Hiç de bişey görünmüyor işte.... diyerek burnumu iyicene deliğe uydurup cama gözümü yapıştırdım. Osman dediğin herif, hergele takımının en başta gideni...

— Görünmüyor da, cama kene gibi yapışman neye? Burnun yassılacak, kalk! diyerek ensemden tutup zorla kafamı camdan çekti.

— Aman Osman, dur hele arkadaş.. dedimse de, imansız merhamete gelmeyip,

— Bu makineyi alacağız ulan, sabaha kadar bak yat.. dedi.

Dükkâncıya,

— Kaça bırakacaksın bu makineyi bize? dedi.

Dükkâncı,

— Yabancı değilsiniz ya, sizin için kırk kâğıda olur.. dedi.

— Bırak kırkı, otuzu da olacağını söyle alalım şunu..

Onlar pazarlığa durunca, ben de fırsattır deyip gözümü cama uydurdum ve resimleri deniştire deniştire seyre daldım... Allah Allah... Allah Allah ve de suphanallah ve de maşallah... Anlatılır gibi bir merasim değil ki canım, dille tarifin mümkünü yok.

Vur aşağı, tut yukarı dükkâncı otuz kâğıda indi, bizdeyse yirmi beş lira var. Bu sefer ben dükkâncıya yalvarmaya başladım :

— Aman emmi, kiminin parası, kiminin duası

demişler... Biz garibiz, bizim duamızı al. Sen şimdi bu makineyi ve de resimleri bize satmakla tonla sevaba gireceksin ki ahrette makamın cenneti âlâdır, bilmiş ol...

Dedimse de herifin kalbi taş... Hay Allah, ne yapsak.. Ben mecburen önümü duvara dönüp pantolonu sıyırdım, donun uçkur deliğine saklı iki on lirayı çıkardım, herife verdim. On liralıklar terden iyicene yapışmış olduğundan, dükâncı uğraşa uğraşa katlarını çözüp parayı ortaya çıkardı.

Beter Osman,

— İki takım da resim isteriz, dedi, bir takımı dinî olacak ve öbür takımı da asrî...

Dükâncı bize iki deste resim verdi, birinde on tane dinî resim, öbüründe de on tane dünyalık resim ...

Dükkândan çıkınca Beter Osman,

— Şimdi gel, sana zenaati öğreteceğim... dedi.

Tophane'de onun bildiği bir otelin bir odasına kapandık. Osman anlatmaya başladı :

— Bak şimdi... Kulağını iyicene aç ve beni iyi dinle.. Her bir sözümü yapacaksın ve ağzımdan ne çıkarsa ezber edeceksin. Biz seninle köylere gideceğiz. Köy kahvesine gireceğiz. Kahvede söylenecek lâfı sen bana bırak. Ben orda «sinema göstermeye geldik kardeşler, hemşeriler!» diyeceğim. Beş kuruş veren gözünü makineye uydurup bakacak... Bir deste resme bakmak beş kuruş... Velâkin ihtiyarlara dinî resimler gösterilecek, gençlere de ötekiler... Delikanlı kısmı aynalı resme meraklı... Bir ay dolaşalım, cepler parayla dolu döneceğiz..

— Anladım.. Yeter! dedim.

Benim yeter dememin sebebi, Osman lâfı bıraksın da ben şu resimleri iyicene sindirerek seyredeyim.

— Ne anladın hırto, dedi, asıl bundan sonrasını dinle. Resimler destenin içinde sırayla duracak ve de katiyyen sırası bozulmıyacak. Seyirci gözünü cama uydurdu mu, sen sırayla resimleri delikten sokacaksın ki, ben de resimleri bir bir anlatayım. Sırayı hiç şaşırmayacaksın... Şimdi talime başlıyalım.

İlkin dinî resimleri sıraladık, ben her resmi delikten soktukça Beter Osman da resmi anlatıyordu:

— Bu gördüğün, vatandaş, mübarek Arafat'ta hacıların şeytanı nasıl taşladıklarıdır. Müslümana hac farîzedir ve de hacce gitmeye parası olmıyan bu manzarayı seyredince hacce gitmiş kadar sevaba girer. (Bana: «Değiştir resmi!»).. Şimdi de vatandaş, Kâbe-i Muazzama'yı görmektesin... Besmele çekmeden bakarsan çarpılırsın. Şimdi sen vatandaş Kâbeye gitmiş kadar oldun; gitmekten maksat, gidip de görmek; işte gördün... (Bana: «Çevir resmi oğlum»)... Şimdi de vatandaş...

Beter Osman, her resim için ayrı lâflar söylüyordu. Ve gayetle dokunaklı, göz yaşartıcı bir lâflar... Sıra öteki desteye geldi. Ben öteki desteden resimleri deliğe soktukça, o da anlatıyordu:

— Bu görmekte olduğun bikini kraliçesinin son model resmidir vatandaş, iyi bak ki gönlün gözün açılsın... Kraliçeyi hoplatan yiğiti sorarsan o da Tarzan'ın ta kendisi... Bunlar şimdi dağ bayır gezerlerken bikini kraliçesinin nazik tenine diken bat-

tığından, Tarzan şimdi dişleriyle dikeni çıkarmakta... (Bana: «Değiştir resmi oğlum») Vatandaş, resme bakıp sersemleme... Bu gördüğün karı, ana kraliçedir ve de eşşek sütüyle banyo yapmaktadır. Yapmaktadır ki huriler gibi genç kala. İç çamaşırı, gördüğün gibi ipeklidir ve teni sütten beyaz. Lokman Hekim'in ye diye duyurduğu lokum işte bu... (Bana: «Çevir oğlum resmi!») Muhterem vatandaşım, gözlerini oğuştur da öyle bak... İşte bu gördüğün...

Biz bu talimi birkaç kere tekrarladıktan sonra Beter Osman bana,

— Şimdi dersini iyicene belledin mi? dedi.

— Belledim... dedim.

— Haydi yola düzülelim... dedi.

O on resimden birindeki karıdan çok hoşlaştığımdan,

— Arkadaş, sana bir sözüm var... dedim.

— Nedir? dedi.

— Yahu, biz köy kahvesinde on resim göstereceğimize dokuz göstersek ne çıkar. Bu köylü milleti resim sayısını ne bilsin?..

— Neye?

— Resmin birini kendime ayıracağım da... Namahremi ele göstermek olmaz...

Beter Osman lâf anlar mı,

— Ulan, nikâhlı karın mı ki elden kıskanıyorsun... Yıkıl da düş önüme! dedi.

Biz çıktık yola. Bir zaman trenle, bir zaman kamyonla, ve bir zaman da yayan gidip, üç gün diyende bir köye vardık. Beter Osman önce köyü dolandı, keşfini yaptı. Köyde iki kahve var.

Biz o kahvelerden birine daldık, oradakilere selâm verdik. Ama bizi pek öyle umursamadıklarından selâmımıza gönülsüz selâm verdiler. Kahve ocağının üstünde o zamanın başbakanının resmi asılı duruyor. Bizim Beter Osman resme doğru iki dini birden havaya kaldırıp başladı duaya:

— Allah senden razı olsun... Allah seni başımızdan eksik etmesin... Hey mübarek adam hey... Sen bizim babamızsm. Bu memleketi ve bu milleti sen kurtardın. Senden önce giyecek pantulumuz bile yoktu, sen başımıza geçtin de Allaha şükür kıçımız don, pantol gördü... Allah seni başımızdan eksik etmeye...

Kahvedekiler «Amin» demeye başlamazlar mı!

— Allah seni bu millete bağışlaya...

— Amiiin...

— Allah eksikliğini göstermeye...

— Amiiin...

Dua bittikten sonra köylüler bizi çevirip yeniden selâm vermeye başladılar, soru yağmuruna tuttular:

— Kahve mi, çay mı, yoksa gazoz mu?

— Nerden gelip nereye gidersiniz yiğitler?

— Kimsiniz, kimlerdensiniz?

— Aç mısınız, susuz musunuz?

Beter Osman,

— Biz sinemacıyız, köy köy dolaşır sinema gösteririz, dedi ve makineyi masanın üstüne koydu.

— Kaçadır bunu bir görmesi?

— Bu müslümanlara mahsus bir sinema... Bedeli olmaz, hediyesi beş kuruş...

Beş kuruşu veren kuyruğa girdi. Ben başladım

resimleri sırayla kutunun deliğine sokmaya, Osman bağladı anlatmaya:

— Ey müslüman, şimdi sen hacca gitmiş kadar sevaba girdin... Ve şimdi zemzem kuyusunu görmekle bir bakraç zemzem suyu içmiş kadar ferahladın. (Bana. «Çevir oğlum resmi!») Bu gördüğün Mekke-i Mükerreme... Abdestsiz bakmanın azîm günahı, vebali var... Şunda gördüğün hacer-i esvet denilen mübarek taş... Şimdi sen vatandaş o mübarek kara taşı öpmüş kadar oldun... Bu resim de, muhterem vatandaşım, mukaddes emanet... Ve de Hazret-i Âli efendimizin cüppesi... Ve de Zülfikâr ki, beşbin milden beşbin küffarın kellesini biçen işte bu Zülfikâr denilen kılıçtır.

Biz paraları topladık. Köyün muhtarı,

— Gece burdan gidilmez, koymayız sizi, misafirimizsiniz, köy odasında döşeğiniz ve yemeğiniz hazır... dedi.

Beter Osman,

— Sağolun, bize müsaadeniz olursa köyü biraz dolanalım... dedi.

Biz ordan çıkıp gece karanlığında öteki kahveye girdik... O kahvenin ocağının üstünde de eski başbakan ve şimdiki baş muhalifin resmi asılı. Beter Osman birden resme bakıp ağlıyarak başladı nutka:

— Hey mübarek adam hey... Yazık, vah yazık, gafiller senin kadrini kıymetini bilemediler de işte bu günlere kaldık... Senin gibi bir millî kahraman ne demek.. Heey... Sen başımızdaykene kıçımızda pantol, ayağımızda kundura vardı. İşte şimdi

böyle cıbıl ve delik pantola kaldık... Ama biz de insan evlâdıysak, seni gene başa geçireceğiz evelallah..

Tıpkı öteki kahvedeki gibi üst üste çaylar, kahveler ısmarlandı. Sinemayı göstermeye başladık. Parayı toplamaya yetişemiyorum; bir gören bir daha görüyor...

Akşam yedik içtik, köy odasında uyuduk. Sabah olanda gençleri toplayıp köyün az ilerisinde kuyubaşına gittik. Makineyi Osman çayırın üstüne koydu. Beş kuruşu veren delikanlı çayıra yüzükoyun uzanıp gözünü cama uyduruyor. Osman da anlatıyor:

— Bu gördüğün dünya güzeli olup, sırtını mindere yapıştıran yiğit de Almanyanın altın kemer kazanmış dünya şampiyonu namlı başpehlivanıdır ve de gördüğün gibi dünya güzelini zaptedememektedir; kaçan karının fistanı yırtılıp elinde kalmıştır...

İşte biz böylece o köy senin, bu köy benim, yiyip içip semirerek ve rahat döşeklere yan gelerek paraları topladık da topladık. Torbalarla beşer kuruşu kasabaya varınca bütünletiyoruz. Parası olmayana bir yumurtaya seyrettiriyoruz. Topladığımız yumurtaları da kasabada satıyoruz. Derken efendim günün birinde...

Köyün birinde işimiz bitip de ayrılacağımız sırada, bize kanı kaynamış olan köy delikanlılarından biri yanımıza gelip,

— Ağabey dedi, buradan sonra yolunuzun üstüne düşen köyün delikanlılarının ihtiyarlardan farkı yoktur. Onun için siz siz olun, burada gençlere

gösterdiğiniz resimleri gizli bir yerinize iyice saklayın, o köyde hiç bir kimseye göstermeyin. Yoksa sizi sopalarlar ve de tiftiğinizi atıp tozunuzu, dumanınızı yele verirler, kimvurduya gidersiniz.

Delikanlının dediği gibi, gün kavuşurken o köye vardık. Orada köylü iki partiye ayrılmamış ve de hepsi bir partidenmiş ve bunların partisi ne eski ne yeni Cumhurbaşkanının partisiymiş; bunların partisi ayrı...

Biz bunların son derece dini bütün müslüman olduklarını öğrendiğimizden" kahveden içeri gayet saygıyla girip sağ elimizi iman tahtamıza koyarak «Selâmünaleyküm»ü çektik, peykenin bir yanına ilişip büzüldük. Kahvedekilerin hepsi de sakallı olduğundan genci, ihtiyarı ayırt edilmiyor. Kahvenin duvarlarında resim ne yok, salt arap harfli âyet ve dua levhaları var.

Sonradan köyün imamı olduğu anlaşılan ve sünneti şerif üzere sakal bırakmış adam,

— Siz çerçi misiniz, bezez misiniz, yoksa kalaycı ne misiniz? diye süval etti.

O köyde, günah olduğundan sinema, resim lâfı edilmiyeceğini önceden öğrenmişiz ya, Beter Osman,

— Efendi emmi, dedi, biz ne çerçiyiz, ne bezezne, ne haşavzurdan çingen kalaycı. Biz din kardeşlerimize mukaddes emanetlerimizin tasvirlerini seyrettirip sevaba girmek için köy köy sefere çıkmış beş vakit namazında niyazında, dini bütün, halis vatan evlâtlarıyız.

Bu söz üzerine meraklandılar. İmam,

— Mukaddes emanet mi? Hırka-i şerif var mı?

Sakal-ı şerif var mı? Kudüs-ü şerif var mı? Mevlid-i şerif var mı? Onlar nasıl tasvirlermiş, hele bir de biz görelim... dedi.

İmamın yekinmesiyle benim dizlerimin bağı çözüldü. Beter Osman, makineyi masanın üstüne koyup,

— Buyur gör Hoca emmi... dedi.

Ben, o biçim resimleri heğbenin içine ve yumurtaların en altına iyicene gizlemiştim. Bir deste mukaddes emanet resmini elime alıp, birinci resmi kutunun oyuğuna yerleştirdim. İmam da paltoya benzer, cüppeye benzer üstlüğünün eteğini iki eliyle kuyruksokumu üstüne toplayarak eğildi, gözünü sinemanın camına uydurdu, uydurmasıyla,

— Yaa mübarek!.. diye derinden bir göğüs geçirdi.

Beter Osman dil dökmeye başladı:

— Efendi emmi, şimdi bu görmekte olduğun dünyanın en birinciye gelen müderris mektebi olan ve namlı imamlar yetiştiren Cami-ül-ezher'in çilehane hücresinde kendüyü Hak yoluna adamış bir molladır.

İmam bir derin iç geçirip lâhavle çektikten sonra,

— Sen nelere kaadir değilsin Rabbim... Hey kurban olduğum... dedi.

Ve de böyle demesiyle imam zangır zangır titremeye başladı. Ben imamın titremesinden işkillenip, elimde kalan resimlere baktım ki, amanın ne baksam... Eyvah, yahu ben o biçim resimleri saklıyorum diye, heğbenin ta dibine mukaddes emanet

resimlerini saklamamış mıyım... İmama da o biçim resimleri göstermekteyiz...

Dalgayı çakmayan Beter Osman anlatıyor:

— Efendi emmi, gördüğün molla, çilesini doldurmak için hücresine kapanıp günde bir hurma ve bir zeytin danesiyle nefsini körletiyor...

İmam,

— Helbet körlenir, körlenmez mi... cemicümlemize nefis körletme nasip olsun... demesiyle ta ciğerinin dibinden bir «Ya medeet!» salladı.

Daha birşeyi çakmamış olan Beter Osman bana,

— Tasviri döndür! deyince imam elime yapıştı,

— Aman dur, hele dur oğul... Dünya gözüyle bir daha görelim... diyerek, gözlerini uğuşturdu ve makineye yumuldu.

Beter Osman yeni koyduğum resmi anlatıyor:

— Besmele çekmeden bakmak günahtır ve abdestsiz bakan çarpılır... Bu manzarayı gören hacca gitmiş kadar sevaba girer.

İmamı sorarsan, çarpılmadan beter olmuş. Ordan biri,

— Aman Hoca, n'oldun, yoksa abdestsiz misin?.. deyince İmam,

— Hey kurban olduğum!.. diye inledi.

Beter Osman'ın kulağına yavaştan fısladım:

— Ulan oğlum, biz yandık... Makineyi kap, tabanları yağlayıp kaçalım... Senin Camiülezher'in çilehane hücresinde çile çeken mollanın nefis körletmesi dediğin, soyunmuş, teknede yunan karıyla deve gibi bi herif...

Beter Osman,

— Tuh ocağı batası, diye fısladı, kaçsak da bunlar bizi dünyanın öte ucuna kadar kovalar ve de yakalar...

— Aman durulmaz Osman, post elden gidecek oğlum. Bunlar bizim postumuzu yüzer içine fışkı doldurur, tövbe...

Osman,

— Korkunun ecele bir yararı yok, dur hele... Ben sana işmarı çaktım mı durma seğirt... dedikten sonra İmam'a döndü :

— Mollayı iyice gördün ya emmi...

— Gördüm, iyice gördüm. Allah razı olsun... Su mu dökünür, ne?

— Evet, iyi bildin efendi emmi, rüyasında kör ve topal şeytanın aldatmasıyla cünüp olup hamam iktiza ettiğinden gusül abdesti almakta... Çevir öteki tasviri!

Yeni resmi koydum. İmam resmi görünce derun-u dilden gayetle yanık bir «Dahileeeek!...» çekip, bana tutundu; tutunmasa devrilecek sırtüstü. Beter Osman başladı :

— Şimdi görmekte olduğun Hoca emmi, cennetialâdan bir köşe ve de hurilerle gılmanlar...

İmam sözünü kesip,

— Tarife hacet mi var, biz onun neresi olduğunu bilmez miyiz... Aynen kitabın yazdığı gibi canım... dedi.

Osman,

— Bizde hilaf yok Hoca emmi, dedi. Tasviri tebdil et!..

Osman, koyduğum üçüncü resmi anlatmaya başladı :

— Bu gördüğün Hoca emmi, medar-ı iftiharımız...

— Allah bağışlasın...

İmam, resimde seçemediği yahut anlamadığı yeri soruyor:

— Bura nere evlât? Şu gördüğüm tümsek?

— O tümsek mi? Ora Tur-u Sina Hoca Emmi... Tur-u Sina'nın manzarası...

— İyi... Manzara gayet iyi, beğendim, aferin. Ya mübarek... Dahilek... Ya şu kümbet neresi oğlum?

— Orası mı, orası Cebel-i bereket...

— Manzarası güzelmiş... Ya şu sazlık yer?

— Kan kalesi, Hoca emmi...

İmam bu işin sonunu nereye bağlıyacak diye merak ediyorum. Beter Osman lâfları uzadıkça uzattı ama, lâfın sonu geldi, on resim bitti. İmam.

— Olamaz... Tasvirleri baştan çevirin, gözümüz nurlansın... dedi.

Bir daha, bir daha, tam beş kere baktı. İmamın sinemanm önünden hiç kalkacağı yok ama, ardında toplananlar,

— Aman İmam, az müsaade, biz de görelim... diye itişiyorlar.

Hey Allah bunun sonu neye varacak ? İmam birden doğrulup da,

— Bre mel'unlar!.. Bre kâfir dölleri!... Sizde hiç ar haya yok mu, buraya müslümanları iğvaya mı geldiniz alçaklar? diye köpürmez mi..

Beter Osman'ın işmariyle ben yürüdümse de İmam,

— Tutun kapıyı!... demesiyle önümüzü kestiler...

İmam,

— Heyet kalsın, gerisi çıksın! dedi.

Köyün ihtiyar heyetiyle ilerigelenleri kahvede kaldı, geri yanı dışarı çıkarıldı. Benim elim, ayağım kesilmiş, yığılmışım; Osman'ı sorarsan ıslanmış sıpa gibi sinmiş titriyor. Kahvede kalanlar makinenin başına yığılmış, sen bakacaksm, aman dur hele ben bakacağım diye itişip duruyorlar. Makineyi kapan bırakmak istemiyor. Ulan makineyi de kıracaklar... Gözünü cama dayayan, başını çevirmeden bize sövüyor :

— Vay ırz, namus düşmanları!.. Tuuu!.. Ulan bu ne... Herif ne etmiş yahu... Dur kardeş, daha ne gördüm ki... Vay alçak imansızlar.. Emme rezillik be... Vay zındıklar. O resmi koy hele. Lâkin iyi elense çekmiş karıya...

İtişip tepiştikten sonra köyün muhtarı,

— Candırmaya bildirmeli, dedi, ellerindeki makineden de bunların casus olduğu besbelli canım...

Bizi urgana dolayıp bir ahıra kapadılar. Ertesi sabah iki atlı candarma geldi, bizi bağladıkları ipin ucunu candarmalara verdiler. Bütün gün yürüyüp karakola vardık. Kumandan makineyi alıp resimlere baktı baktı,

— Fezleke icap etti, resimlerle makine kalsın, bunları atın içeri... dedi.

Sabah olunca da kumandan bize,

— Karakolu iyice silip süpüreceksiniz, bir tek toz istemem... dedi.

Biz korkudan, yapıldı yapılalı süpürge yüzü görmemiş karakolu bir temizledik ki, her yer pırıl pırıl oldu. Kumandan öteki karakolun kumandanına telefon edip,

— Sinemacıları yakaladık, sana gönderiyorum... dedi.

Bizi iki candarma önüne kattı. Allah razı olsun, makineyle resimleri verdi ama, mukaddes emanet resimleri tamam, öteki resimlerden ikisi eksik... Öteki karakola varınca oranın kumandanı makinenin başına oturdu. Bizi nezaret deliğine tıktılar. Sabah olanda kumandan,

— Şuralarını silin süpürün, camlarda bir tüy - toz istemem... dedi.

Korkudan kolları paçaları sıvayıp karakolu tertemiz ettik. Makineyi, resimleri verdi, bizi iki candarmaya kattılar. Mukaddes emanet resimleri tamam, lâkin o biçim resimlerden üç tane daha yok... Biz böylecene karkoldan karakola dolandık ve her gittiğimiz karakolu daha onlar söylemeden silip, süpürdük. Sonunda o resimlerden hiç kalmadı elimizde, makinenin de nerde yittiğini bilemedik.

Son gittiğimiz karakolda Beter Osman, o biçim resimlerin kalmamasından cesaretlenerek,

— Kumandanım, vilâyetin bütün karakollarını temizledik, bizi gayri salın... deyince kumandan kızıp,

— Ulan hani sizin kazanç karneniz?.. Hani vergi cüzdanınız? Hani temiz kâğıdınız, hani muayene vesikanız? deyip bizi bir tüfek kayışı falakasına yatırıp tamam etti...

Kendimizi bir tepe taşlığında bulduk... Kendime gelince baktım ki, Beter Osman topallıyarak gidiyor, arkasına baktığı yok... Ben de kalkayım dedimse de sopa çürüklerinden, tabanlarımın üstüne basamıyorum. Bağırsam sesim çıkmıyor. Osman gitti, gidiş o gidiş, bir daha da Beter Osman'ı göremedim. Onca kazandığımız paradan bir metelik yoktu. Sırtımı kayaya dayadım. Resimlerden birinden eskiden kopardığım parçayı donumun uçkur deliğine saklamıştım, ordan çıkarıp seyre daldım.

KALKINMANIN TEK YOLU

Biz üç görevli, kasabanın tek otelinin üç yataklı bir odasına yerleştiğimiz zaman, oranın halkına bu kasabaya niçin geldiğimizi söylememeye kararlıydık. Çünkü turist çekmek için hükümetin Amerikan yardımından yirmibeş milyon dolarlık kredi açacağını duyanların bu yağmadan ceplerini doldurmak için başımıza nasıl üşüştüklerini başka yerlerde görmüştük. İşin içyüzü şöyleydi :

Kalkınmamız için son umudun ancak turizmde olduğunu yediden yetmişe herkes iyice anladıktan sonra, Turizm Bakanlığı dairelerine bir genelge göndermişti. Bu genelgede, turistik bir duruma getirilmeye azçok elverişli yerlerin sahiplerine bu amaçta kullanmaları için *az* faizli ve uzun vadeli krediler verilecekti.

Bu genelge daha bizim bile elimize geçmeden, haberin bütün yurt yüzeyine nasıl yayıldığına şaştık kaldık. Kredi almak için yalnız bizim müdürlüğümüze günde kırk-elli kişi başvuruyordu. Bir kıyı-bucak yerdeki çınar gölgesine on hasır sandalye atan, bir kör yolda toprak damlı bir yıkık han kiralayan, bir deniz kıyısına dört direk dikip sundurma yapan, elindeki dilekçeyi önümüze dayıyordu :

«Sahibi bulunduğum fevkalâde manzaralı ve büyük tarihî kıymeti haiz ve aynı zamanda turist celbine son derece müsait ve konforlu, lüks mahallin turistik bir tesis haline getirilmesi için ihtiyacım bulunan üçyüz bin liralık banka kredisinin temini hususunda yüksek delâlet ve tavassutlarını derin saygılarımla arz ve rica ederim.»

Bir formüler haline getirilmiş olan dilekçelerin hepsinde de aşağı yukarı hep aynı sözler yazılıydı. Yalnız istenen krediler ikiyüzbin ile beşyüzbin arasında değişiyor, arada bir milyon liranın üstünde kredi isteyenler de çıkıyordu.

Büyük kredi isteyenlerle Bakanlık doğrudan doğruya uğraşıyordu; bizim müdürlüğün inceleme yetkisi ikiyüzbin lirayı aşmayan krediler içindeydi Bu genelge, Müdürlüğümüze geldikten sonra bizim için - yani biz beş memur için - bir «Dolça Vita» başladı. Kredi istenen yerlere gidip oralarını inceliyorduk. Buralarının turistik değeri olup olmadığına ilk kararı biz veriyorduk. Beşimiz de bu konuda bilgiliydik, uzman sayılıyorduk; çünkü turistik bir yerin nasıl olması gerektiğini, seyrettiğimiz yabancı filmlerden ve şurda burda elimize geçtikçe baktığımız yabancı dergilerin renkli resimlerinden öğrenmiştik.

Kredi alacak olan, bize araba gönderiyor, gittiğimiz yerde birkaç gün yedirip içirtiyor ve sahibi olduğu kel arsanın iyice turistik olduğunu anlatmak için elinden geldiği kadar, açıklanması burda ayıp kaçacak her türlü dünya nimetlerinden ikramlarda bulunuyordu. Bununla birlikte hiçbirimiz görevimizi kötüye kullanmadık; yememiz, içmemiz, keyfetme-

miz yanımıza kâr kaldı, o kadar...

Bakanlıktan gelen bir buyruk üzerine müdür, biz üç arkadaşı işte o ilçeye gönderdi. İlk incelemeyi biz yapacak, vereceğimiz rapora göre arkadan uzmanlar gelip burasının turistik değerini görecekti.

Niçin geldiğimizi kimseye söylemeden, ilçeyi gezip incelemeye başladık. Gerçekten burası cennetten bir köşe denilmeye lâyık güzellikte bir yerdi. Yalnız çok ilkeldi.

Oraya gidişimizin ikinci günün öğleden sonra bir kahvenin bahçesinde çardak altında otururken yanımıza orta yaşlı, oranın yerlisi olduğu kılığından ve konuşmasından belli bir adam geldi.

— Selâmünaleyküm... deyip yazımızdaki sandalyeye oturdu.

Selâmlaştıktan sonra,

— Biz ilkin sizi tüccar ne sandık, sonradan turist memuru olduğunuzu öğrendik... dedi.

Oysa biz buraya niçin geldiğimizi, görevimizi gizli tutmuştuk. Büyük bir şaşkınlıkla,

— Kim söyledi size bunu? dedim,

Kurnaz kurnaz gülerek,

— Bilinir, bilinir... dedi, siz daha buraya gelmeden biz duymuştuk... Duyduk evet ve de hattâ buranın ileri gelen zenginlerinden biteki burda yok şimdi...

— Neye? Neredeler?

— Hepsi Ankara'ya koştu ki, kimi parti bakanlarını, kimi başbakanı, kimi turist bakanını göre de kredi kopara...

Bize ciğara paketini uzattı, biz de ona çay ısmarladık.

— Siz bikere şu bizim Del'ömer'in Pırık Hüsiin'i görseniz iyi olur, dedi.

— Kim dediniz?

— Bizim bir Del'ömer vardı, rahmetli oldu. Onun oğlu Pırık Hüsiin vardır, onunla bir konuşmalısınız. O da duymuş geldiğinizi de «eyvah gene milletin parasını savuracaklar» dedi.

— Biz kimseyle konuşacak değiliz.

— Hele siz bi konuşun... Konuşmaktan bir zarar gelmez... Bu turist işinde Pırık Hüsiin'in çok bir bilgisi var, fikri evvel bi oğlandır... Danışmalı canım, Peygamber Efendimiz bile «Meşveret eyle ey ümmetim» buyurmuş. Bir diğneyin Pırık Hüsiin'i, ne çıkar...

— Olur, dinliyelim... Nerdedir?

— Buyrun, gidelim, bu saatte Kör İllez'in kahvesinde olur...

Yolda bize Pırık Hüsiin'in kim olduğunu anlattı. Onyedi yaşındayken Istanbula gurbete düşüp ordan bir gemiye tayfa durarak Fransa'ya gitmiş, Fransa'dan Almanya'ya geçmiş. Amerika'da iki yıl kalmış. Bizi götüren adam,

— Dünyayı dolandı, çinimaçini, Hind'i sindi gezdi, görmedik yer komadı, sonunda döndü melmekete, otuzundan sonra da askerliğini yaptı. İsteseymiş milyoner olurmuş ve de olurdu, velâkin dünya malında gözü olmadığından paraları hovardalıkta yemiş...

Kör illez'in kahvesi dediği yerde Deli Ömer'in oğlu Pırık Hüseyin'i bulduk. Çopur, bodura yakın kısa boylu, gözleri pırıl pırıl, cin gibi bir adam...

— Hoş geldiniz.. buyrun... dedi, ben de sizi gör-

meyi çok istedim ya, cesaret edemedim yanınıza gelmeye...

— Neden?

— Eee, bura başka bi yer, bi işin, bi hacetin olmayınca memur kısmının yanına varılmaz; ola ki ağa filân olasın da «selâmünaleyküm...» deyip kaymakamın, hâkimin odasına dalasın...

Sözü evirip çevirip uzatmadan hemen maksada girdi:

— Bu memleketin kalkınmasının bitek yolu var; turist çekmek... Evet burası doğru, lâkin bizim baştakiler bu memlekete turist milletinin nasıl getirileceğini hiç bilmiyorlar. Başbakana ve de turist bakanımıza bi mektup yazdırıp da iletsem, dedim, lâkin mektubu kime yazdıracaksın... Çünkü benim biraz okumam varsa da yazmama kulağasma... Hadi mektubu yazdırıp postaya attık diyelim, bakanın eline değer mi... Değse bile, benim gibi çarıklı bir köylünün aklını koca bir bakan diğner mi... Ondan ötürü, sizi buraya Allah gönderdi. Bizdeki bu turist işi, baştan sona yanlış... Bu iş böyle olmaz. Benim bu diyeceklerimi turist bakanımıza iletin, dediklerimi ona ağnatın... Evet, biz cahilik, lâkin tecrübemiz var... Beni buralarda herkes bilir, istediğine sor; ben turist işiyle geçinirim ve de elimi soğuk sudan sıcak suya sokmadan beyler, paşalar gibi yaşarım... Öyle mi, değel mi Davut emmi?

Bizi onun yanına getiren adam,

— Evet öyledir, dedi, buralarda Pırık Hüsiin'in namı söylenir, gayetle menşurdur.

Pırık Hüsiin sivri uçları yukarı kalkık bıyığını bura bura,

— Yalnız buralarda değel, dedi, Amerika'da ve Avrupa'da namımız vardır haddimiz olmayaraktan... Bu fakir milletime bir hayrım dokunsun istediğimden başımdan geçenler duyulsun, bilinsin dedim. Bu ağnattıklarımı turist bakanımıza ağnatmazısan günahı vebali boynuna... Turist gelsin diyorlar. Efendi, turist neye gelsin? Manzaramız gözelmiş... Yahu herifin melmeketinde bi manzara var ki o kadar olur... Ötel ne yapsan, gazino mazino yapsan, herifin melmeketinde daniskası var. Cıbıla soyup garı oynatsan, kumarı neyi selbes etsen, herifin melmeketinde en âlâsı var... E peki bilader bu turist senin neyine gelsin? Sende, olmayan bi acayip iş olacak ki, herif de merak sarıp gelsin... Hıh, ben şindil sana onu ağnatacağım.

Bundan beş yıl, töbe, altı yıl öncesi, bu bizim kasabadan yedi arkadaş yorganı döşeği, çuvalı heğbeyi sırtımıza vurup iş aramak için yola düzüldüydük. O zamanlar da şimdiki gibi iyice kesatlık... Niyetimiz bi pavlikada iş bulmak, olursa olur, olmazsa bi ağanın yanma ayrı ayrı ırgat duracağız. Altı saat yürüdükten sonra yayladan düze indik, iyiden iyiye yorulmuşuz ve açız. Bi ağaç gölgesi bulup altına uzandık. Torbalardan tam azığımızı çıkaracaktık ki, önümüzden fırt deyi velespite binmiş bi karı geçmez mi... Karı dersem kekliğin körpesi... Arkadaşlardan bizim Hoca Nuri deriz bi saf oğlan vardır.

— Heyyya, kardaş bu ne?... Gayri müslüman duramaz!... deyip velespitteki karının ardından seğirtti. Onun seğirtmesiyle, ötekiler de azıklarını,

çıkınlarını atıp nağralar vurarak avrat avına düştüler. Ben de onlardan öne geçmek ve karıyla evvelen buluşmak için ya Allah bismillah deyip tabanları kaldırdım. Velâkin karı velespitin tekerini fırfır dönderiyor ve sarı saçlarını yelde savurarak uçuyor. Bizim tabana kuvvet ona erişeceğimiz yok. Arkadaşlardan ikisi dilleri dışarda soluyarak yere yığıldı, garipler yok yoluna kurban gidecek... İçimden ««Yahu, biz bu askerliği bugün için değilse başka ne gün için öğrendik...» dedim. Ne de olsa onbaşılığımız var... Arkadaşları kumandam altına alıp «Sen burada kalacaksın, sen şuradan önünü keseceksin...» diyerek emir verdikten sonra «Allahallah...» nidalarımız dağı taşı inleterek taarruza geçtik. Biz keseden koştuğumuzdan ve de velespitli kadın yokuşa vurduğundan, hemen erişip bunu önledik. Bir de yüzüne bakalım ki, amanın; ben diyeyim altmışında, sen de yetmişinde... Arkadan bakarsan incecik, gelinlik taze... Bizim karılar otuzu geçti miydi gotgobek bağlar; bu karı hiç et tutmamış. Herneyse, biz bunu dertop edip yürüdük. Yürüdük dersem, kolay iş belleme... Gâvurun karısı safi sinir ve de çırpındıkça bizi silkeliyip savurup çarpıyor yere. Tuh yahu, müslümanın kolunda kuvvet kalmamış, çırpı gibi bir karı yedi yiğite pesettirecek, öyle mi? Benim gençliğimde biraz güreş tutuşmuşluğum vardır. Bir karakucak oyununa gitiremezsem, anladım ki, karı yedimizi de bitirecek. Ben buna ya Allah deyip nasıl bir göğüs çarpazıyla daldımsa diz üstü oturup sağlamca kazığa vurdum ve dizim altına alıp hümüğüne çöktüm. Karının soluğu kesilince arkadaşlara «Siz gölgede sıra-

nızı bekleyin hele...» deyip, karı sırtımda yürüdüm Bir zaman gittikten sonra yürüyerek dereyi aşıp öteye gegtik ve mısır tarlasının içinde bir çukura karıyla mevzilendik. Orasını uzatmayalım, her neyse, ben dereye varıp çimdim, geldim ki çukurun başına, karı oraya yayılmış gülüp durur ve de bana göz kırpar. «Hayır olmaz...» dedim, daha geride altı arkadaş var.

Karıyı sırtıma vurup arkadaşların bekleştiği ağaç gölgesine getirip sağsalim onlara teslim ettim. Öteki arkadaş sırtlayınca karı yeniden çırpınmaya başlamaz mı. Yahu biz bunun başını az önce eğmedik mi... Karı milletinin dikbaşı zor... Neyse beyim, arkadaş karıyı sırtına vurup dereyi öteyana aştı, gözden yittiler. Epiy sonra baktık ki, güle oynaşa cilvelenerek geliyorlar. Bu bizim oğlan bu karının dilini bilmez, huyunu bilmez, gene de kuş olmuşlar, ötüşüyorlar. Arkadaş karıyı getirip sırada bekleyenlere devretti.

Üçüncüye giderken karı gene şahlandı ve de arkadaşımızın yüzünü, ellerini cırmık kanberesinde bıraktı. Giderken böyle ediyor da, dönerkene bir uslu, bir uysal...

Arkadaşlar «Gayri hacetimizi gördük, avrata yolverip, biz de karnımızı doyuralım, açlıktan öldük...» deyince beynim attı, «Ulan, hiç mi medeniyet yok sizde imansızlar!» diye bağırdım bunlara. «Siz açlıktan öldünüz de bu avrata içi yağlı etli dürme mi yedirdiniz alçaklar... Yayın azığınızı ortaya da karıyı buyur edelim.»

Tava ekmeklerini koduk ortaya, sovanları kır-

dık, çökelek peyniri de varmış, tuzu neyi de çıkardık... Ben bunları koynumdan çıkardığım çevrenin üstüne yaydım, avratı buyur ettim. Karı gülerek seğirtti, velespite bağlı çantasını açtı ki, amanın, bıldırcın etinden tut, kuş üstüne her bişey var... Ve de sıcak çay ve de buz gibi su ve de her bir çeşit içki... Biz bunlara bir güzel yumulup iyicene karnımızı doyurduktan sonra ben karıyla, gemilerde çalışırkene öğrendiğim azbuçuk İngilizceyle «Hadi bize müsaade, sen de yolundan kalma...» dedim. Karının gözleri bulandı ve birden çantasına el atıp, resim makinesini çıkarttı. Hâtıra resmi çekecekmiş... Hayır, olmaz, dedim, Bizim enayiler, çektirelim diye tutturmazlar mı... «Ulan siz temelli akılsızmışsınız... Karı resimlerinizi çekti mi, bizi candarmalara yakalattırır ve de dama attırır...» Mahpusluk bişey değel de elegüne rezil olmak var. Eloğlu «Bir ayağı çukurda karının ırzına geçilir mi...» diye bizi tefe kor, bidaha buralarda yaşamak haram, bize. Ne dedimse arkadaşlara diğnetemedim. «Hayatta bi resmimiz bulunsun...» deyip durdular. Avrat, üç ayak demir üstüne makineyi koyup yanıma geldi, göğsüme yığıldı. Bu makina her ne çeşit makinaysa, insan gibi kendiliğinden resim çekermiş. Resimler çekildi. Bu sefer de karı adımızı sordu, hayır, adımız söylenmez... Belli ki bizi şikâyet edecek. O zaman karı bana,

— Bişey soracağım... dedi.

— Sor... dedim.

— Beni burda tuttunuz, dedi, bunu anladım. Sırtlayıp yoldan öte götürdünüz, bunu da anladım. Ama iki saat yol tepip taa derenin öte başına neye

görürdünüz?

Şimdi gâvur karısına bunu nasıl anlatmalı? Yahu İslâm dininde cünüp gezmek var mı? Karıyla altüst olduktan sonra gusül abdesti için derede çimdiğimiz, o yüzden dereyi buluncaya kadar karıyı sırtımızda taşıdığımızı nasıl anlatmalı? Elin kâfiri gusül nedir bilmez...

Ben ona,

— Gusül... diyorum, o bana,

— Vat iz Giyusil? diyor.

Sonunda derede yunduğumuzu dilimin döndüğünce anlattım.

— Benim de sana bi suvalim var? dedim,

— Buyur... dedi.

— Sen çukurda her seferinde derinden ve gönülden ohh çektin ve güle oynaya dönüp geldin de seni yeniden götürürkene neden her seferinde zorlandın ve de elimizi yüzümüzü neden cırmık içinde bıraktın; bu nasıl bir cilve?

Dediklerinden anladığıma göre böylesinden hoşlanırmış ve de gerek kendi memleketinde ve de gerek dolaştığı dünyanın dört bucağında görüp tanıdığı erkek milleti bu bizim usulü bilmezmiş. Karı yumuşak elli heriften ve rahat döşekten hoşlaşmıyormuş.

Karı gayetle çirkin olduğundan ben içimden besbelli erkek nedir bilmiyor garip, dedim ve de,

— Madam, hiç başından nikâh geçti mi? diye sordum,

— Dört kere evlendimse de evliliğin tadını bulamadım... dedi.

— Neden? dedim,

Anlattığına göre, işlerinin çokluğundan ora erkekleri yatağa yorgun düşerlermiş ve de ilâca kuvvet verirlermiş. Erkeklik ilâca kaldı mı, çekiver ucunu...

Neyse uzatmıyalım, biz karıyla helâllaşıp onu selametledik, yola düzüldük. Üç gün üç gece diyende Çukurova'ya düştük. Ora senin, bura benim, iş arayıp dururken birgün bizi pulisler yakalamadı mı... Durun, nedir, neyin nesidir demeye kalmadan bizi Vali Paşanın huzuruna çıkardılar. Vali Paşanın karşısında da o madam oturuyor, cigara içiyor. Eyvah gördün mü sen belâyı, karı bizi şikâyet etti ve de resimlerimizi pulise verip bizi yakalattı. Vali,

— Buyrun Ağalar... diyerek bize yer gösterdi.

Valinin bizimle alay ettiği besbelli... Ben hemen.

— Madamın dedikleri bitamam doğrudur ve de biz cezamıza razıyız... dedim.

Dememin sebebi inkârın bir yararı olmadığından belki cezamız hafifler ve madamın kâfir kalbi merhamete gelir de bizi affeder diye...

Vali bir tercümanla madamla İngilizce konuşuyor. Vali Paşa,

— Madama iyilik etmişsiniz, sizden gayet memnun kalmış... demez mi!

— Bir iştir oldu, cahillik ettik bey paşam... dedim.

Benim korkum vali şamarı indirecek ve de bizi candarmaya dövdürecek diye.

— Ne yaptınız da bayanı bu kadar memnun ettiniz? dedi.

Baktım alay değel, iş ciddi... Ben bu sefer inkârdan gelip,

— Hayır, biz hiçbirşey etmedik ve de madama elimizi değmedik... dedim.

Vali, madama, tercümanla,

— Hiçbir iyilikte bulunmadıklarını söylüyorlar... dedi.

Tercüman madamdan aldığını söyledi:

— Bana büyük yardımda bulundular...

Ben bu sefer,

— Yalandır ve de biz bu madamı heç görmüş değeliz... dedim.

Vali madama dedi ki :

— Bizim köylümüz gayetle alçak gönüllüdür ve hiç övünmesini bilmez; bu sebepten size hiçbirşey yapmadıklarım söylüyorlar.

Madamın dediklerini tercüman anlattı, madam yaptığımız iyiliğin altında kalmak istemiyormuş. Her birimize demetle Amerikan parası uzattı.

— Alamayız... dedim, katiyen alamayız.

Vali,

— Bizim köylümüz böyledir, dedi, para karşılığında değil, insaniyet için yapmışlar.

Ben hemen,

— Evet, insaniyetliğimizden... dedim.

Vali,

— Bunlar fakirdir ama tokgözlüdürler... dedi.

Madam parayı az bulduğumuzu sanıp bir deste daha uzattı.

— Dövseniz alamam... Biz her ne iyilik yapmışsak madamaya tarafımızdan helâl olsun... Madamda hiç hakkımız yoktur... dedim.

Bir çekişmedir başladı, Ben bu sefer,

— Biz bir iyilik yaptıksak, dedim, memleket, vatan aşkına yaptık... Yoksa karşılık bekliyerek değel...

Valinin gözleri yaşardı, kalkıp alnımızdan öptü,

— Aferin yiğitler, hep böyle olmalı... Yabancıya karşı yüzümüzü akettiniz, Allah sizden razı olsun... dedi.

— Vazifemiz beyim... taş atıp da kolumuz yorulmadı ya... Bizim yerimizde hangi vicdan sahibi erkek olsa aynını yapardı... dedim.

Vali ve tercüman, kendilerini tutamayıp ağlamaya başladılar.

Ben hâlâ işin içyüzünü anlamış değilim. Tercüman, Valiye,

— Beyim, dedi, evet turist kadınları yakalayıp dağa kaldıran yabanîler var ama, şükür Allah işte böyle adamlarımız da var.

İşte ben o zaman aydım, demek kadın kendine ettiğimizi söylememiş.

— Sorması ayıp olmasın, dedim, biz bu madama ne yapmışız da, iyiliğimizin altında kalmak istemiyor?

Tercüman,

— Dağbaşında yolunu şaşırmış, yorgun da düşmüş, onu sırtınıza alıp derelerden, mısır tarlalarından, çukurlardan aşırtıp, azığınızı onunla bölüşmüş ve de yola düzmüşsünüz...

— İyilik dediği de bu mu... Vallaha insan mahcup oluyor yani... Biz gene bulsak yolda böyle birini, gene yapacağımız bu...

— Aşkolsun... Ben de sizlerden bunu beklerim... İyilikten geri durmamalı...

— Ne demek... İnsan buna iyilik demeye utanır...

Vali dedi ki:

— Bu madam milyarder bir kadındır... Ve de sizlerden gayetle hoşnuttur. Size bir iyilikte bulunmak ister...

— Kabul edemeyiz... Şeref bizim değil, memleketindir..

Bu sefer madam benim adresimi istedi. Baktım ki tehlike yok, ben de adresimi verdim. Biz para almayınca madam bu sefer hâtıra diye herbirimize, boynundan, bileğinden, kulağından, parmağından çıkardığı ınciği boncuğu uzattı. Ben gene almıyacaktım ya vali paşa,

— Alın, ayıp olur... dedi.

Biz de aldık. Oradan ayrıldık. Hemen çarşıya varıp madamanın verdiklerini kuyumcuya sattık. Gayri iş ney aramadan kasabaya döndük. Aradan bir zaman geçince bana banka vasıtasiyle dışardan bin lira gelmez mi... Arkadan da İngilizce bir mektup... Mektubu ortaokulun müdürü okudu. Madam mektubunda diyor ki «Ben sana maaş bağladım, her ay göndereceğim» diyor «ve de önümüzdeki yaz arkadaşlarımla gene geleceğim» diyor, «ben sizi burdaki arkadaşlarıma ağnatıp bi gözel reklâmınızı yaptım» diyor, «burdaki arkadaşlarım sizi son derece merak ediyorlar» diyor, «biz her yaz oraya geleceğiz» diyor «ve de velespite binip geleceğiz, gene aynı yerde sizi bulacağız; bizi bekleyin»

diyor, «ben oraya gelmeden sana ayrıca tel de çekerim» diyor «çünkü» diyor «melmeketinizin çok turistik bir değeri var» diyor, «o mısır tarlası dünyanın en turistik yeridir» diyor, «tadı damağımda kaldı» diyor. «Burda arkadaşlarım gelmek için acele ediyorlar» diyor...

Madamın mektuplarının arkası hiç kesilmedi. İşte burda herkes bilir. Ve ben de heç bi iş yapmadan gelen parayla turistik olarak bey gibi geçinmekteyim. Ertesi yıl madama üç arkadaşıylan geldi. Bizden yana helâlhoş olsun. Gayet memnun kaldılar. Ve de altı yıldır gelmektedirler. Ve de her yıl gelenlerin sayısı giderek artmaktadır. İçlerinden hiç evlenmemişler olduğu gibi, mesut olamamış evli avratlar da vardır. Ve de hattâ bir kısmını kocaları getirmektedir. Bunların istediği, yolda giderlerken habersizce birden üstlerine çullanacaksın ve alıp kaçıracaksın ve birden imantahtalarına çöküp hümüğüne bineceksin; bundan hoşlaşıyorlar bir, bir de bizim sonradan derede çimmemizden gayetle memnun kalıyorlar.

En son gelen mektubunda madama diyor ki «ben» diyor «sana bir iyilikte bulunmak istiyorum» diyor «memleketinin turizmine hizmet etmelisin» diyor «son gelişimde kalabalıktık, ondan başetmen zor oldu» diyor «sen» diyor, «orda» diyor «bir turistik kulüp kur ki» diyor «melmeketine bol döviz girsin» diyor...

Ben bu meseleyi epiy düşündüm, lâkin olmaz... Ben bu turistik kulübü bitek kendi başıma yaparsam, adım buralarda kötüye çıkar. Bizim insanımız ca-

hildir, benim bu işi melmeket hesabına ve de melmekete para girsin diye yaptığımı anlamaz, adımı kötüye çıkarır. Böyle bir işi yapsa yapsa, büyükler birleşip bir şirket kurarak yapmalı ki, kimin yaptığı şahsen bilinmeye... Sözgelişi, bikişi faizcilik etse, hemi günah, hemi ayıptır, emme bi banka faizcilik ederse ayıp olmak şöyle, üstü de sevaptır ve halka iyiliktir. Ve de bir banka, bir şirket oldu muydu, ortada suçlu kalmaz, kime kızılacağı bilinmez, ortada kişi görünmez; bankanın şirketin sebebi de bu, değel mi... Ben geçenlerde gazetelerde okudum ki, hükûmatımız turistler için bir kumarhane açılmasına izin veresiymiş... Kumarhane açıldıktan sonra, bu ağnattığım iş neden olmasın ve de bu dediğim kumardan kazançlı ve de keyifli... Hemi, insanımıza iş çıkar... Çalış diyorlar, çalışırız işte... Bu işte zorbalık ne yok, gönül rızasiyle... Al gülüm ver gülüm... Eyi mi?

Madama mektubunda diyor ki «burda diyor, büyük reklâm yaparız» diyor, «kadınların nasıl kaçırıldığını bura gazetelerinde haber diye yazdırtırız» diyor «duyan koşar gelir oraya» diyor, «içme sularına, ılıcalara gider gibi tedaviye insan dolar oralara» diyor, «bura kadınlarının sinirleri hep bozuk» diyor, «kocalar bu yüzden karılardan şikâyetçi» diyor, «karılan da kocalardan şikâyetçi» diyor «bura sokaklarını afişlerle donatırız» diyor, «delikanlı kadını kapıp kaçarken resmini çeker gazetelere veririz, afişe koyanz» diyor, «elinizi çabuk tutun» diyor «okuyan yazan arttı mı, işler çoğaldı mı erkeklik tükenir, siz de bizim buradakilere dönersiniz» diyor.

Dedikleri hep akla yakın efendi.

Şimdik benim sizden ricam: bu başımdan geçenleri ve de olup bitenleri, bizim turist bakanına ağnatın... Yola, otele, manzaraya, yemeğe turist gelmez. Çünkü neden, onların melmeketinde ben gözümle gördüm, bunların en daniskası var... Onlarda olmayan bişey olmalı ki, turist de koşup gelsin... Yalnız, bakana de ki, evet elini gerçekten çabuk tutmalı; çünkü bu beş yıllık plânın sonuna geldik mi, işimiz tamamdır, milletin eli kolu düşer ve umutlanıp gelen turist avratlara mahcup düşeriz de, namımız iki paralık olur. Şu plân bitmeden biriki yıl belki dayanabiliriz. Benden de turist bakanına selâm edin...

Pırık Hüsiin'e teşekkür edip ayrıldık kahveden, Kasabada beş gün kalıp incelemelerimizi yaptık, döndük ve raporumuzu verdik. Tabiî Pırık Hüsiin'in dediklerini hiç kimseye anlatamadık. Ama Pırık Hüsiin'in turistik çalışmayla beyler gibi yaşadığı da bir gerçek... Uygulanan beş yıllık plân sonunda durumunun ne olacağı ise şimdiden kestirilemez.

Haaa, az kalsın unutuyordum, Pırık Hüsiin Ortak Pazara girmemizden de çok memnun olduğunu söyledi : «Palamut, salyangoz, bağırsak satmakla bu memleket kalkınamaz» diyor. Artık her ne demek istiyorsa, ben pek anlıyamadım.

BENİ ANLAYAN İLK KADIN

Eski Bakanlardan birinin evine çağrılıydım o akşam. Söz arasında çıtlatayım ki, arkadaşım olsun olmasın, bu Bakan denilenler, Bakan bulundukları sürece ne beni yanlarına, makamlarına, evlerine çağırırlar, ne benim evime, yanıma gelirler. Ama Bakanlıktan düştükten sonra, eksik olmasınlar, aralarında beni hatırlayanlar da bulunur.

Pek sayın eski Bakan'ın, eteklerini Marmara'nın duru mavi sularında ıslatan yemyeşil bir tepenin üstündeki villâsına gittiğim zaman, geniş salon, teras, bahçe, ellerinde içki bardakları, gülüşüp konuşan konuklarla doluydu. Ay erken çıkmıştı; deniz ve ağaçlar ayaydındı.

Tanrının bildiğini kullardan ne diye saklamalı: Sıkılganlığım, sünepeliğim ötedenberi herkesçe bilinir. Dişili erkekli kahkahalar yayımlıyan kalabalığa sokulmadan, kimselere görünmeden bahçenin kuytusuna daldım. Bir büyük çam ağacının altındaki üç demir koltuktan birine oturdum. Çam ağacının dallarına asılmış birkaç tane renkli lâmba, aylı gecenin güzelliğini bozmaktan başka bir işe yaramıyordu.

Eski Bakan'ın evine gelirken bir arkadaşıma uğramış, kitaplığında çoktanberi arayıp da bulamadığım bir kitabı görünce okumak için birkaç günlüğüne istemiştim. O kitap da yanımdaydı. Bakan'ın akşam çağrısına kitapla gelmek uygunsuzluktu. Aydın kişi gösterişi için kolunun altından kitap eksik etmeyenlerden, helaya bile kitapla gidenlerden hoşlanmam. Şimdi beni burda kitapla gören ne demezdi! Kalın bir cilt, cebime de girmez. Kitabı önümdeki demir masaya koydum. Biraz sonra bu sulu gülüşmeler, gürültülü konuşmalar dinerse, içeri gider, eski Bakan dostumu görürdüm.

Karanlıktan bir adam bana doğru geliyordu. Yanıma gelen adamın elindeki tepside içki dolu bardaklar vardı. Garson, vale, uşak, her neyse beni tâ uzaktan görmüş olan işte o adam, tepsiyi uzattı. O yarı karanlıkta, içinde domates suyu var sanarak bir bardak aldım. Sıcak havada iyice susadığım için, buz gibi soğuk domates suyunu ağzıma dikince birden içim yandı, gözlerimden ateş fışkırdı: Bilmediğim keskin bir içki... Bardağı masanın üstüne bıraktım.

İlkin, yerdeki kuru otların hışırtısından, bana doğru yaklaşan ayak sesi duydum. Ayak sesi yaklaştı, uzaklaştı, yine yaklaştı, çevremde döndü. O yarı karanlıkta seçebildiğime göre, bu bir kadındı. Kadının yöremde dolaşmasından sinirlerim bozuldu. Oldum olası kadınlardan, hele güzellerinden çekinir, ürkerim; benimle çaktırmadan alay edeceklermiş gibi gelir. Belki de bu beceriksizliğim, yirmibeş yıl önce ilk ve son aşk Hanımdaki başarısızlı-

ğımdan ileri geliyor. Üniversiteli bir kızdı. Bir gün onunla Büyükada'ya gitmiştik. Belki bin kere aşkımı söylemeğe karar vermiş, her seferinde de aşktan başka her türlü saçmayla kızı kendime güldürmüştüm. Ama o gün kararım kesindi. Yüksek kayalardan kıyıya indik, yarısı denizin içinde bir kayaya yanyana oturduk. Bir zaman yutkunduktan sonra kalbimi dile getirmeye başladım. Konuşurken, sağ yanımdaki kıza hiç bakamıyordum. Başım ilerde, gözlerim enginlerdeydi. Becerebildiğim en güzel aşk sözlerini mırıldanıyordum. Ne kadar konuştuğumu anlamak için saat tutmadım ama, üstümüzü kaplayan tepenin gölgesi çekilmiş, güneş vurmuş, sonra yine ortalık gölgelenmişti. Oldu olacak kızın adını da söyliyeyim: Handan...

Handan'ın da sözlü aşkıma cevap vermesi için arada bir susuyordum. O, herhalde utancından olacak hiç sesini çıkarmıyordu. Ben, yine ona başımı çevirmeden devam ediyordum. Güneş, ufuktaki deniz kesiminde batıyordu. Sustum. Sert kayada oturmaktan altım da uyuşmuştu. Handan'ın sususunu, aşkımı kabul ettiği anlamına alarak, o anda ve hayatımda ilk defa bana gelen erkekçe bir cesaretle kolumu Handan'ın beline, omuzuna, artık elime neresi gelirse orasına dolamak istedim. Ama bitürlü başımı ondan yana çeviremiyordum. Sağ kolumu attım, atmamla kendimi boşlukta bulup tepetaklak kayanın üstünden denize yuvarlandım. Bedenimin alt bölümü tüm uyuşmamış olsaydı bu kaza başıma gelmezdi. İşin daha da kötüsü sağ kolumu atarken,

— Handan!.. Sen de söyle Handan!.. Konuş Handan!.. Cevap ver Handan!.. demek üzereydim.

Söze bir kere başlamış olduğum için, gayet tabii olarak kendimi tutamayıp, suların içinde söze devam ederek,

— Handan!.. Cevap ver Handan!.. diye inledim.

Bu iniltime, çınçın öterek tepelerde yankılanan bir şımarık kahkaha cevap verdi. Denizin içinden başımı doğrultup bir de baktım ki Handan, arkadaki yüksek yarın üstündeki çamlardan birinin tepesinde, kahkahalar çınlatarak bana gülüyor. Oturak yerim ve bacaklarım o kadar uyuşmuş ki, çırpındığım suların içinden bitürlü kalkıp doğrulamadım. Çamdan atlayan Handan kayalardan kayalara sekerek yanıma ulaştı, elimden tutup çekti, beni kaldırdı. Ama gözlerinden yaşlar boşanarak öyle gülüyordu ki, çakılların üstüne yuvarlandı.

— Nasıl düştün öyle, yoksa kayanın üstünde uyuya mı kaldın? dedi.

Demek o benim yanımdan çoktan kalkıp gitmiş, ben kendi kendime aşk mırıldanırmışım.

Handan, kasıklarını tutarak,

— Bir yerin acıdı mı? diyordu.

Tek kelime konuşamadım. Vapura bindik, Köprü'de ayrıldık.

O gün bugün kadınlardan ürkerim. Evlenemeyişim de bundandır.

Ben, yöremde dolanıp duran kadından kurtulmak için kalkıp başka yere gitmek üzereydim ki, kadın yanıma *sokuldu,*

— Siz de bütün büyük adamlar gibi yalnızlığı seviyorsunuz Hasan Bey... dedi.

Adımı da bilen kadını tanımak için başımı yüzüne uzattım, ama bir tanıdığıma benzetemedim. Ne cevap vereceğimi de kestiremediğim için,

— Ne gibi efendim? dedim.

Bir söze karşılık bulamazsam, zaman kazanıp kendimi toparlamak için hep böyle «Ne gibi?» diye saçma bir soru sorarım. Kadın,

— Ne tuhaf... dedi.

— Ne gibi? diye tekrarladım.

— Bütün büyük sanatçılar yalnızlıktan hoşlanıyor Hasan Bey...

— Ne gibi?

— Sizin gibi meselâ... Müsaade eder misiniz, yanınıza oturabilir miyim?

— Rica ederim, buyrunuz...

Kadın yanımdaki demir bahçe koltuğuna oturdu.

— Biliyor musunuz Hasan Bey, dedi, sizinle konuşabilmeyi ne kadar isterdim...

— Demek, beni tanıyorsunuz?..

— Aman efendim, adınızı bilmeyen var mı? Sizi bütün memleket, bütün dünya tanıyor...

İçime ılık ılık bir şeyler yayıldı, gevşedim. Bireyler söylemeye çalıştım, ama beceremedim.

— Sizinle tanıştığım için, inanınız, hayatımın en mutlu gecesini yaşıyorum.

Yanaklarıma doğru yayılan ağzımı bitürlü toparlıyamıyordum. Nedense tükürük bezleri hızla çalışmaya başladı, sulanan dudaklarım arasından bir mırıltı çıktı:

— İltifat ediyorsunuz...

— Estağfurullah... İltifat değil, ciddî söylüyorum. Sizin gibi büyük bir sanatçıyı takdir etmek

benim haddim değil ama, sizin asıl büyük kıymetiniz zamanla daha iyi anlaşılacak...

Bir iş yapmış olmak için öksürdüm.

— Siz, maalesef memleketimiz gerikalmış olduğu için, kıymeti lâyıkıyla anlaşılamamış bir yazarsınız...

Dobra dobra konuşalım; yüzüne karşı övülünce hangi yazar hoşlanmaz bundan... İyice gevşeyip yayılıyordum. Neredeyse keyfimden eriyip oralara sıvışıp kalacaktım.

— Yazık ki böyle bir kısır memlekette doğmuşsunuz, dehanızı anlayan yok...

Allah Allah... Kadın, benim hakkımda tıpkı benim gibi düşünüyor.

— Sizi anhyabilecek insan nerde? Yok, yok...

— Bir kişi bile anlasa, bu mutluluk yeter insana;..

— Ama böyle mi olmalıydı Hasan Bey? Size olan hayranlığımı ifade etmeme lütfen müsaade buyrunuz...

— Estağfurullah hanımefendi... İsminizi lütfeder misiniz?

— Hayranlarınızdan Süreyya... Siz de Hasan Bey, bütün dâhiler gibi çok içiyorsunuz galiba...

Böyle söyleyip masadaki bilmediğim içki dolu bardağı elime tutuşturdu. İçkiyle hiç aram hoş olmadığı halde, övünerek,

— Evet, çok içerim, dedim, uyuyuncaya kadar...

Bir dikişte bardağı boşalttım, içim yandı, gözlerimden ateşler fışkırdı.

— Haklısınız, içmeden o güzel yazılar yazıl-

maz...

— Sabah uyanır uyanmaz içkiye başlarım, uyuyana kadar...

— Bütün dâhiler gibi siz de kimbilir ne kadar az uyuyorsunuzdur...

Öğle yemeklerinden sonra yalnız iki saat kestiririm, geceleri de sekiz - on saat deliksiz uyumazsam kendimi toparlıyamam. Ama kadının sözü karşısında,

— Dâhi olduğumdan değil ama, dedim, günde iki-üç saat uyku buna yetiyor. Hattâ bazan haftalarca, aylarca hiç uyumadığım olur...

Bayan Süreyya oradan geçmekte olan garsonu çağırdı, tepsiden iki bardak deminki sert içkiden aldıktan sonra garsona,

— Bize sürahiyle içki getir, sonra da sıksık buraya uğra. Beyefendiyi içkisiz bırakma! dedi.

Garson az sonra içki dolu sürahiyi getirdi.

Süreyya Hanım bardağını kaldırıp,

— Şerefinize üstad! dedi.

İçtiğim içkiyle içime bir akkor yayıldı.

— Evet, yazılarınız çok okunuyor, acaba o yazılardaki derin anlamı kaç kişi kavrıyabiliyor?

— Ahh... aaah!.. diye inledim, bu gece siz dertlerimi tazelediniz.

Boşalan bardaklarımızı sürahiden doldurdum.

— Affedersiniz üstad, dedi, bütün büyük sanatçıların birer hobby'si var, derler. Sizin hobby'niz nedir?

— Benim mi? Benim... Benim hobby'im?..

Oysa benim de hobim, ne fobim vardı... Ama bir hobby'im olmak gerekiyordu. Bu sırada garson

içki dolu bir sürahi daha getirdi, boşunu aldı.

— Ben, dedim, evimde karga beslerim. Benim hobby'im de kargaları ehlîleştirmek...

— Enteresan... Şerefinize üstad. Birşey daha sorabilir miyim? Sizi rahatsız etmiyorum ya...

— Yooo... Bilâkis...

— Uğura inanır mısınız? Bâtıl inançlarınız var mıdır? Bütün ünlülerin varmış da...

— Tabii benim de bazı bâtıl inanışlarım vardır.

— Meselâ?

— Meselâ... Şey... Nasıl söyliyeyim bilmem ki...

İçkiden iyice açılmıştım. Kadın koltuğunu yanıma çekti, kolu koluma değiyordu.

— Bir kadınla...

— Anlıyorum, dedi, sizi de bütün dâhiler gibi hiç ihtiyarlamıyacaksınız.

— Sonra, dedim, uğura da inanırım. Sokak kapısından çıkmadan üç adım sekmesem o gün işlerim ters gider... Bunları yalnız size söylüyorum, çok mahrem sırlarım...

Derin bir iç geçirdikten son,

— Bu gece o kadar mutluyum ki... dedi, size teşekkür ederim...

Birer içki daha yuvarladıktan sonra,

— Merakımı mazur görün, dedi, size olan yakınlığımdan ve ilgimden soruyorum. Hislerimi anlıyorsunuz... Sizi daha yakından tanımak istiyorum... Aman yarabbi, bir dâhi ile yanyana olmak!..

İyice sokuldu. Utancımdan biraz geri çekildim ama, o da omuzuma dayandı.

— Rica ederim, sorunuz... dedim.

— Nasıl yazarsınız? Yâni özel bir huyunuz var mıdır? Meselâ yazarken ayaklarınızı sıcak suya sokmak veya buğuya oturmak... Başka ünlü yazarlarda olduğu gibi...

Bir bardak içki daha aldım. Aç karnıma içki büsbütün dokunmuştu.

— Hiç şüphesiz, dedim... Ben yazıya başlamadan önce jimnastik yaparım, tam yarım saat jimnastik yapmazsam ilham gelmez.

— Aletli mi, aletsiz mi?

— Hem aletli, hem aletsiz jimnastik... Önce İsveç jimnastiği, sonra ip atlarım, halter kaldırırım, biraz da labut çevirir, barfiks yaparım...

— Size hayranım... Hiç âşık oldunuz mu üstad?

— Oooh... Aşk mı?...

İkimiz de içki bardaklarımızı kaldırdık...

— Hayatımda aşksız geçen saniyeleri yaşanmamış sayarım...

Oysa bütün hayatımda aşk, yukarda anlattığım aşk ilân ederken kayanın üstünden denize yuvarlanmam talihsizliğiydi...

— Heyhaaat!.. diye inledim, henüz gerçek aşka kavuşmuş değilim...

Saçlarıyla çenemi okşadı, sonra elimi tutup gözlerine götürdü: Ağlıyordu...

— Ben de gerçek aşkı hiç tatmadım... dedi.

Yeniden içtik. Yüzünü yüzümde gezdirdi. Ördek palazının yüzme dersi almadan içgüdüleriyle yüzmeleri gibi, ben de erkeklik içgüdümle böyle durumlarda bir kadının dudaklarından öpülmesi ge-

rektiğini anladım. Ama bütün hayatımda yalnız yaşlı kadınların elini saygıyla öpmüş, benim gibi altmışında bir erkek için bir kadını dudaklarından öpmek olacak iş değildir. Kalbim duracak gibi oldu. Telâş içinde Süreyya'nın elini öptüm. Öperken de sanki bana: «Ben senin bildiğin kadınlardan değilim!» diye bağırarak beni tersliyecekmiş gibi geldi. Oysa o,

— Oooo... Beni mesut ettiniz! diye inledi.

Ben de mutluydum.

— Asıl mutlu olan benim... dedim.

Garson gelirken toparlandık; adam içki dolu sürahiyi masaya bıraktı.

— Şerefinize!

Bardakları bıraktıktan sonra,

— Siz dünyanın en büyük yazarısınız, Çehov kadar, Mopasan kadar... dedi.

Bir yandan içkiden, bir yandan kadının sürekli övgülerinden olacak, hayatımda ilk defa kendi kendime güvenir olmuştum; işte o hızla,

— Çehov da, Mopasan da kim oluyormuş yâni! diye bağırdım.

Uysal bir sesle,

— Balzak kadar büyüksün... dedi.

Artık benim için büyüklük pazarlığının sınırı yoktu. Demir masaya yumruğumu vurup,

— Balzak da yazar mı sayılıyor yani?.. dedim.

— Doğru, dedi, sen ancak olsa olsa Şekspir'le ölçülebilirsin.

Bir kere ipin ucunu kaçırmış, ölçüyü şaşırmıştım artık. Çünkü kadın beni iyice zıvanadan çıkar-

mıştı. Dudağımın yanından - çok affedersiniz - «Hestir!» der gibi,

— Şespir!.. diye tısladım, Şespir ha!.. Yazık, sen de beni anlamıyorsun...

O üzünçle bardaktaki sert içkiyi sonuna kadar içtim.

— Beni yanlış anlama n'olur, dedi, dünya edebiyatında seninle boy ölçüşebilecek hiç kimse yok...

— Gelmiş ve gelecek... dedim.

— Evet, dedi, sen bir edebiyat Tanrısısın...

Kadının içimden geçenleri okuyuşuna şaştım. Hayatımda ilk kez anlayışlı bir insan görmüştüm.

— Ben demek istiyorum ki, dedi, Şekspir'in zaman zaman sana yaklaştığı olmuştur.

— Artık o kadarı da olur, dedim, bilmem kaç yüzyıl önce yaşamış elin İngilizinin bana birazcık yaklaşmasına da engel olamazdım ya...

— Sen, sen... Sen hepsinin büyüğüsün, en büyüğü... dedi.

Artık bana siz değü, sen diyordu.

— Tabiî... dedim.

— Seni seviyorum Hasan... dedi.

Başım öylesine döndü ki, handiyse oturduğum koltuktan düşüp yere kapaklanacaktım.

— Sen benim dâhimsin. Sen bir gün mutlaka. Nobel Armağanım alacaksın...

— Sanki Nobel kazananların benden farklı kuyrukları mı var... Hepsi de inek... dedim. Tabiî alırım Nobel'i... Hem de iki-üç kere alacağım, göreceksin...

— İnanıyorum sana sevgilim. Seni seviyorum Hasan...

— Ben de seni seviyorum Süreyya...

İşte o zaman aklım başıma birazcık gelir gibi oldu. Yahu, ben bunca yıl yaşadım, hiçbir kadın bana yüzvermedi de, peki bu kadına ne oluyor böyle?... Benim enayi olduğumu bu kadına kim söyledi? Yoksa beni hayatımda hiç aynaya bakmadım mı sanıyor? Herşeye katlanırım, ama, enayi yerine konulmaya asla!

Tam içime böyle bir kuşku kurdunun girdiği sırada, Süreyya demir sandalyeden yere, çayırın üstüne kaydı. Beni de elimden tutup yanına çekti. Böyle durumlarda ne yapılması gerektiğini hiç bilmem; belki bilirim bilmesine, ben de bir erkek olarak arkadaşlarımdan bazı şeyler duymuşumdur, ama daha önce hiç böyle bişey başımdan geçmemiş olduğu için beceremem. Bu zor durumdan kurtulmak için,

— Ya birisi gelir görürse!.. dedim.

— Görsün... Dünya görsün, umurumda değil... Ben bu gece dünyanın en mutlu kadınıyım.

«Yârabbi, yoksa ben rüyada mıyım! Yoksa öldüm de ben günahsız kulunu cennetine mi çekip aldın?» diye içimden geçirdim.

Yanyana uzanmıştık çayırın üstüne. Başımın altından geçirdiği kolunu bana yastık yapmıştı. Bu durumda böyle kazık gibi durulamıyacağı, benim de bişeyler yapmam gerektiği, ama bu gerekeni yapamıyacağım için, kazık gibi, çok zor olan bu durumdan kurtulayım diye,

— Düzelelim, belki garson gelir... dedim.

— Gelsin, herkes gelsin... dedi, yoksa memnun değil misin?

Ağlıyordu, İşte o zaman bütün kuşkularım dağıldı. Ben ne budala insanmışım... Kendisini böylesine veren bir kadından nasıl kuşkulanılabilirdi? Demek «Aşkın gözü kördür» dedikleri doğruymuş. Bana âşık olduğu için, benim ne biçimde, yada ne biçimsizlikte olduğumu kadının gözü görmüyordu. Süreyya benim özdeksel varlığımı değil, sanatçı kişiliğimi seviyordu. Aydın kadınlar işte böyle olur.

Ama hâlâ içimde bazı kuşkular kıpırdaşıyordu.

— Demin söylediklerin doğru muydu? dedim.

— Hangisi o?

— Hani benim Şekspir'den daha büyük olduğum...

— Yaa... Demek bana güvenin yok...

Boşalan bardakları doldurdu, kollarımızı birbirinden geçirerek, birbirimizin elinden içtik. Süreyya'nın bu aşk akrobasisi çok hoşuma gitti.

O'nun sözlerine niçin inanmıyayım sanki?... Peygambere ilk inanan da karısı değil miydi!..

O zaman da başka bir kuşku içime düştü. Kadının yüzünü ay ışığında iyice seçemiyordum ama yüzü çirkin gelmemişti. Belki de sakattı, kamburdu, topaldı, mutlaka bir arızası vardı. Bir sağlık kurulundan sağlam bir rapor alabilecek bir kadının, hattâ çürük olanının bile, bana ve benim gibi birine tutulabileceğini bitürlü aklım almıyordu. Boşalan sürahiyi doldurmak bahanesiyle kalktım. O da kalktı. Maksadım onu bir de aydınlıkta görmekti ve gördüm: bir hârika, her çizgisi, her noktası bir hârika...

İçki sürahisi elimde döndük yine o kuytuya. Ça-

yıra bir daha uzanmıyalım diye ben hemen sandalyeye oturdum. O da sandalyeye oturdu. İçkiye devam ediyorduk.

— Hayatında kimbilir ne çok kadın vardır... dedi.

O böyle söylerken bardak ağzımdaydı. Birden genzime kaçan içkiyi püskürterek bardağı masaya bıraktım. Toparlandıktan sonra,

— Ben pek ş'apmam... dedim.

— Hiç boşuna inkâr etme, vardır, vardır...

— Olmasına var tabiî... Ama ben kadınlarla ilgilenmem ki... Hiç birisine yüz vermem...

— Bilirim ben onları, sen ilgilenmesen de onlar seni bırakmazlar ki...

— Evet, doğrusu çok rahatsız ediyorlar...

— Yoksa beni de öyle bir kadın mı sanıyorsun?

— Sen, beni anlayan ilk kadınsın...

— Onlar ünün için üstüne düşüyorlar, ama ben seni Hasan olduğun için seviyorum.

Buraya kadar konuşmamız tatlı tatlı giderken birden,

— Hayatındaki kadınları anlat! diye tutturdu.

— Canım nasıl olur... Erkekliğe sığmaz... Yapamam, ayıptır vallahi... filân dedimse de dinletemedim. Bir bardak içkiyi daha yuvarlayıp,

— Geçmiş maceraları mı soruyorsun? dedim.

— Hayır... Şimdikileri...

— Bir tane sarışın kadın var.

— Evli mi?

— Evli olan da başka... Bu dul. İki tane de esmer var...

— Başka?

— Bir de kumral var ama, sakın kimseye söyleme...

— Adı ne?

— Artık müsade et de adı gizli kalsın...

— Yaaa... demek, benden saklıyorsun...

— Canım senden saklar mıyım hiç... Ama...

— Sanki ben adını bilmiyor muyum: Şükran...

— Hayır, Şükran da başka... Bu daha zayıftır.

— Hepsi bu kadar mı?

— Daha var ama... Adlannı bile hatırlıyamıyorum.

Bununla da yetinmedi, ille de bana bu kadınlarla olan maceralarımı anlattırmaya kalktı. Herbiri için birer macera uydurdum.

Süreyya ağlıyordu. Başını göğsüme dayadı, hıçkırıklar içinde sarsılarak,

— Kıskanırım... Ben kıskanç bir kadınım Hasan! Yalnız benim ol Hasan! dedi.

— Bu saniyeden itibaren yalnız seninim Süreyya, sana aitim...

Ben neden ona maceralarmı, hayatındaki erkekleri sormuyorum diye kendime şaştım. Ama o kendiliğinden anlattı. Dört kere evlenmiş, hiçbirinde mutlu olamamış, çok acı günler yaşamış. Ruhunu anlayan bir erkek bulamamış, oysa kırık kalbi mutluluğa susamışmış...

Anlattıkları beni çok duygulandırdığı için, kendimi tutamadım, gözlerimden yaşlar boşandı.

— Ruhumu anlayan tek erkek çıktı o da sensin Hasan! dedi.

Birleşen yüzlerimizde gözyaşlarımız birbirine karıştı, kana kana ağladık.

Dönüşüm için son tren birbuçuktaydı. Saatime baktım, bir... İstasyon uzaktı, ancak yarım saatte gidebilirdim. Kalktım.

— Gidecek misin?

— Burda kalamam, son tren...

Bu sırada bir erkek sesi,

— Süreyya, Süreyya!.. diye bahçede çınladı.

— Dayım beni arıyor, galiba bizimkiler de. kalkıyor.

— Nerde oturuyorsunuz?

— Yeşilköy'de...

— Gece yansından sonra tâ Yeşilköy'e nasıl gideceksiniz?

— Dayımın arabasıyla... Yengemle çocukları da var.

Onsuz yaşıyamıyacağımı söyliyecektim ki,

— Sensiz yaşıyamam artık Hasan... Sana inanayım mı? dedi.

— İnan! dedim.

— Yemin et!

— Namussuzum ki...

— İnandım şimdi.

— Sen de yemin et!

— Ölünü öpeyim ki...

Dayısı bahçede hâlâ «Süreyya!» diye bağırıyordu. Bitürlü birbirimizden ayrılamıyorduk.

— Seni kaybedersem kendimi öldürürüm... dedi.

— Ben de...

— Yarın buluşalım.

— Nerde?

— Florya'da. Plaja gideriz.

— Kaçta?

— Sabah dokuzda plajda ol... Cennet plajının kapısında.

— Hayır, hayır... Seni plâj kapılarında bekletmeye gönlüm razı değil. Ben dokuzda plâjdayım, beni bulursun... Ama bekletme beni...

Birbirimize sarıldık. Ne zaman ağlasam burnum da akar. Süreyya'yı öperken bunumu iyice çektimse de, yine de güzel yanacığını burnum ıslattı.

— Allahaısmarladık sevgüim.

— Gülegüle Hasan...

Süreyya ışıklı villâya yürüdü. Ben de istasyona yöneldim. Eski bakanı görememiştim bile... Artık bakaran eskisi de yenisi de umurumda değildi benim!...

Vülânın olduğu tepeden istasyona kadar yol,boş kırlar arasından geçiyordu. İlkin yola çıktığımı çok iyi biliyorum, sonra her nasıl olduysa kendimi taşlı topraklı eğik bir ham arazide, çalılar, dikenler arasında buldum. Yolu kaybetmiştim. Öylesine mutluydum ki dağ bayır gidebilir, hattâ kollarımı çırpsam uçabilirdim. Aşk sarhoşuydum. Yalnız aşktan mı? Aşktan körkütük, içkiden zilzurna, yıldızlı gecenin güzelliğinden sırılsıklam sarhoştum.

Keyfimden bir şarkı mırıldanmaya başladım. Bir zaman şarkı söyliyerek bayırları tırmandım, yokuşları indim. Bir zaman sonra mırıldandığımın şarkı değil, Cumhuriyetimizin Onuncu Yıl Marşı olduğunu farkettim. Çünkü ben hiç şarkı, türkü bil-

mem. Söylediğim şarkıyı nasıl uydurdum acaba diye düşünüp dururken, bunun şarkı değil Onuncu Yıl Marşı olduğunu farketmiştim. Bilirsiniz, bu marş «çıktık açık alınla...» diye başlar. Doğrusu, ben Süreyya'nın yanından pek öyle açık alınla çıkamamıştım. Çok beceriksizce çıkmıştım yola. Bu marşı söylemenin doğru olmadığına karar verdim. O zaman «Beni anlayan ilk kadın...» diye tekrarlamaya başladım. «Beni anlayan ilk kadın» sözünü bir şarkı olarak tekrarlıyordum. Ne var ki bu şarkıyı, hiç müzik bilmediğim halde kendim ve kendiliğimden bestelemiştim ve her söyleyişimde bestelediğim şarkının notası değişiyor, bazen gazel, bazen arya, bazen türkü, ya da marş, hattâ ilâhi oluyordu; daha doğrusu ben böyle olduğunu sanıyordum.

«Beni anlayan ilk kadın» diye avaz avaz bağırarak, taşlar, çalılar arasından tökezliye yalpalıya, düşe kalka giderken, birden ayağımın altından toprak yok oluverdi ve yetmişdokuz kiloluk bedenimi boşlukta buluverdim. Sert bir yerlere çarpa çarpa yuvarlanarak, ıslak bir tabakaya oturdum. İnsanlar başlarıyla oturmadığına göre, benimkisine «oturmak» denilemez; çünkü diple ilk değinen başımdı ve ayaklarım havadaydı. Toparlandıktan sonra, elyordamıyia nasıl bir yerde olduğumu araştırdım, ama anlıyamadım; burası bir kör kuyu dibi, kurumuş bir dere yatağı, bir yapı çukuru, yeni açılmış bir ev temeli, kır evlerinden birinin helâ çukuru olabilirdi. Nasıl bir yer olursa olsun, o güzel, keyifli havamı bozmak istemedim. Sırtımı dayayacak bir oyuk bulup ayaklarımı da uzattıktan sonra, her söyleyişim-

de makamı, usulü, notası değişen aşk şarkısına başladım :

— Beeenii anlıyaaan... ilk kaaadınnn!...

Öyle mutluydum ki, bu çukurun içinde sabaha kadar aşk şarkımı söyliyebilirdim. Ama birden ertesi sabah saat dokuzda Süreyya ile Florya'da buluşacağımız aklıma gelince fırladım. Kol saatimin fosforlu kadranına baktım, saat: İki... Son tren de kaçmış. Bulabilirsem bir taksiyle eve gitmem saat üçü bulur. Sabah dokuzda Florya'da olmam için de en geç altıda evden çıkmalıyım. Bir de uyur kalırsam, dokuzda Florya'da olamam, işte o zaman rezalet...

Kalkıp sıçradım, düştüğüm çukurdan çıkılacak gibi değil; atlıyorum, zıplıyorum, hopluyorum, maneviyatımı kuvvetlendirmek için de arada bir Tarzan gibi haykırıp haykırıp yeniden sıçrıyorum, ama ne yapsam çukurdan çıkamıyorum. Bütün bu çırpınmam, elbiselerimin yırtılmasından, elimin yüzümün çizilip kan içinde kalmasından başka bişeye yaramadı. Çırpınmakta devam etseydim biraz sonra elbiselerim üstümden tüm dökülüp - affedersiniz - striptiz bir bedenle kalacaktım. Son çabamla sıçrayıp kayalara çarpmamla tekerlene tekerlene yolun üstüne düşmez miyim... Oysa ben çukur içinde değil, bir yanı dimdik bayır olan yolun az ötesinde, kayalığın dibindeymişim. İşte o zaman sarhoş olduğumu anladım, demek o sert içkiyi çok kaçırmıştım ki, yolu bayırı birbirinden ayıramaz olmuştum.

Birden aklıma kitap geldi; arkadaşımın kitaplığından birkaç günlüğüne okumak için aldığım önemli kitap... Kitabı, Süreyya ile seviştiğimiz yer-

deki masanın üstüne koymuştum, orda unuttum. Ben nasıl bir çeşit içki içmişim ki, iyice kendimi bilmez olmuşum. Hani ben içki düşmanı da değilimdir; hayatımda iki-üç kes, uyum bozulmasın diye, arkadaş hatırı için bir kadeh rakı içtiğim olmuştur. Ama o gece içtiğim şey rakıdan da beterdi.

Kitap da çok değerli ve bulunmuyor. Şimdi ne yapsam, kitabı almak için geri dönsem, büsbütün geç kalacağım; sabah dokuzda olamam Florya'da... Sabah erkenden, eski bakan dostuma, unuttuğum kitabı iyi saklaması için telefon edecektim. Hızlı hızlı istasyona yollandım, arada bir sendeleyip düşüyor, kalkınca da önce yönümü belirleyip istasyona doğru yürüyordum. Son treni kaçırdığımdan, istasyonda taksi bulabilirsem binecektim.

Sonunda istasyonun ışıkları göründü ama, bildiğimiz bizim kör ışıklı istasyonlara benzemiyor; istasyonun her bir yanı renk renk ışıklarla donanmış, ışıl ışıl... Bu gece ulusal bayramlardan biridir desem yine de böyle ışıklandırılmaz istasyon...

Yaklaştıkça yaklaştıkça burasının benim bildiğim değil, ama bir başka şirin istasyon olduğunu anladım. Kapısında sırayla arabalar vardı, ama teki bile taksi değil, hepsi özeldi.

Birkaç şoför, arabalardan birinin çevresinde toplanmış şakalaşıyorlardı. Onlara yaklaşıp,

— Affedersiniz, burası hangi istasyon? dedim.

Bir külhanbey şoför,

— Edirne istasyonu... demez mi!..

— Edirne olamaz. Ben Anadolu yakasmdayım, deniz aşmadım ki, Edirne'ye gelmiş olayım. Şaka etmeyin benimle, sahi burası neresi?

İyi aile terbiyesi görmüş olduğu konuşmasından belli başka bir şoför öbürüne,

— Alay etme beyamcayla be, dedi, ne diye herifi kandırıyorsun ulan?

Bana dönüp,

— Burası Adapazarı istasyonu moruk... dedi.

— Allah Allah...

— Neye öyle şaştın?

— Ben az önce buralardan bir evden çıkmıştım. Ne çabuk Adapazarı'na gelmişim. Aferin bana, demek hızlı gitmişim. Hem de yollarda o kadar düştüğüm halde...

Şoför sordu:

— Senin buralarda bir yerlerde dediğin ev hangi vilâyet dahilindeydi, Malatya'da mı, yoksa Diyarbakır'da mı?

— Yok daha neler... İstanbul'daydı ayol... Affedersiniz ama, neredeyse sabah olacak, bu Adapazarı istasyonu neden böyle ışıklandırılmış?

— Haberiniz yok mu, bütün gazeteler yazdı: İstasyon pencerelerinin kırık camları takıldı da, onun töreni yapılıyor. Kahkahaları da mı duymuyorsun. Ziyafet var...

Benimle alay ediyor terbiyesizler... İstasyona yürüdüm. Gerçekten kahkahalar yükseliyordu... Açık pencerelerden birinden içeri bakınca ne görsem: burası, az önce çıktığım eski bakan arkadaşımın evi değil mü... Yolda düşüp kalkıp, kimbilir kaç kere yön değiştire değiştire istasyona gidiyorum diye dönüp dolaşıp tersyüzü, çıktığım eve dönmüşüm.

Ama içerdeki insanların bu delicesine, boğularak gülüşmeleri neye? Bahçede, terasta kimse kal-

mamış, hepsi salona dolmuş. Sevgilim Süreyya bi-şeyler anlatıyor, öbürleri de kahkahalarla gülüyor; gülmekten kimisi boğulacak, kasıklarını tutuyor, ki-misi yerlerde yuvarlanıyor, bacaklarını havada sal-lıyor, kimisinin de gülmekten gözlerinden yaş bo-şanmış...

Bir şişman kadın ciyak ciyak bağırıyor:

— Ay aman Süreyya, sus ayol, vallahi altıma ş'apıcam, sus kız!...

Karanlıkta kaldığımdan, pancur arkasından içerdekilere görünmüyordum. Süreyya'nın sözlerini de duyuyordum:

— Ben hayatımda böyle enayi herif görme-dim... Vay enayi pilakisi... «Siz anlaşılmamış bir dâhisiniz» dedim. «Ben de ruhu anlaşılmamış za-vallı, betbaht bir kadınım Hasan Bey» dedim. Bir içirdim, bir içirdim. Ben de içermiş gibi yapıp bar-dakları yere boşalttım. Herif kafayı bulunca su koy-vermez mi!... İlham gelmesi için yazıya oturmadan önce yarım saat jimnastik yaparmış... «Benim ya-nımda Balzak da kim oluyormuş» demez mi!..

Biz onunla gizli gizli neler konuştuksa, bire bin katarak ballandıra ballandıra hepsini anlatıyor, din-liyenler de kahkahadan kırılıyorlardı.

Eski bakan olan ahbabım, gülmekten yaş ge-len gözlerini silerek,

— Bilirim, dedi, enayiler kralıdır. Şimdi hâli gözümün önüne geliyor da...

Oradan bir kadın,

— Yoksa ilân-ı aşk da mı etti? diye sordu.

Süreyya,

— Tabiî, dedi, hem de bir hüngürtüyle ağladı ki koca herif, ulur gibi...

Salonu dolduranlar yeni bir kahkaha kasırgasıyla sarsıldılar.

Yavaşça pencerenin önünden çekildim. Artık iyice ayıldım, yolu tuttum. İstasyonda taksi yoktu. Evime gidecek hiçbir taşıt bulamadım. İstasyonun bekleme salonunda bir bank üzerinde sabahlarken Süreyya'nın niçin böyle yaptığını düşünüp durdum; sonunda buldum: Herhalde ikimizi başbaşa görmüşler ve dedikodu yapmışlardı. Zavallı kadın da bu dedikodulardan kurtulmak için, o yalanları söylemek zorunda kalmıştı. Yoksa Süreyya, aşkımıza bağlılık yeminine ihanet edecek kadın değildi.

Ertesi günü sabahı, ilk trenle Haydarpaşa'ya, ordan vapurla Köprü'ye geçtim. Önce kendime bir mayo satın alıp yine trenle Florya'ya gittim. Süreyya'nın söylediği plaja girdim. Saat dokuz, on, oniki, ondört... Plâjın içinde aramadık yer, taramadık delik bırakmadım. Zavallı kadının başına kimbilir nasıl bir dert geldi de benim yüzümden, plaja gelemedi; yoksa mutlaka gelirdi.

Saat ondokuza kadar hiç umudum kırılmadan bekledim. Daha da bekliyecektim ama, az ötemde kumlara yüzükoyun uzanmış bikinili bir kadın gülümsiyerek,

— Beyefendi, galiba ilk plaja gelişiniz... dedi.

— Evet, dedim, ilk bugün geldim. Ama siz nerden anladınız?

— Teniniz çok beyaz da, hiç yanmamış. Ama sırtınız çok kızarmış, gece sızısından uyuyamazsınız. İsterseniz biraz krem süreyim sırtınıza, yanı-

ğa iyi gelir...

Cevabımı beklemeden yanıma geldi; bir elindeki şişeden öbür avucuna boşalttığı sıvıyı sırtıma sıvamaya başladı. Elinin dolaştığı yerlerden içime bir ılık, bir yumuşak yel yayıldı. Kendi kendime,

— Beni anlayan ilk kadın!... diye mırıldandım.

Kadın,

— Anlayamadım... dedi.

— Hiç... dedim.

Kadın,

— Otuz lira... dedi, güldü, kaba etli dudakları arasından altın kaplama dişleri göründü.

Ben de güldüm.

— Kabineye gidelim mi?... dedi.

— Balzak denen herif de kim oluyormuş... dedim.

— Kimmiş o? dedi, yoksa sana kafa mı tutuyor?

— Ben Nobel'i alırım... dedim.

— Anladım, dedi, bu Nobel dediğin o herifle senin paylaşamadığın bir karı, öyle değil mi?... Seni pek içim çekti. Boş ver Nobel'e be!... Hadi kalk!..

— Burda yatalım kumlara daha iyi...

— Peki yirmi kâğıt ver...

— Yok, otuz vereceğim, ama burda kal...

Kadının baldırına başımı koydum... Yok canım, ben nasıl koyarım başımı oraya? Kadın, elense çeker gibi, başımı ensemden tutup baldırına yatırdı..

— Nobel sana kurban olsun... dedi.

— Beni anlayan ilk kadın... dedim.

— Kim?

— Sen!..

MORTİ

Biz çocukken derlerdi ki:

(İnsan ölünce, mezara girdikten bir zaman sonrasına kadar öldüğünü bilmez. Ölür, tabuta konur, bütün cenaze töreni yapılır, mezara gömülür, üstüne toprak örtülür. Ne zaman ki mezardaki insan, yattığı yerden doğrulmak ister de, başı tabut kapağına çarpar, işte ancak o zaman «Yaaa... demek ben ölmüşüm! Vay kahpe dünya!..» der, öldüğünü anlar.)

Çocukluğumuzda büyüklerimizden dinlediklerimiz ne denli saçmasapan olursa olsun ve insan büyüdükçe ne denli akıllanırsa akıllansın, yine de çocukluğunu dolduran o martavalların etkisinden kolay kolay kurtulamıyor.

Ölenin ancak kafası tabut kapağına dank diye vurduktan sonra öldüğünü anlamasına tıpkıtıpkısına benzer bir olay geçenlerde başımdan geçti.

O gün postacı, İtalya'da basılan dört ciltlik Dünya Mizah Ansiklopedisini getirmişti. Evdekiler hep sevinmiştik: Ansiklopediye benim de biyografimi, resmimi koymuşlar, bir de hikâyemi almışlar. Sanki anlıyacakmışım gibi, kendi bölümümdeki İtalyanca yazılara bakıp duruyordum.

Karım aldı elimden, bu sefer de o bakmaya başladı.

Birden elini ağzına götürüp,

— Aaaa! dedi.

— Ne var?

— Baksana ne yazıyor?

— Ne yazıyor?

— "Morte, diye yazmışlar senin için...

— E ne olur "Morte, diye yazmışlarsa?

— Ayol, mort, mort... mort diyor sana...

— Desin yahu... Ne çıkar?

— Ayol "morte" öldü demektir.

— Vay... Sen İtalyanca da mı biliyordun?

— Bütün dillerde "mort, ölüm demektir, ne var bunu bilmiyecek! Fransızeası «mort», «mortel, mortalite, mortifere» hep «mort» dan gelir.

Bu sefer oğlum,

— Evet, dedi, İngilizcede de öyle «Mortal, mortuary.»

Kızım,

— Türkçede bile ölenlere "mortiyi çekti" denir... dedi.

— Hadi be! diye bağırdım. Ne demek istiyorsunuz, yani ben şimdi öldüm mü?

— Sen ister öl, ister ölme... Kitap yazmış bir kere. Şimdi herkes seni öldü biliyor.

— Onlar "morte" demekle insan morti olmaz ya...

Ölmedim diye kendimi savunuyordum ama, doğrusunu isterseniz, elim ayağım çekilmiş, bir tuhaf olmuştum. Çoluğun çocuğun üzüntüsünü dağıtmak için işi zorla şakaya vurmaya çalışırken, bu se-

fer postacı telgraf getirdi. Viyana'da kitabımı basmış olan editörümden geliyordu telgraf ama, bana değil, karımın adına gelmişti. Şöyle yazılıydı:

"Bayan Nesin,

Kocanız (burada birkaç övgü) yazar Aziz Nesin'in ölüm haberini "Enciclopedia dell'Umorismo" dan öğrenmiş bulunuyoruz. Bu acı haber bizleri çok üzmüştür. Eşinizin vakitsiz ölümü (yine, övücü bir takım sözler) çok büyük bir kayıptır. Acınızı paylaşır... falan filân..."

Çocuklarım, karım ağlamaya başladı. Ben de ha boşandım, ha boşanacağım; gözlerimin dolduğunu onlara çaktırmamaya çalışarak,

— Yahu, siz deli misiniz? dedim, işte turp gibi karşınızda duruyorum, bana inanmıyorsunuz da, elin İtalyanına mı inanıyorsunuz?

Karım iki gözü iki çeşme...

— Zaten, dedim, sen benim hiçbir sözüme inanmadın. Hayattayken de bana güvenmedin...

Ne ? Hayattayken mi ? Birden aklım başıma geldi, yahu ben ne diyorum?

İçime bir kuşku düştü: Ben sahiden ölmüş olmıyayım sakın, ölmüşümdür de daha haberim yoktur. Karım, içimdeki kuşkuyu anlamış gibi,

— Sen öldün diye mi ağlıyoruz, dedi, böyle yazmalarına ağlıyoruz biz.

Kızım,

— Baba, dedi, hemen bu haberi yalanla, bir yazı gönder, ölmedim diye...

— Yahu, gazete mi bu? Kitaba yalanlama gönderilir mi?

Birkaç gün geçince evdekiler benim kitapta "morte" olduğumu unutmak üzereydiler ki, Amerikalı bir profesör dostumdan, birkaç gün sonra da Almanya'daki editörümden karıma başsağlığı mektupları gelince, iş iyice ciddileşti; göz göre göre öldü sayılacağım.

İtalyanca bilen bir dostuma götürüp ansiklopediyi, benim için yazılanları çevirttim. İşte:

"1915 de İstanbul'da doğmuştur. (Falan filândan sonra) Kitabı basıma verirken aldığımız çok üzücü bir haberden ölümünü öğrenmiş bulunuyoruz. Ölümü: 1963"

Başınıza gelmemişse - nereden gelecek - kendi ölümüme nasıl üzüldüğümü anlıyamazsınız.

Ansiklopedi elimde sokağa çıktım. İçimden ağlamak geliyor ama, sokakta da ağlanmaz ya... Hemen Taksim'deki genel helaya girip, bir güzel ağladım. Niye mi? Ya ölmüş olsaydım, diye.

Pek çok insan ölmekten korkusu olmadığını söyler. Ben de bunlardan biriyim. İster inanın, ister inanmayın, ölümden korkum yok. Yalnız, daha yazılacak beş-on piyesim var da, onları yazmadan ölmek istemiyorum. Tabiî, onları yazabilirsem, daha geride yazılacak beş-on başka piyesim, birkaç romanım, olacak.

Yoksa ben gerçekten öldüm de haberim mi yok? Başım belki tabut tahtasına vurur diye kafamı yukarı kaldırıyorum. Boyum da kısa olduğundan, başımı bir yere çarpmam, vurmam o kadar zor ki benim için...

Yaşayıp yaşamadığımı anlamak için, arkadaşlarıma gitmeye karar verdim.

Ordaki bir handa yazıhanesi olan yapı müteahhidi bir dostuma uğradım. Benimle konuşurken bile başı masasındaki işine eğik.

— Biliyor musun, dedim, kitapta benim için öldü diye yazmışlar.

Başını işinden kaldırmadan,

— Yok canım, yalandır... İnanma! dedi.

— Yani, lâf mı söylüyorsun sen? Yok bir de inanacaktım!

Kızgınlıkla ordan çıktım. Yolda gördüğüm bir rejisör arkadaşıma söyledim durumu.

— Sahi mi? Yazık... Vah vah!... demez mi?

Herkes lâfı kulağının arkasıyla dinliyor.

Karaköy'de yazıhanesi olan bir avukat arkadaşıma gidip anlattım.

— Hemen bir dâva açalım, kazanırız... dedi.

— Ne diye?

— Ne demek ne diye? Ticaret dâvası açarız. Bunlar öldüğün haberini çıkararak, kazancını önlüyorlar. Sen ölünce, yabancı kitapçılar senden basmak için kitap istemezler ki... Zarar ziyan dâvası... Hemen!

Hepsi bir türlü bunların.

Yolda bir gazeteci arkadaşımı gördüm.

— Ben ölmüşüm... dedim.

— Hangimiz yaşıyoruz ki... dedi.

— Yahu, öyle değil bu. Elimde öldüğüme dair bir belge var.

— Kurtuldun demektir...

— Şakanın sırası mı yahu?

Eve gitmek için vapura bindim. Yaşlı bir hanım tanıdığım,

- Pek üzgünsünüz... dedi.

Ben de sebebini anlattım.

— Aaa hiç üzülmeyin, dedi, ölüm haberi, uzun ömre alâmettir, çok yaşıyacaksın oğlum...

Eve gelince, evdekileri avutmak için,

— O kelime "morti" değilmiş... dedim, bilenlere gösterdim.

— Ya neymiş?

— Amorti'ymiş.

— Ne demekmiş o?

— Yani ben, ansiklopedideki öbür yazarlara göre amortiymişim.

İnandılar mı bilmem.

Bir arkadaşıma telefon edip, ansiklopedide yazılanı söyledim.

Telefonda,

— Ne? Sahi mi? Tuuu!.. diye bağırdı.

O zaman, ona borçlu olduğumu hatırladım, amma da üzülmüştü.

Derin derin düşüncelere daldım. Belki de ölmüşümdür. Biraz sonra kafama dank edecektir. Adamlar durup dururken, öldü diye yazacak değiller ya... Koskoca ansiklopedi yapmışlar, hem de Avrupa'lı bunlar, ciddî adamlardır. Onlar mı bilir öldüğümü, ben mi? Elbet onlar... Adamlar bilimci. Hayatımı öğrendikten sonra, neler çektiğimi görüp, artık yaşıyamaz, demişlerdir. Bu koşullar altında bu adamın ölmesi gerekli, doğrusu bunun 1963 de ölmesidir, demişlerdir. Öyle ya, baktılar hayatıma, yaşasa yaşasa 1963'e kadar yaşar. Eğer o da insansa, demişlerdir, kendisine bunca yapılandan sonra yaşamaz, zaten dayanamaz ya...

Bir kırıklık geldi, ateş bastı, yatağa uzandım. Kendimi kaybetmişim. Arada bir aklım başıma geliyor, yine kendimden geçiyorum. Bir ara doğrulayım dedim, başım küt diye bir yere çarpmaz mı?

— Demek ölmüşüm, vay kahpe dünya!... dedim.

Başımda duran doktor,

— Ölmedin... dedi, hiçbir şeyin yok...

— Başım tabuta vuruyor doktor...

— Tabut mabut yok. Başını kaldırıp kaldırıp karyola demirine vuruyorsun...

İlâç, iğne, derken kendime geldim; ya da kendime geldiğimi sanıyorum.

Acaba gerçekten yaşıyor muyum? Herhalde yaşıyorum. Omlar öldü diye yazmışlar ama, kendi hesaplarına göre, bunca çeken, daha fazla yaşamaz. Ama o, onların hesabı... Daha yazılacak piyeslerim: var, enayi miyim, öleyim!

ALTIN PALMİYE

Buna da çok şükür, bin şükür... Bu sefer de ucuz atlattım: Kazığa oturtmadılar, asmadılar, kurşuna dizmediler, sürmediler, hapse de atmadılar, mahkemeye bile vermediler. Kurtuldum yâni...

Altın Palmiye'yi nasıl gidip aldığımı anlatacağım size ama, bilmem, becerebilecek miyim? Evliya Çelebi ustamız sağ olacaktı ki, Hava Alanına gidip Altın Palmiye'yi nasıl aldığını, o, size ballandıra ballandıra, ağdalandırarak anlatacaktı.

Bu ikinci Altın Palmiye... Ayıbımı yüzüme vurmazsınız, ilk Altın Palmiye'yi, 27 Mayıs'ın coşkulu, duygulu sevinci içinde, götürüp hazineye verdiğimi söyliyeceğim; hani hacılarımıza döviz yetiştirmeye çalışan Devlet Hazinesine...

İnanınız, övünmek için değil, ama bilinsin diye söylemek zorundayım, başka uluslar kendilerinden birinin Altın Palmiye kazanmasına çok önem veriyorlar.

1956'daki yarışmaya onüç ulustan yirmisekiz yazar katılmıştı. Birinciliği bana vermişler. Başıma az iş gelmediydi o Altın Palmiye armağanı yüzünden. İlkin gümrük vergisi almaya kalktılar; ya-

ni ne gereği var Altın Palmiye alırsın, diye para cezası... Arkadan millî gericilerimiz, jüri üyeleri komünist oldukları için Altın Palmiye'yi bana verdiler, diye gazetelerinde yazdılar. Eh, bir kere başa gelmiş, çekilecek...

1957 deki yarışmaya daha çok ulustan daha çok yazar katılmıştı. Yine birinci yapmazlar mı! İkinci Altın Palmiye'yi almak için yedi yıl bekledim.

İtalya'daki Uluslararası Mizahçılar Birliği, mektupla "kazandığınız Altın Palmiye'yi nereye gönderelim?" diye o zaman sormuştu. Postayla gönderin desem, burda bir de gümrük vergisi almaya kalkacaklar. Ben de "Bana gönderilmek üzere Roma'daki Türk Elçiliğine vermenizi rica ederim" diye yazmıştım.

Bekle, bekle... Tam yedi yıl bu. Artık umudu kesmiştim.

Geçenlerde gazeteci arkadaşlarımızdan Orhan Koloğlu, Roma'ya basın ataşesi olmuştu. Koloğlu, odasında, orasını burasını karıştırırken tozlu bir kutu görüyor. Bakıyor, içinde altınlı bir plâka.

— Bu nedir, neyin nesidir? diye soruyor.

İlgililer de,

— Haa... O mu? O şey... Sahi o neydi yahu? diye birbirlerine soruyorlar.

Neyse, içlerinde hafızası kuvvetli birisi hatırlıyor, bize gönderilmek üzere verilen Altın Palmiye olduğunu söylüyor.

Allah razı olsun Koloğiu'dan; o olmasa Altın Palmiye gelecek diye daha yetmiş yıl bekliyecektik.

Günün birinde, gazetenin santralına benim için yazdırılmış bir telefon notu buldum: "Hava Alanm-

da şu telefon numarasından falanca beyi gelip bulunuz!"

Telefonda aradım o beyi birkaç kere, bulamadım. Başka birisinden bana bir paket gönderildiğini öğrendim. Hava Alanına birisini gönderdim. Gelen paket, Altın Palmiye'ymiş. Başkasına verilmezmiş, ben gitmeliymişim.

Feneryolu'nda otururum. Hava Alanı, İstanbul'un öteki ucu. Bir Cumartesi sabahı düştüm yollara... Kadıköy'den vapura bindim. Vapurda, çok yıllardır görmediğim ve pek saydığım bir öğretmenle eşini gördüm. Oturduk karşılıklı. Arkamda da üç kişi var. Benim o gün gazetede çıkan yazım üzerine konuşuyorlar. Eksik olmasınlar, yazıyı pek beğendiklerinden, bizdeki geleneğe uygun olarak, değer vermek için bana boyuna sövüyorlar.

— Amma da yazıyor hergele be...

— Yazar namussuz, yazar...

Bu sövgüleri eski öğretmenim duyacak diye ödüm patlıyor. Duymasınlar diye, öğretmenimi lâfa tutuyorum, hem de yüksek sesle konuşuyorum.

— Vay şeyoğlu şey... Yahu dehşet be!... Kalemi kuvvetli...

— Ne diyorsun... Öyle bir şeydir ki!...

Onların seslerini bastırmak için ben daha yüksek sesle konuşuyorum.

— Bravo... Vay bilmem ne...

— Aşkolsun doğrusu... Ulan bu...

Vapur Köprü'ye gelene kadar sövdüler. Ben de eski öğretmenim onları duymasın diye, nutuk atar gibi yüksek perdeden konuştum durdum. Sıkıntıdan terlemiştim.

Yarım saat kadar Sirkeci'ye giden dolmuşlara binmek için durak yerinde itişip kakıştık. Dirsekliycn önüme geçiyor, iten tepen önüme geçiyor. Cumartesi, nerdeyse öğle paydosu olacak. Hava Alanına acele yetişeyim diye de sabırsızlanıyorum.

Genç görünmenin yararı var derler, yalan... Benden on yaş genç olanlar,

— Dur oğlum, baban yerindeyim... Müsaade et de, önce ben geçeyim... diye beni itip, sıramı alıyorlar.

Neyse efendim, bir zaman itilip kakıldıktan sonra dolmuşa bindim. Sirkeci'ye geldim. Hava Alanına nasıl gidilir, diye sordum. Otobüs yokmuş, dolmuşla gidilirmiş. Ama dolmuşa binen yok... Bekle bekle, saatler geçiyor. Taksiye binip gitsem, dünyanın parası... Neyse, ordan bir iyiliksever çıktı da,

— Trenle Yeşilyurt'a gidin, ordan taksiyle gidersiniz... diye yol gösterdi.

Trene bindim. Karşımda oturan üç kişi, yine o gazetede çıkan yazım üzerine konuşuyorlar. Ama bunlar çok kızmışlar yazıya... Verip veriştiriyorlar; vapurdakiler gibi değil, gerçekten sövüyorlar.

Eh, bizde yazarın kaderi bu, yazınızı beğenen söver, beğenmiyen söver... Hiç olmazsa duymayayım diye, ordan kalktım, ayakta kaldım Yeşiyurt'a kadar,

Yeşilyurt'ta bir taksiye bindim. Hava Alanı da oldukça yakınmış. Şoföre,

— Siz beni biraz bekleyin, yine döneceğim Yeşilyurt'a... dedim.

Şoför,

— Bekliyemem... dedi.

— Neden ?

— Bekliyemem beyim, işim var...

— Beni götürmek iş değil mi? ...

— Bekliyemem dedik ya...

— Kaç paraysa dönüş paranızı da peşin vereyim...

Adam iyice terslendi,

— Allah Allah... Lâf anlatamıyoruz yahu... İşimiz var dedik.

— Peki, peki... Ne vereceğim?

— Ne verirsen ver...

— Buraların acemisiyim, bilmem kaç para olduğunu. Ne vereceğim?

— Hadi on lira ver...

Verdim parayı, girdim Hava Alanının salonuna. Yanıma yöreme bakındım. Üstünde "Danışma - Information" yazılı bir cam var. Cama sokuldum. Camın altında büyücek bir gişe deliği var ama, orasını içerden başka bir camla kapatmışlar. Camın üstünde de çay bardağı ağzı genişliğinde iki yuvarlak delik var. Herhalde, danışma memuruyla, bu deliklerden konuşulacak. Gelgelelim, delikler o kadar yukarda ki, benim boyum yetmiyor. Deliğe ağzımı yetirmek için zıplamam gerekli.

Camın arkasında bir masa var. Masanın önünde kimse yok, ama biraz ötesinde ve solunda güzel, cici bir kız var. Camın dışından kıza baktım; cama o kadar uzakta ki, ben onu danışma memurunun misafiri, danışma memuru da dışarı çıkmış sandım. Kızla nasıl konuşacağız? Elimle, gözümle, konuşmak istediğimi anlatmak için camın dışından

işaretler yapmaya başladım ki, kız biraz cama yaklaşsın. Sağ yanda, Hava Alanının yüksek memurları oldukları belli üç-dört kişi ayakta konuşuyorlar. Beni tanıdılar. Benim de üstümde hafif bir meşin ceket var. Seslerini bana duyurarak,

— Meşin ceketlilerden olmuş... diye benimle alay ettiler.

Ben hâlâ kıza işaretler çakmaktayım... Baktım, kızın işaretlere tındığı yok, camın dışından,

— Burda memur yok mu? diye seslendim.

Cam kalın, ses içeri gitmiyor ki... Duyulsun diye daha çok bağırdım:

— Danışma memuru nerde?

Demek çok bağırmışım, salondan birkaç kişi dönüp bana baktı. Ama kalın cam arkasındaki kıza duyuramıyorum sesimi.

Sonradan öğrendim ki, o camın arkasındaki danışma memuru güzel kıza burda herkes lâf atar, sarkıntılık edermiş de, ondan kızı buraya muhkemce kapamışlar, camın deliğini de tıkamışlar. Ben ne bileyim canım... Demek o güzel kız, benim işaretlerimi de sarkıntılık sandığından, anlamazlığa vururmuş. Ben hababam kıza elimi kolumu sallıyorum. Baktım başka çare yok, ayak parmaklarımın üstünde kalkıp, ağzımı camın o daracık üst deliğine uydurup,

— Danışma memuru yok mu? diye içeri seslendim.

Ağzım deliği tıkamış olduğundan kızın cevabını anlıyamadım. Bu sefer ağzımı çekip delikten, kulağımı soktum deliğe. Kız,

— Beni görmüyor musunuz? dedi.

Kulağımı çekip, ağzımı soktum deliğe,

— Sizi görüyorum, memur musunuz? dedim.

Der demez de kızın dediğini anlamak için, kulağımı deliğe yapıştırdım.

— Beğenmediniz mi?

Böyle güzel kız beğenilmez mi hiç?

Yine dudaklarımı o delikten içeri sokup,

— Siz memur musunuz? dedim. Burası nasıl Danışma?... Burdan nasıl danışacağız size... Danışma değil, Danışmama burası...

Kız kızdı, ben de üzüldüm. Aradığım telefon numarasını söyledim. Kız o numarayı çevirip, telefonda orasını aradı.

— Meşgul... dedi.

Bekledim. Bir daha aradı. Yine,

— Meşgul... dedi.

— Bu yer neresiyse, lütfen gösterin de gidip bulayım... dedim.

Danışma memuru,

— Sağda Meydan Müdürü var, ona sorun! dedi.

Kızdan,

— Sözlerim size değildi, burasını Danışmama yeri yapanlara söyledim, affedersiniz... diye özür diledim.

Meydan Müdürünün odasını buldum. Önce Danışma yerinin Danışmama yeri olduğunu söyledim. Memur telefonla konuşurken dışardan gürültü içeri gelmesin diye camı kapadıklarını söyledi. Aradığım yeri sordum. Meydan Müdürü oraya telefon etti. Telefonda cevap verdiler. O zat o gün yokmuş. Meydan Müdürü,

— Artık Pazartesiye geleceksiniz... dedi.

— Beyefendi, benim adım şu... Çok uzakta oturuyorum. Bana İtalya'dan bir Altın Palmiye gelmiş de onu alacağım. O bey yoksa başka biri vardır elbet... Rica ederim...

— öyleyse, dedi aradığınız yer şu karşısı... Gidip oraya sorun.

Telefonla konuşulan Danışma yeri, Müdürün odası, benim aradığım yer, bunların üçü düzayak yirmi metrelik bir yerdeydi.

Gösterilen yere girdim. Burası bir uçak nakliye bürosuymuş. İçerde üç hamal, üç masa üstüne başlarını dayamış uyukluyorlar. Açılan kapı sesinden tedirgin olup biraz kıpırdayanına,

— Filânca beyi arıyorum... dedim.

— Yok... dedi.

— Nerde bulunur?

— Bilmem, galiba gitti...

— Yerine bakan kimse yok mu? Bana İtalya'dan bişey gelmiş de...

— Ne gelmiş?

— Altın Palmiye...

"Altın" sözü üzerine adam doğruldu. O sırada bir genç içeri girdi. Hamallardan biri,

— Yine şansınız varmış, işte geldi... dedi.

O gence, Altın Palmiye'yi almak için geldiğimi söyledim. Dolaptan bir kutu çıkardı. Kutuyu açtı, içinde Altın Palmiye'yle bir de mektup var. Kutunun üstüne yapıştırılmış kocaman bir kâğıda iri harflerle adım yazılmış.

Benden başkasına verilmeyen kutuyu, benden imza bile almadan bana verdi. Altın Palmiye'yi ki-

min gönderdiğini merak ettiğim için,

— Bunu kim gönderiyor? dedim.

— Valla bilmem, dedi, bize gönderdiler işte, size vermek için... İçinde adınıza bir mektup var, herhalde orda kimin gönderdiği yazılıdır.

Kutuyu alıp çıktım salondan. Koca kutu, cebe de girmiyor. O yana döndüm, bu yana dolandım, beni Yeşilyurt'a götürecek bir taksi yok. Boş taksi var, şoförlerin kimisi müşteri beklediğini söylüyor, kimisi de yakın olan Yeşilyurt için az para alacağından oraya gitmek istemiyor.

Düştüm yola... Ben iyice yorulmuşum, hava da sıcak... Yürü de yürü... Önümden vızır vızır arabalar geçiyor. Bir vicdanlı şoför acır da beni alır arabasına diye otostop işaretleri yapmaya başladım. Aklıma mizah dergilerindeki otostop karikatürleri geldi; hani güzel kızlar bacaklarını açıp da şoförlere baldırlarını gösterirler. Ben neyimi göstereyim? Ben de bir on liralık çıkarıp gelip geçen arabalara sallamaya başladım. Duran yok... Neyse, biri, benden kırk metre kadar öteye gidip durdu. İçinde yolcuları da var. Helâl süt emmiş bir insan evlâdı çıktı, diye düşündüm. Arabayı bekletmemek için koştum. Tam yaklaştım, araba kalktı. Galiba şoför beni arabaya bindim sandı. Arkasından bağırdım. Yirmi metre gidip yine durdu. Yine koştum, yine binecekken kalktı araba... İçerdekilerin gülüşmelerini duydum; demek alay edip zevkleniyorlar. Bak sen şu verem mikroplu bozuk inek sütü emmiş insan evlâtlarına...

Arkadan gelen bir araba daha aynı numarayı yapınca, demek buranın göreneği bu, dedim.

Bir taksiye daha işaret verdim. O da kırk-elli

metre gidip vıj diye fren yapıp durdu. Ama bu sefer koşmadım arkasından; ne diye alay ettireyim kendimle? Araba geri geri yanıma gelmez mi? Yaşlıca bir kadın arabanın kapısını açtı. İçeri girip teşekkür ettim. Kadının solunda kocası, önde şoförün yanında da kızı var. Bunlar Amerikalı. Altın Palmiye kutusu dizimin üstünde.

Kız, arkasına dönüp dizimde duran kutuyu görünce babasına bişeyler söyledi. Ben, çabuk konuşulursa İngilizceyi anlıyamam. Ama kızın sözleri arasında iki kere geçen adımı anladım. Adamın da karısına söylediklerini anladım.

— Sor bakalım, belki de odur... dedi.

Kadın, kutu üstünde yazılı adımı gösterip,

— Biz bu yazarın İngilizce hikâyelerini okuduk, pek severiz... dedi.

Ağzım yayılıverdi.

— O benim işte!.. dedim.

Pek ilgilendiler, ben de pek gevşedim. İsterseniz böbürlenmek deyiniz, kutuyu açıp Altın Palmiye'yi gösterdim. Üçü de alıp baktı. Beni kutladılar.

— Şimdi aldım da Altın Palmiye'yi ordan geliyorum... dedim.

Adam,

— Demek törenden geliyorsunuz? dedi.

— Ne töreni? dedim.

Birden kendime gelip,

— Evet, evet... dedim.

Kız,

— Plâkanın üstünde 1957 diye kazılmış... dedi.

— Evet, dedim, gecikti biraz da... Şimdi verdiler.

Yeşilyurt'a gelince araba sağa saptı.

— Ben ineceğim... dedim.

Adam,

— Nereye gideceksiniz? dedi.

— Tren istasyonuna... dedim.

İnmeye bırakmadılar, beni istasyona kadar götürdüler. Trene binip Sirkeci'ye, oradan Köprü'ye, Köprü'den vapura binip Kadıköy'e, Kadıköy'den de dolmuşla eve geldim. Yorulmuşum, bitmişim. Evde ilk işim, kutunun içindeki mektuba bakmak oldu. Zarfın kapağı açık. Baktım, ne bakayım, zarfın içinde mektup yok...

Buna da şükür, çok şükür, bin şükür... Yine ucuz atlattım bu sefer de, kurtuldum: Kazığa oturtmadılar, asmadılar, sürmediler, mahkemeye bile vermediler. Kurtuldum yani...

Şunu da ekleyip yazımı bitireyim. Fransa'nın kendini tanıtmaya hiç ihtiyacı yoktur. Ama yine de Brijit Bardo adlı artist kadını, Fransa'nın «Milli Anne»si ilân ettiler.

Bizim bir edebiyatımız varsa, bu edebiyatın da bir tarihi yazılacaksa, Türkiye'de Altın Palmiye nasıl veriliyor, işte bunu öğrensinler diye yazdım bu yazıyı.

ALTIN KİRPİ

Nasrettin Hoca kırda geziniyormuş. Üstüne bir fenalık gelmiş. «Galiba ben öldüm artık...» deyip olduğu yere uzanmış. Beklemiş, beklemiş, gelip de cenazesini kaldıran yok. Kalkmış evine gitmiş, karısına :

— Yahu, ben filân yerde öldüm. Gelip kaldıran olmadı. Geceye kalırsam kurtlar yer beni. Konu komşuya haber ver de gelip cenazemi kaldırsınlar! deyip gitmiş o eski yere, yine yatmış.

Hoca'nın karısı ağlayarak, saçını başını yolarak komşulara gidip kocasının kırda öldüğünü söylemiş.

Komşuları,

— Kim geldi de haber verdi? diye sorunca kadın,

— Garip Hoca'nın kimi vardı ki gelip de haber versin? Zavallı kendi gelip haber verdi de yine Öldüğü yere gitti... demiş.

Şimdi sizlere, kendimle ilgili bir haber vereceğim için, doğrusu gerçekten utanıyorum. Ama ne yapayım, kimim var ki, gelip de size haber versin? Hem bu haber yalnız benimle değil, Türk mizahıyla da ilgili. Bütün dünyada demiyeyim ama, benim bildiğim on ülkenin gazetelerinde, beş televizyonda

birçok radyo istasyonlarında bu haber yayınlandı. Daha da bilip duymadıklarım vardır.

«Öksüz oğlan göbeğini kendi keser» demezler mi, ben de kendi haberimi kendim vereyim.

Yok, kendime acındırır gibi bişey oldu bu yazı, hoşuma gitmedi. En iyisi şöyle diyeyim: «Kurda neden ensen kalın diye sormuşlar, kendi işimi kendim görürüm de ondan demiş...» Kendi ölümünü kendi haber veren Hoca'nın da ensesi kalın olmalı.

Lâfı uzattık iyice... Haber şu: Bulgarların büyük bir mizah yazarı vardır. Adı Aleko Kostantinov... Genç yaşında bir suikaste kurban giden Aleko Kostantinov'un «Bay Gane» adlı mizah romanı birçok dillere çevrilmiştir.

Sofya'da Narodna Mladej adlı gazete, Aleko Kostantinov adına uluslararası bir mizah yarışması düzenledi. Bu yarışmaya onbir ulustan yüze yakın yazar katıldı. Katılanlar arasında, ünlü mizahçılar vardı. Bu yılki ilk yarışmada, birinci oldum da... Evet, evet, bunu haber vermek için lâfı döndürüp dolaştırıyorum. Ne yapayım, ben haber vermesem, kimse haber vermiyecek... Hoş bundan haberiniz olmasa, bişeyiniz eksilmez, ama belki benim eksilir.

Asıl sevindiğim nedir, biliyor musunuz? Bu birinciliği, ünlü Alman yazarı Erich Kastner'le bölüşmüş olmam. Evet, iki birincilik vardı, birini ünlü roman ve oyun yazarı Batı Almanyalı Erich Kastner, birini de «Vatanî Vazife» adlı hikâyemle ben aldım.

İsrailli ünlü mizahçı Efraim Kişon'la Kiefli genç yazar Yuri Yaşikin ikinci, Macar mizahçısı

Andras Kurti ile Yugoslav İllia Popovski de üçüncü oldular.

20 Ağustos'ta bu yazarlara Sofya'da törenle ödülleri verildi. Birinciler ALTIN KİRPİ, ikinciler GÜMÜŞ KİRPİ, üçüncüler de BRONZ KİRPİ aldılar. Büyük bir tören oldu. Töreni televizyon filmine aldılar.

Yarışmayı kazanan yazarları Bulgarlar yirmi gün için Bulgaristan'a geziye ve dinlenmeye çağırdılar. Bulgaristan'ın Karadeniz kıyılarında, Varna'da, Burgaz'da, arkası orman önü deniz plâj evlerinde çok güzel günler geçirdik. Dinlendim mi? Evet, bu güzel yerlerde o kadar çok çalıştım ki, dinlendim çalışarak...

Aleko Kostantinov'un doğduğu ve yaşadığı ev, Sviştov şehrinde. Bu evi müze yapmışlar. Şehrin parkında da Aleko'nun heykeli var. Hep birlikte gidip müzeyi ziyaret ettik, heykele de çelenk koyduk.

Hiç, ama hiç şüphesiz, kesinlikle ve oybirliğiyle, dünyanın en büyük mizahçısı, bizim Nasrettin Hoca'mızdır. Onun için bu yazıma, onun bir fıkrasıyla başladım. Nasrettin Hoca adına, bizde de bir uluslararası mizah yarışması geleneği kurulmalıdır. Bunu her kim, her neresi yapacaksa yapmalı. Turizm Bakanlığı mı, Eğitim Bakanlığı mı, Akşehir Belediyesi mi, Nasrettin Hoca Derneği mi, yoksa hepsi birleşerek mi?

Her yıl, dünyanın beş - on yerinde uluslararası mizah yarışması yapılır. Bu yarışmaları düzenliyenlerin elinde bir Nasrettin Hoca olsa, kıyametleri.

koparırlar. Bir ülke için bir Nasrettin Hoca, zengin altın madenlerinden çok daha değerlidir. Çünkü altın madeni birgün biter, oysa Nasrettin Hoca her gün artar.

Bulgaristan'daki gezide, yarışmayı kazanan mizahçılara, Bulgarlar, mizahçıların davranışlarına pek şaştıklarını söylemekten çekinmediler. Çünkü onlar, bu kadar kalabalık mizahçının, çevresindekileri güldürmekten, kahkahadan kırıp geçireceklerini sanıyorlardı.. Oysa tam tersini görünce şaşırdılar. Bu çok, çok ciddî mizahçıların asık suratları, onları ağırlayan Bulgar ev sahiplerini o denli şaşırttı ki, bazı yerlerde «Mizah yazarları ne zaman gelecek?» diye sordular. Aziz Nesin kulunuz —ki en suratsızı oydu— durumu kurtarmak için birçok yerlerde, soğukluklar yapmak zorunda kalarak mizahçı olduğunu boşuna ispat etmeye çalıştı. Altı-yedi mizahçı bir masada içerlerken, sanki Birleşmiş Milletler delegeleri gibi, ağızlarını bıçak açmadan, büyük bir samimiyet havası içinde somurtmuş oturuyorlardı.

İstanbul'a dönüşümde, Altın Kirpi'yi çantama koyup Akbaba'ya gittim. Önce Yusuf Ziya Ortaç'a gösterdim. Sonra öbür arkadaşlara.

«Yaa... Çok güzel!...» filân...

Herhalde onlar, altın ödüller almada işin tadını kaçırdım diye düşünüyorlardır; çünkü bu dördüncüsü... Belki de, altın toplamaya alıştı, diye düşünyorîardır.

Evet, artık altın toplamaya alıştım, diye düşünmüşlerdir. Eskiden de sık sık cezaevine girdikçe, yakınlarım, arkadaşlarım bile «Artık sen alışmışsındır, sana zor gelmez!» derlerdi. Hattâ bir se-

ferinde, 2. Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı olan İsmail Kakkı Ketenoğlu, ben tahliyemi isteyince,

— Aziz bey, siz alışmışsınızdır, bilirsiniz, tahliyeniz mümkün değil... demişti.

Aradan yirmi yıl geçti, şimdi de Altın Palmiye, Kupa, Altın Kirpi almaya alıştım. Dostlar da alışmış olacaklar ki, hiç önemsemiyorlar.

Adam Paris'te, Eyfel kulesinin altından geçerken, birisi Eyfel'in tepesinden yere atlamış. Adam, faciayı görmemek için elini yüzüne kapamış. Biraz sonra merakla parmaklarının arasından bir de bakmış ki, yerden kalkan adam üstünün başının tozunu silkiyor. Ve sonra yine Eyfel'e çıkıp tepeden atlamış. Yerdeki hayretle bakmış. Öbürü yine düştüğü yerden kalkıp kuleye çıkıyor. Demek yine tepeden atlayacak... Adam o zaman «Alıştı artık...» deyip yürümüş.

Olağanüstü bir işe ilgi bir oluyor, iki oluyor, üçüncüsünde «Alıştı artık...» deyip umursamıyor kimse...

Bu ödül dolayısiyle televizyondaki konuşmamda, mizahçıların asık suratlılığına değindim. Dedim ki:

Byron: «Herhangi bir şeye gülüyorsam, ağlayamadığım içindir» diyor. Bu söz, bence mizahın en güzel nitelendirilmesidir.

Mizahçı, kimyagere benzer. Onun lâboratuvarına acı şeyler girer, tatlılaşarak oradan çıkar. Tarih boyunca simyagerler taştan altın yapamadılar: ama mizahçılar ıztıraplardan mizah yapabildiler. Mizahçılar, kendi gözyaşlarını kahkahaya çevirip

başkalarına sunan simyagerlerdir.

Türkiye'de büyük bir sözlük vardır: Muallim Naci Sözlüğü... O sözlükte Muallim Naci «satir»i, «hiciv» i şöyle tanımlıyor:

«Bir insan ağzına acı bir şey alır. Yutmak ister, o kadar acıdır ki, yutamaz, tükürür. İşte tükürdüğü bu acı şey hicivdir.»

Bu tanımda bir eksik var. Mizahçının ağzındaki acı şeyi nereye tükürdüğü açıklanmamış. Mizahçılar terbiyeli insanlar oldukları için, yerleri, sokakları kirletmek istemezler. Onun için ağızlarındaki acı şeyi, yerleri pisletmemek için, kötü kişilerin, zorbaların, halk düşmanlarının, sömürgenlerin, diktatörlerin suratlarına tükürürler!

Mizahçıların genellikle neden asık suratlı olduklarını açıklamak için de, ünlü Grock'un başından geçmiş şu olayı anlattım. Charli Chaplin'in, dünyanın en büyük palyaçosu dediği, beş-altı yıl önce ölmüş olan İtalyan palyaçosu Grock'un başından geçmiştir bu olay...

Birgün, Roma'daki ünlü bir ruh doktoruna yaşlı bir adam gelir:

— Doktor, hastayım... der, hiçbir şeyden zevk alamıyorum. Yıllar var ki gülemiyorum, gülmesini unuttum. Her şey bana acı veriyor. Ne yapayım?

Doktor hastayı omuzundan tutup pencere önüne getirir,

— Ben de sizin gibiydim bir zamanlar, der.

Sonra tül perdeyi kaldırıp karşı duvardaki afişi gösterir. Bir sirk'in afişidir ve afişte ünlü palyaço Grock'un büyük bir resmi vardır.

Doktor,

— Sonra, der, bu sirk'e gidip Grock'u seyretmeye başladım. Böylece dünyadan zevk aldım, yeniden güldüm. Size de tavsiye ederim: Sıksık gidip Grock'u seyrediniz!

Hasta elini göğsüne koyup,

— Doktor, der, işte o palyaço Grock benim!

Sayın okurlarım, amacım size ALTIN KlRPİ haberini vermekti. Ama görüyorum ki zamanımızın olayları içinde bir yazarın Altın Kirpi değil, altın deve kazanması bile önemli sayılmıyor.

Siz, konuşan at fıkrasını duydunuz mu?

Bir adam bozulan arabasını onarmaya çalışırken bir ses duyar: «Arabanı benim sahibime götür, c daha çabuk onarır...»

Adam ses nereden geliyor diye bakınır, kimseyi göremez. Yine işine devam ederken aynı sesi duyar. Yanında otlayan attan başka bir canlı yoktur. Ata,

— Sen mi konuşuyorsun? der.

At,

— Evet... deyince, şaşıran adam,

— Nasıl oluyor? diye sorar.

At da övünmeye başlar:

— Ben öyle basbayağı bir at. değilim. Şu ünlü yarış atı var ya, ben geçen yıl onu geçtim. Sonra İtalya'daki yarışlarda birinci oldum. İngiltere'deki yarışlarda da hep birinci gelirim.

Adam,

— Beni sahibine götürsene! der.

Atla birlikte atın sahibi olan köylüye giderler. Adam,

— Bu atı bana sat, kaç para istersen vereyim... der.

Köylünün istediği yüksek fiyatı öder. Köylü paraları cebine yerleştirirken,

— Bak, der, sonradan atı getirip parayı geri istemek yok...

Adam,

— Peki... der ama, merak eder,

— Neden böyle bir şart ileri sürdün? diye sorar.

Köylü o zaman,

— Çünkü, der, bu at yalancının biridir. Her önüne gelene, atar. Biliyorum, falan atı geçtim, filân yarışı kazandım, diye sana da atmıştır. Sen de onun için satın alıyorsun... Oysa anlattıklarının hepsi yalandır. O yalnızca konuşmasını öğrenmiş herhangi bir attır...

öyledir işte... Bazılarınca atın konuşması önemli değildir. Yazarın başarısı da önemli değildir. Ne yapalım, koşucu olamadık, futbolcu yada güreşçi olamadık. Öksüz oğlan örneği, kendi göbeğimizi kendimiz kesiyoruz.

«Bu yazı, «Sosyalizm Geliyor, Savulun!» adlı kitabın birinci basımında yoktu, ikinci basımına eklenmiştir.»

ÜNİVERSİTE HEYETİNİN BİR KÖYDE SOSYOLOJİK İNCELEMESİ

Sabahın alacakaranlığında üç kişi atlara bindik. Yemyeşil, ekili ve bakımlı bir vadinin içinden geçiyorduk. Bizi o köye götürecek olan üniversiteli delikanlı eliyle, geçtiğimiz vadinin en güzel yerlerini gösterip,

— Bizim köy ilkin işte buralara kurulmuş, dedi, ama zaptiyeyle, aşarcıyla, kadılarla başedemeyince köylüler burdan yukarılara göçmüşler.

Delikanlı dün gece, köylerinde ilkokul bile olmadığını söylediği zaman, ona nasıl üniversiteye kadar okuyabildiğini sormuştum. Korkunç bir kıtlık yılında anasının altı yaşındayken kasabada bir memura evlâtlık verildiğini, şehirde doğup büyüdüğünü, tatillerde köyüne gelip akrabalarını gördüğünü söylemişti.

İki saatten çok bu yemyeşil sulak vadinin içinden gittikten sonra bir dik yamaca vardık. Ağaçlar seyrelmiş, otlar bodurlaşmıştı. Delikanlı eliyle bir yerleri gösterip,

— Sonra bizim köylü gelmiş, işte buralara yerleşmiş, dedi.

— Buraları da kötü değil... dedim.

— Değil ama candarma, tahsildar, memur yüzünden buralarda da barınamamışlar, daha yukarlara, dağlara çıkmışlar...

Delikanlı bize, köyün konduğu, sonradan da göçtüğü beş-altı yer daha gösterdi. Son gösterdiği yeri anlatırken,

— Köyün burda olduğunu bilen yaşlı köylüler daha sağ... dedi, tahsildarından, candarmasından aman deyip şimdiki yere göçetmişler...

Yeşilin yerini önce boz sarı, sonra yanık sarı almaya başladı. Atların bastığı yer, derileri soyulmuş, etleri dökülmüş de iskeleti çıkmış ceset gibiydi. Yerin üstünden toprak örtü akıp gitmiş, dünya iskeletinin kemikleri fırlamıştı. Nallan dirsek dirsek kayalara çarptıkça atlar tökezleyip ön ayakları üstüne yıkılıyorlardı. Toprak soyulup aktıkça ağaçların çıplak kökleri açıkta kalmıştı; kıçı açıkta kalmış insanlar gibi ağaçlar utançtan dallarını yere eğmişlerdi. Çıplak kökler, yaşamak tutkusuyla püsküllü uçlarını tırnak tırnak kayaların karnına geçirmiş, gerilmiş parmaklarıyla kanırdıkları kayaların dibinden yapraklarına su değil, bir parçacık nem bulmaya çalışıyorlardı.

Ayağı kırılacak diye acıdığım attan inip yayan tırmanmaya başladım.

— Hayvanların çıkamadığı bu sarp kayalardan insanlar nasıl gidip geliyor?

Delikanlı,

— Köyden dışarı hiç çıkmazlar ki... dedi, erkekler salt askerlik için köyden çıkar, kadınlar hiç çıkmaz...

Köy, birkaç yüzyıl devletten kaçar dururmuş. Kaça kaça, devlet ayağının varamıyacağı ve elinin eremiyeceği dağ kayalarına, oyuklarına sığınmışlar.

Karanlık basarken köy denilen, sıra sıra toprak sıvalı tümsekler arasına girdik. Toprak kümbetlerinin üstünde kapı diye kullanılan deliklerin önünde oynaşan yarıdan çok yerleri çıplak, kirli çocuklar bizi görünce kaçışıp gözden kayboldular. Bir adam atlarımızı aldı. Biz de deliklerden birinden o kümbetlerden birinin karanlığına girdik.

Bizi getiren üniversiteli,

— Işığı yakın! dedi.

Ocağın önündeki çırayı tutuşturdular. Yağlı kara bir is loşluğunda ortalık ışıdı. Daha birkaç köylü geldi. Selâmlaştık.

— Nasılsınız?... dedik.

— Duacıyık... dediler.

Biraz konuşmadan sonra delikanlı bizi karşılayan köylüye,

— Emice anlat bakalım, dedi.

— Anlatacak ne var ki yiğen...

— Beyler yabancı değil. Bak, seni dinlemeye zahmet edip buraya kadar geldiler. Şu üniversite heyetinin nasıl geldiğini anlat canım; hani bana anlatmıştın ya...

Köylüler, korkulu gözlerle bakışıyorlardı. Ya gerçekten titriyorlar, yada çıra alevinde öyle görünüyorlardı. Delikanlı üsteliyerek bizden çekinmemelerini, bizim memur olmadığımızı isbata çalışıyordu. Bir sakallı, delikanlının kulağına bişeyler fısıldadı. "Memur değiller diye bizi kandırma yiğen, baksana, boyunbağları bile var..." demiş. Delikanlı bizim memur olmadığımıza yemin etti. Öbür köylüler de,

— Öyleyse ağnat hele Ali... dediler.

Yanımızda getirdiğimiz piki sesalma makinesini, onlara göstermeden çalıştırdım, Ali, ilkin çekine çekine anlatırken, sonra iyice açıldı, rahatladı.

*

Hüseyin Ağa emmim «Meşelikte toplanılacak» deyi haber saldı. Akşam, köyün bütün erkeği meşelikte toplandık. Hüseyin Ağa «Hemşeriler, size gayetle kötü bir haberim var, sıkı durun: duydum ki bizim köye yarın ünifersete gelecekmiş...» dedi. Burunsuzun Zülfü "Amanın Hüseyin Ağa gerçek mi?" diye sordu. Hüseyin Ağa «Gerçek olmaz mı, bütün köyleri taramaya başlamışlar şimdiden, sıra bizim köydeymiş...» deyince Burunsuzun Zülfü «Yandık öyleysem, ne ediciyk?...» diye ünnemeye başladı. Hüseyin Ağa "ha buraya o işi meşveret etmeye toplaştık" dedi.

Burunsuzun Zülfü'ye «Bu ünifersete neymiş kardeş" diye sordum. "Ben ne'bleyim neymiş bre Ali..." diye terslendi. Yanı başımda "Yandık ki hemi de nasıl yandık...» diye dövünüp duran Rüstem'e «Neymiş arkadaş şu ünifersete?» dedim.

«N'olursa olsun, köye geliyor ya sen ona bak. Bunlar böyle bir köye babalarının hayrına gelmezler ya... Biz yandık, iyicene yandık» dedi. Beni de bir korkudur aldı, titremeye başladım.

Hüseyin Ağa «Cenab-ı meviâm buyurmuş ki: — Ya kulum, eşşeğini sağlam kazığa bağla, andan kelli bana tevekkül ol — buyurmuş." dedi.

"Ve de doğrudur, ilkin eşşeği sağlam kazığa bağlamak..." diyenler oldu. Ardımdaki Hamza'ya "Bu ünüfersete kimmiş yahu?" dedim. "Kim olduğu neyine gerek hey avanak, yarın köye gelesiymiş.." dedi. Yahu şu ünüfersetinin kim olduğunu bi bilen Allanın kulu yok mu? Hüseyin Ağa emmime soracağım ya kızar da tersler diye korkumdan soramıyorum. Kel Yunus, pehlivan olduğundan akıldan yana biraz eksiği vardır. "Yunus kardeş,
ünüfersete kimmiş?" dedim. Yunus Pehlivan bana da lâf düştü diye sevinerek "Hüseyin Ağa emmi, bu ünüfersete kimmiş ve de neciymiş?" diye sormasıyla Hüseyin Ağamız parlayıp "Ulan pehlivan, sana ben kaçtır, meşveret meclisinde pehlivan milletine lâf düşmez demedim mi... Ünüfersetinin kim olduğunu neyliyeceksin, besbelli işte bu bi hökûmet kuvveti... Ya vergiye, ya salgıya geliyor" deyince de utanmayıp "Vah eyvah başımıza gelen, biz yanmışız, yanmışız..." diye dövünüp tepinmeye başladı.

Hüseyin Ağa "Şimdilik gözünüzü ve kulağınızı dört açıp beni iyicene dinleyin» dedi. «Yaşlılar bilir, benim çocukluğumda köyümüz ovada yol üstündeydi. O zaman atalarımız bize köyün eskiden daha bir gözel ve uğrak yerde olduğunu, velâkin rüşvetçi kadılar ve imanı yok aşarcılar ve de zalim zaptiyeler

belâsından oraya göçüldüğünü söylerdi. Benim çocukluğumda da candarma ve tahsildar belâsına köyü işte bu kaya sivrisine göçtürdük. Burdan öte bulutlardan gayri bi sığınağımız kalmamıştır hemşeriler. Karlı dağa varsak, orda biz dayansak da, mal davar dayanmaz, hep kırılır. Ondan ötürü gelecek ünüfersetenin suyuna gitmek ve her ne derse he demek ve de gayetle hoş görünmek boynumuza borç oldu. İyi dinleyin: bu ünüfersete köyde ne kadar çok baş görürse o kadar vergi keser, keser ve de başımızı olmadık belâ sarar. O sebepten, yarın sabah gün doğarken köy boşalacak ve de davarı, sığırı dağa kaçıracağız ve köy boşalıp burda bi tek canlı kalmıyacak. Yalnız üç fedai kalacak köyde ve üç fedai ünüferseteyi gayetle gözel ağırlıyacak. Şimdi konuşun, içinizden hangi yiğit fedai duracak?"

Herkes başını, önündekinin sırtı arkasına mevziledi ve iyicene siperlendi. Siz bendeki, sözüm burdan dışarı, eşşekliğe bakın bilâder, ben en öne geçip kurulmamış mıyım? Köy meşveretinde öne çıkılır mı hiç? Bizden ses çıkmayınca Hüseyin A ğ a ' m «Ali oğlum, seni fedayi tâyin ettim, fedayinin biri sensin» dedi. «Aman Hüseyin Ağa emmim, sen beni dağa bayıra koş, yabana yazıya sür, ölümün üstüne göndert, geri duran kahpedir, velâkin ünüfersetenin huzuruna çıkartma» deyip ayaklarına kapandım. «Bu bir köy davasıdır; gelen ünüfersete de olsa göğsünü gereceksin» dedi. Benim ardımdan da Kel Yunus pehlivanla, Burunsuz Zülfü'yü fedayi tâyin etti. Bundan sonra «Hökûmet kuvvetini doyurmak gayetle zordur. Köye gelen şehir adamının iştahı açılır ki önüne deve koysan yer de, hani bu devenin

düvesi diye sorar. Ondan ötürü toklular kesilecek, kebap edilecek, pilâv dökülecek, tandır pidesinin hasından önlerine sürülecek ve de yağda yumurta ve de bizim içtiğimizden olmaz, yağlı ayran olacak ve de pekmez şerbeti...» Sonra biz fedayilere döndü: «Ünüfersete bura gelip ağzını açtı mıydı, buyurun buyurun diye kuzu sarmasını, kebabı, pilâvı ayranı önlerine dayıyacaksınız ki konuşmalarına fırsat kalmıya... Ne gadar az konuşulursa köyümüz için o kadar hayırlıdır. Konuşmalarına fırsat ve de meydan verilmiyecek.»

Sabah olunca gün ağarmasıyla bütün köylü köyden kaçmak için hazırlığa girişti. Koca bir köyün boşalması kolay mı! Hüseyin Ağa «Ulan haydin! Ayağınızı sürümeyin... Di haydi, ünifersete şimdi bastıracak» der dururkene gözcü duran bizim Hamza «Aman geliyorlar, eyvah geliyorlar, kaçın geliyorlar!...» diye çığırarak can korkusuna düşmüş, öteden ağrı koşup gelmez mi! Köylü bir kaçışmaya başladı ki böyle bir kaçma ne görülmüş ve ne de duyulmuş... Davarı önüne katan, atı eşeği haydayan seğirtiyor dağa yukarı.

Bizimkiler kaça koşun, bir baktık, evet dereboyundan beş atlı geliyor; demek ünüfersete denilen işte bunlar... Kel Yunus pehlivanı bi görsen, koca göğdesi akkavak yaprağı gibi pırpır ediyor. Hele beni hiç sorma...

Gelen beş atlıdan biri bizim kaymakam, biri de seyis. Demek geri kalan üçü de ünifersete... Ünifersetenin biri şişko, biri gözlüklü, biri de iyicene bodur.

Arkada köylümüzün çığrışması duyulacak diye korkarım biyandan; hey Allah... Çocuklar, bebeler bile, «Kaçın, ünüfersete geliyor!» diye çığlık atmada. Dağın doruğuna vurmuşlar, Allahını seven tutmasın deyip kaçıyorlar. Kollarını kanat edip uçacaklar sanki...

Biz bu beş atlı ünüferseteyi Meşeliğe götürdük. Meşelik deriz, iki meşe vardır köyün yukarısında. Beşi de «Aman öldüm... Vah bittim...» deyip bedenlerini meşe gölgesine serdiler. O üç ünüferseteden şişman olanı eliyle art kabalarını yoklayıp, «Of of, alt yanım hep çürümüş...» dedi. Besbelli ki bunlar beygir üstünde iyicene yorulmuşlar ve beygirin eğeri oturak yerlerini hırpalamış.

Kaymakam,

— Biliyorsunuz hemşeriler, memleketimizde büyük bi değişiklik oldu... dedi.

Hüseyin Ağa,

— Evet, oldu... dedi.

Ben yavaştan,

— Ne zaman oldu, hiç bilemedik... deyince Hüseyin Ağa,

— Bizim memleketimizde her bi dayim değişiklik olur; senin nereden haberin olacak hey avanak, sen söze karışma... dedi kulağıma.

Kaymakam,

— Ve bu değişiklik, bildiğiniz gibi, dedi, işte görüyorsunuz, ünüferseteden üç pürefesür sizi görmeye geldi.

Kel Yunus Pehlivan korkusundan şaşırıp da, o

kadar bağırmanın hiç bi yeri yokken,

-— Hoş geldi!... diye bir nara vurmaz mı?..

Gözlüklü ünüfersete bizim Hüseyin Ağa'ya,

— Bu köyün muhtarı sen misin? dedi.

Hüseyin Ağa da,

— Adam kıtlığında ve de sayenizde evet... dedi.

O üç ünüfersete birden bize çıkışmaya başladılar:

— Siz de hiç mi akıl yok?

Hüseyin Ağa kızmasınlar diye boynunu büküp,

— Evet, yoktur... İyi bildiniz... dedi.

— Aşağıda sulak ve de bereketli ve de ormanlık ve de yol üstü arazi bomboş dururken, bu Allanın belâsı yerde hiç köy kurulur mu? Bu ne akılsızlık?.. Niçin aşağılarda güzel bir yere yerleşmediniz?

Hüseyin Ağa,

— Vatan... dedi, atalarımız bi kere vatan demiş yerleşmiş buraya... Vatan başka bişeye benzemez; taş sivrisi olsa da herkese kendi vatanı cennet gelirmiş. Ve de öyledir. Biz memnunuk ve de aşağılarda edemeyik...

Bodur ünüfersete,

— Bu dağın başında eşkiyadan hiç korkmaz mısınız? Aşağıya inin... dedi.

Hemi de bu lâfı bana dedi. Bu lâfa ne diyeceğimizi Hüseyin Ağa da bize önceden belletmedi. Şimdi ben ne desem ki... Aşağının soygununun, eşkıya soygunundan beter olduğu bunlara anlatılmaz da...

— Eşkıyadan neye korkak; banka değel, deva-

ir değel, karakol değel... Eşkiya da sen, ben gibi bir beni âdem... dedim.

Demek ki bi kötü ve ters bi lâf ettim ki Hüseyin Ağa,

— Ulan, bunlar ağzını açtı mı, ayran ve de pekmez şerbeti dayayıp konuşturmıyacaksınız demedim mi... diye fısıldayınca ben aydım, koşup destiyi, tepsiyi, bardağı, bakracı kaptım geldim. Burunsuzun Zülfü de kesilmiş, yüzülmüş tokluyu kebap etmek için ateşe sürdü, döndürmeye başladı. Kel Yunus dersen bi tepsi pilâvı ocak közü üstüne bıraktı. Ünüfersete denen o üç herif bişey sorup da zora kaldık mı, bizim Hüseyin Ağa, «Buyur, buyur...» diye ağızlarına bakracı, bardağı dayıyor.

Derken efendi, bodur ünüfersete defteri, kalemi çıkarmaz mı! Kel Yunus Pehlivan; «Ulan eyvah, gördün mü belâyı sen, dedi; herif koçanı çıkardı, ya vergi, ya ceza kesecek.»

Kaymakam,

— Bu ne sessizlik... Köylünüz nerde, çocuklar nerde? Köpek sesi bile duymadık... dedi.

Kaymakam köyün boşaldığım ne bilsin? Hüseyin Ağa,

— Hepsi işdeler, çalışmadalar.. dedi, malı, davarı neyi alıp depelere düneğin... Geleceğinizi hileydik indirtirdik...

Gözlüklü ünüfersete,

— Çalışkan bir köy... Aferin!.. dedi.

— Evet, çalışkanık haddimiz olmıyaraktan sayenizde...

Defteri elinde tutan ünüfersete bana,

— Köyünüzde ağa var mı? demez mi!

— Buyur! diye ağzına pekmezi dayadıysam da, «Oooh!» deyip şerbeti içti, gene de sordu. Köy olur da ağa olmaz mı? Er kişi, sünnet oldu mu ağa sırasına girer, değil mi ya... Hüseyin Ağa bize demişti ki, köyde kaç baş hayvan var diye sorarlarsa, anlayın ki ağnam vergisi kesecekler, aman sayısını az söyleyin... Bunlar köydeki ağa başına vergi keserlerse hep yandık...

— Evet, vardır azbirez ağa emme, dedim, kırkı elliyi geçmez...

Ünüfersete adamı «Neee?» deyi fırlamaz mı? Herif yalanımı yakaladı diye korkumdan,

— Kırk, elli dedimse sözgelişi... Yalan olmasın, yetmiş, seksen ağamız vardır. (Bir medet olur diye Hüseyin Ağa'ya döndüm): Öyle değel mi Hüseyin Ağa emmi?

— Evet, öyledir, yüz kadar ağamız vardır sayenizde...

Bodur ünüfersete bana,

— Sen de ağa mısın? dedi.

Bu ne biçim lâf, bıyıklarımı da mı görmez?..

— Ağayık, ağa sayılırık sayenizde, dedim.

— Kaç öküzün, kaç ineğin, kaç koyunun var? dedi.

Şimdi belâya sardık işte.. Altı keçim var ya, söylesem ağır vergi binecek; ondan ötürü,

— Sığırım, davarım yoktur, anca bi tek keçim var sayenizde.. dedim.

—- Dişi mi, erkek mi? dedi.

«Tekedir sayenizde» demek varken, ben şaşırıp da,

— Dişidir.. demez miyim..

O zaman şıp deyi,

— Ne kadar süt verir? diye sordu.

Herif, süte vergi bindirecek.

— Süt vermez! dedim.

— Neden? dedi.

— Neden olacak, keçiliğinden... Keçi milleti gayet inatçıdır.

— Sen neyin ağasısın öyleyse... diyerek bi güldüler, bi güldüler...

Kel Yunus'a,

— Sen de ağa mısın yoksa? dedi.

Canım, herifler bizi bi erkek yerine koyup da ağa saymıyor ki...

— Ağayık...

— Senin neyin var?

— Bi kancık eşşeğnen bi de sıpamız var sayenizde...

O zaman Hüseyin Ağa,

— Köyde okur-yazarımız bulunmadığından heç bi efendisi, beyi yoktur köyümüzün; hep ağa diye çağrılık... dedi.

O bodur ünüfersete,

— Sen ne zamandan beri ağasın? dedi.

— Onun iyisini Hüseyin Ağa bilir, dedim, ne zaman sünnet olduydum Hüseyin Ağa emmi?

— On yaşında varıdın... dedi.

— Demek ki ondokuz yıldır ağa sayılırık...

Burunsuzun Zülfü'ye,

— Kaç koyunun var? dediler.

Zülfü, iki koyununu inkârdan gelip,

— Yoktur... dedi,

— Tavuk filân?...

— Yoktur...

— Tarlan torban?

— Yoktur...

— Öyleyse ne yersin sen be?

Zülfü,

— Ne yiyek, ne bulsak yerik... dedi.

— Yahu siz nasıl yaşıyorsunuz? diye bağırdı.

Zülfü de,

— Aha işte böylece yaşıyoruz iman kuvvetine çok şükür... dedi.

Gözlüklüsü,

— Siz ne ekersiniz? dedi.

— Heç bişey...

Bizim dediklerimizi hep yazıyorlar.

— Yıllık geliriniz nedir, meselâ senin?

— Ne gibi? diye sordum.

— Sen bi senede kaç para kazanırsın?

— Kim bilsin... (Hüseyin Ağaya döndüm): Ne kazanırım ben Hüseyin Ağa emmi?

— Orasını sen bilin gayri... Düşün taşın söyle... dedi.

Yıldan yıla iki-üç pangınot kazanırık kazanma sına ya, şimdi doğrusunu desek, vergiyi bindirecekler.

— Yıl bereketli olursa kırk-elli gayme kazanırık çok şükürler olsun... dedim.

Onu da yazdı tefterine...

— Köyünüzde kaç eşşek var?
— Vardır epi sayenizde.
— Ne kadar?
Hüseyin Ağa buna cevap diye,
— Eşşeğe de vergi kesiliy mi ? diye sordu.
— Bizim vergiyle işimiz yok... dediler.

— Öyleyse yazın, dedi, köyümüzde eşşeğin maşallahı vardır ve de pek çoktur, sayısı bilinmez.

Kel Yunus'a Bodur ünüfersete,
— Kaç karın var? dedi.
Yunus, iki karısını da inkârdan gelip,
— Şükür ossun karı ney yok... dedi.

Bu sefer Hüseyin Ağaya sordu:
— Ya senin?
Dört karısı olan Hüseyin Ağa,
— Bitecik... Bi karı bi ben... dedi.
— Yetiyor mu?
Hüseyin Ağa,
— Yetmese de idare ediyk gayri... dedi.
Şişkosu bana,
— Kaç çocuğun var? diye sorunca, benim dokuz çocuğum olduğundan, söylesem işin sarpa saracağım anlayan Hüseyin Ağa,
— Buyurun, buyurun... Yemeğe buyurun... diye bunları sofraya çağırdı. Siniyi önlerine koyup pilâvı döktük. Tokluya yumulup pilâva gömülünce sorguyu morguyu boşladılar. Yemekten sonra o şişkosu,

— Aman bana ağırlık bastı, geç kalmıyalım... dedi.

Bodur ile şişko ünüfersetenin ata tırmanması zor oldu. Bunları altlarından tutup kaldırarak atlarına bindirip uğurladık. Ben hemen dağdakilere, «Gittiler şükür, gelin gayri...» demek için seğirtirken Hüseyin Ağa ardımdan,

— Ey avanak, diye seslendi, ulan bunlar şaşırtmaca vermek için döner gelir de köylüye ve de mala, davara baskın verip vergi cezası keserler. Bırak kimse inmesin, gece dağda kalsınlar!...

İzimizi bulduklarından şimdi köyü göçtürmek için daha yukarı tepelerde sapa bir yer aramaktayız.

SOSYALİZM GELİYOR SAVULUN

— İki milyondan çok enayinin yaşadığı bu koca İstanbul şehrinde senin gibi bir adamın işsiz kalmasına şaşıyorum... dedi.

— Demek, o senin söylediğin iki milyondan çok insandan biri de benim... Ne yapayım, boyuna iş arıyorum, bulamıyorum... dedim.

— Aramakla iş bulunmaz ki... dedi.

— Ya nasıl bulunur?

— İşi sen kendin yaratacaksın...

— Amma da yaptın; hükümet bile iş yaratamazken, ben bir garip kişi nasıl iş yaratayım?

— Ama onlar kendilerine iş yaratmışlar ki hükümet olmuşlar...

— Yahu, ben hükümet olamam ya...

Eminönü alanında kalabalık arasında karşılaşmıştık. Sabahattin, bir eski arkadaştı. Koluma girip Yenicami avlusundaki açık kahveye götürdü beni. Kahvelerimizi içerken,

— Sen ne iş yapıyorsun? diye sordum.

— Ben serbest çalışıyorum, dedi, benim yaptığım iş hiç belli olmaz... Havaya göre bir iş bulurum kendime.

— İyi ama serbest iş yapmak için de sermaye ister kardeş, hem de büyük sermaye... Küçük sermayeyle iş kurmak devri çoktan geçti...

— Aklını kullanırsan on para sermaye istemez. Ben bütün hayatımda iki yıl işsiz kalmıştım. O iki yılda çektiğim acı bana ders oldu. O gün bugün işsiz kaldığımı bilmem.

Bir-iki dakika ikimiz de sustuk. Sonra damdan düşer gibi,

— Senin sosyalizmle aran nasıl? dedi.

— Ne sosyalizmi yahu, diye tersledim, senin başka işin yok mu?

— Yani, sosyalizmi bilir misin?

— Sus Allahaşkına, birisi duyar da başımız belâya girer. Ben o dalgalardan çakmam...

— Amma da yaptın haa... Sen bu kafayla tabiî işsiz kalırsın birader; senin dünyadan haberin yok. Şimdi Türkiye'de en çok konuşulan konu sosyalizm, kahvelerde, evlerde, salonlarda, yoksulu zengini, yaşlısı genci, kadını erkeği hep sosyalizm konuşuyor. Tvvist ile sosyalizm moda oldu bizde de...

Onbeş yıl kadar önce ben bu sosyalizmden ağzımın payını almıştım. Birgün yolum ordan geçtiği için Devlet Hastanelerinden birinin önünden gi-

derken, hastane kapısı önünde kaldırıma yatmış insana benzer, ama insanlıkla hiçbir ilişkileri kalmamış, küçüklü büyüklü, kadınlı erkekli bitakım yaratıklar görmüştüm. Yere serpilmişlerdi... Çocuklar ağlaşıyorlardı. Tarihteki veba salgınından artakalmış can çekişen insanlar gibiydiler. Kaldırıma serdiği yamalı, kirli yorgana uzanmış gözleri çukura kaçmış, irin sarısı yüzlü adama,

— Ne bekliyorsunuz burda? diye sormuştum.

Adamın sözlerini duyabilmek için yanına çömeldim. Hastanede yer bulamıyan hastalarmış, gidecekleri yer yokmuş ...Az ilerdeki fırına koşup on ekmek, manavdan da domatesle üzüm alıp bunlara dağıttım. Her birinin eline de birer lira verdim.

Üzüntü içinde yanlarından ayrılıp otobüse bindim. Son durakta otobüsten inip yoluma giderken sol omuzuma bir el dokundu:

— Biraz gel benimle...
— Ne var?
— Gel hele sen de...

Uzatmıyalım efendim, adam sivil polismiş, beni alıp götüreceği yere götürdü.

— Sen o adamlara neden ekmek dağıttın, para verdin? diye soruyorlardı.

— Açlarmış, acıdım, ekmek verdim...

— Sen devlet misin ulan... Acımak sana mı düştü? Parayı nerden buldun da verdin?

Meğer bu benim yaptığım ya delilik, ya sosyalistikmiş. Deli de olmadığıma göre... Karşılığı alınmadan para vermek ha!... Bir araba sopa attılar.

— Sosyalist mosyalist değilim... diyorum,
— İsbat et!.. diyorlar.
— Nasıl ispat edilir, ne bileyim?

Taksitle mal alırken mağaza sahiplerinin istediği gibi, ya dükkân tezgâh sahibi bir esnaf, ya da ticaret odasına yazılı tüccar gibi namuslu ve güvenilir kişilerden iki kefil istediler. On gün tutuklu kaldıktan sonra zor ispat edebildim sosyalist olmadığımı. İşte o gün bugün, bir yerde «sos...» diye bir söz duysam, hemen kaçarım ordan... «Sosis» demekten bile çekinirim.

Arkadaşım,
— Sen bizimle çalışır mısın? dedi.
— Ne işinde?
— Nene gerek senin? Para kazanılacak bir iş... Biz zaten iki arkadaş çalışıyoruz, ama iki kişi işe yetişemiyoruz. Ortağımla burda buluşacağız, o da neredeyse gelir...

Az sonra ortağım dediği adam geldi.

— Uygun görürsen birlikte çalışacağımız arkadaş... diye beni ona tanıttı. Adam, yukardan aşağıya, aşağıdan yukarıya beni birkaç kere süzdükten sonra,
— Bence uygun, dedi, aradığımız gibi iriyarı, kellifelli... Göbekli de...

Sabahattin,

— Eskidenberi böyle boylu bosludur, tabiî yaşlanınca doldu da, şişmanlayınca ensesi kalınlaştı... dedi.

Dikkatle yüzlerine baktım, alay eder gibi halleri yoktu.

— Yapacağım işi söyler misiniz? dedim.

Sabahattin,

— Çok kolay, dedi, sen yalnız bizimle geleceksin, o kadar... Bir kere denersin, işine gelirse devam edersin.

— Boyla boşla ne ilgisi var bu işinizin?

— Çok ilgili... Ben kısa boyluyum, arkadaş da çok zayıf... Malûm ya, kalıp kıyafet çok önemli, gittiğimiz yerde güven vermemiz zor oluyor. Halbuki sen maşallah bu ense-göbekle en şüpheci adama bile güven verirsin... Biz çoktanberi senin gibi birini arıyorduk.

O kadar parasızdım ki, işin ne olduğunu daha fazla kurcalamadım. Yalnız,

— Aylığım ne olacak? diye sordum.

— Aylıkla değil... Çalıştığımız günler birkaç bin lira paylaşırız.

Bir ticaret işi olduğu anlaşılıyordu. Sonradan gelen adam da,

— Sosyalizm hakkında bilginiz var mı? dedi.

— Allahaşkınıza şu sosyalizmi bırakın... dedim, ayıp değil ya ben sosyalizmden korkarım!

— Aaa, bak bu çok iyi... İsabet...

— Bu sizin iş, hükümetin kızdığı bişey olmasın sakın?...

— Ne münasebet... Bizim memlekette para ka-

zanmak için, pusulaya bakar gibi hükümetin burnunun doğrusuna bakıp o yana gideceksin...

— Siz lütfen bana şu işin ne olduğunu açıklar mısınız?

Sonradan gelen,

— Bu sosyalizmden bütün zenginler korkuyor, dedi.

— Zengini fakiri var mı bu işin, sosyalizmden herkes korkar... dedim.

— Doğru... Biz de ondan bu işi yapıyoruz ya... Ödü pathyor heriflerin. Hani deprem olmadan az önce hayvanlar deprem olacağını sezerlermiş de, birbirlerine sokulurlarmış; atlar kişner, eşekler anırır, köpekler de havlarmış... İşte tıpkı böyle... Bizim zenginler bu sosyalizmden iyicene huylandılar.

Sabahattin,

— Bu sosyalizm belâsı deprem, su baskını filân gibi bir âfet... dedi, Allah korusun, tabiî âfet değil de bir içtimaî âfet...

Sıska olan, cep defterini çıkardı, defterden adlar okumaya başladı, altı kişinin adını seçti. Hepsi de memleketimizin tanınmış çok büyük iş adamlarıydı.

— Hangisine gidelim bugün? diye sordu.

Sabahattin, adları sayılanlardan birinin Avrupa'da, birinin de Ankara'da olduğunu söyledi. Geri kalan dört kişi üzerinde karara vardılar. Üçümüz kalktık kahveden, Büyük Postane'ye gittik. Defterden adını seçtikleri tanınmış iş adamlarından birine o sıska olan telefon etti. Büyük bir saygıyla, ama çok cakalı konuşuyor ve adamdan çok önemli bir iş için randevu istiyordu. İki gün sonrası için

randevu aldı. Sonra başka bir iş adamının telefonunu çevirdi. Ancak iş adamının sekreteriyle konuşabildi. Sekretere adını not ettirip, başka zaman yine arayacağını söyledi. Telefon ettiği üçüncü iş adamı, konuşmak için bir saat sonra vaktinin müsait olduğunu bildirmişti.

Dakikası dakikasına bir saat sonra randevu veren iş adamının çalışma yerindeydik. Burası büyük bir hanın geniş bir katıydı. Bana içerde ne yapacağımı anlatmışlardı: Gayet laubali davranacak, adamla senli benli konuşacaktım, odadaki en gösterişli koltuğa yayılır gibi oturacak, öteki bacağımın üstüne attığım ayağımı iş adamına doğru uzatıp sallıyacaktım.

İçerde ne olacak, neler konuşulacak diye bayağı heyecanlıydım. Dalavereli bir iş döndürüldüğünü sezinliyor ama ne olduğunu ve benim bu işteki rolümü anlıyamıyordum.

Bizi karşılayan sekreter, odacıya geldiğimizi haber verdi, tş adamının odasına girdik. Odada, gitmek üzere ayağa kalkmış iki kişi daha vardı. İş adamı, ellerimizi sıkıp bize oturacak yer gösterdikten sonra o ayaktaki iki kişiye,

— Tabiî, tabiî... dedi, hiç şüphesiz... Memleketi mahva götüren bu mikroplarla sizler gibi vatansever, milliyetçi münnevverlerimiz mücadele edecek. Sizleri her hususta desteklemek vazifemizdir.

O iki kişi teşekkürler ederek geri geri gidip kapıdan çıktılar.

İş adamı masa arkasındaki koltuğuna oturdu, dirseklerini masa camına dayadı. Üçümüz içinde herhalde en gösterişli beni bulduğu için bana,

— Buyrun Beyefendi... dedi.

Sabahattin'in yüzüne baktım, dudaklarını yalıyor.

İş adamı,

— Sizi dinliyorum efendim... dedi.

Ne konuşulacağını bilmiyorum ki, ben şimdi ne diyeceğim? İyice toparlanıp koltuğa büzüldüğüm sırada Sabahattin ayağa kalkıp, sağ elini de ileri uzatarak sahnede tirada çıkmış bir eski aktör gibi konuşmaya başladı:

— Muhterem Beyefendi...

İş adamı «Muhterem Beyefendi» sözüne sanki adı seslenilmiş gibi,

— Efendim! dedi.

— Muhterem Beyfendi.

— Efendim...

— Muhterem Beyfendi, memleketimizi büyük bir tehlikenin günden güne sarmakta olduğunu elbette zâtıâliniz de müşahede etmektesiniz. Kökü dışarda olan bitakım muzır cereyanlar...

İş adamı, Sabahattin'in ağzında lâfı alıp tamamladı:

— Memleketi uçuruma sürüklüyor. Bunlara karşı müessir tedbir alınmazsa...

Bu cümlenin arkasını da Sabahattin getirdi:

— Sonumuz vahimdir. İş işten geçtikten sonra ne yapılsa boştur. Servet düşmanları günden güne artmaktadır. Özel teşebbüse hücum ederek ve özel

sermayeyi sindirerek halkta zenginlere karşı nefret ve düşmanlık duygusu yaratmak suretiyle...

— Milli birliğimizi ve beraberliğimizi bozuyorlar.

Birinin ağzında yarım kalan cümleyi, öbürü kaparak tamamlıyordu:

— Bunların niyeti...

— Milleti birbirine düşman iki safa ayırmak olup...

— Ondan sonra da hain maksatlarına...

— Ulaşmaktır. Biz bunlara karşı müessir tedbirleri almazsak...

— Sonumuz felâket olacaktır... Maalesef şu hakikati itiraf...

Sözün burasında o sıska arkadaşımız da heyecanla ayağa fırlayıp lâfa karıştı:

— Etmek zorundayız kiii, pek çok iş adamlarımız ve büyük sermaye sahiplerimiz gaflet uykusundadırlar muhterem beyfendi. Malûmuâliniz...

— Bu sosyalistler düşmanlarımızdan para yardımı görmektedirler. Emin olunuz beyfendi, yalnız geçen sene hariçten gördükleri yardım, iki milyon üçyüzkırkaltıbin yediyüzdoksaniki dolardır beyfendi. Buna karşı peki...

— Biz ne yapıyoruz? Hiç... Bizler, vatan aşkı ve imanımızın kuvvetiyle bu hainlere karşı yılmadan mücadele ediyoruz. Niçin? Çünkü özel teşebbüsü müdafaa ediyoruz. Niçin? Çünkü özel teşebbüsü müdafaa bizim vazifemizdir, evet ve fakat...

— Muhterem hayır sahibi zenginlerimizin de bu mücadelede...

— Bizleri yalnız bırakmamaları...

Bu sefer iş adamı da karıştı, bir trio başladı:

— Hiç şüphesiz... Çok haklısınız... Sizleri desteklemek vazifemizdir. Aksi halde...

— Memleket mahvolacaktır. Bu nizam düşmanları...

— İyice gemi azıya almış bulunuyorlar. Hariçten gördükleri yardımlarla gazete ve mecmualar...

— Çıkarmaktadırlar. Geçende mecmualarında yazdıklarını gördünüz mü beyfendi: "Artık hırsızlığa paydos... Bu fakir halkın hakkını hiç kimse yiyemez" diye yazıyorlardı. Bu ne demektir? Açıkça...

— Tanınmış iş adamlarımızı kastediyorlar. Yeni yeni iş sahaları yaratarak memleketin kalkınmasına çalışanlara hiç utanmadan "Halkın sırtından geçinen soyguncular!" diye yazmaktan çekinmiyorlar. Bu sözleri kime söyledikleri belli...

— Evet, belli... Bize, bize!..

— Fikre karşı fikirle mücadele etmeliyiz beyfendi... Fakat onlar milyonlar alırken biz...

— Ne yapabiliriz? Bir dergi çıkarmak için...

— İtimad buyurunuz ki...

Ben koltuğa iyice yayılmıştım, bacak bacak üstüne atmış, ucu tavanı gösteren ayağımı sallayıp duruyordum. Masanın üstünde duran kutudan bir sigara aldım.

İş adamı masasına geçti, zile bastı. Gelen adama,

— Bize kahve getir... dedi.

Bizimkiler de oturdular. İş adamı parmaklarını sinirli sinirli masanın camına vurarak, gayet ciddî,

— Nasıl bir mücadele düşünüyorsunuz? dedi.

— Fikir yoluyla mücadele edeceğiz.

Suspus oturmaktan sıkbmıştım; herhalde benim de bir-iki söz söylemem gerekiyordu.

— Sosyalistler çok geniş propaganda yapıyorlar, dedim, propaganda için her yola, her çareye başvuruyorlar... Bizim de karşı propaganda yapmamız gerekli...

Sabahattin,

— Özel teşebbüsü ve sermayeyi müdafaa eden bir mecmua çıkaracağız... dedi.

Ben de hemen ekledim:

— Sosyalistler memleketin bütün değerli iş adamlarına saldırarak, onları halkın gözünden düşürüyorlar, millî değerlerimizi mahvediyorlar.

Bana bravo der gibi başını sallayan sıska arkadaşımız da,

— Bunlar tarihe düşmandırlar, dedi, millî ananelerimizi yıkıyorlar.

— Ve ahlâkımızı, millî ahlâkımızı kemiriyorlar beyfendi... dedim.

İş adamı,

— Sizden önce gelen beyler de, dedi, aynı maksatla çıkardıkları mecmua için benden ilân istediler.

Yardım vazifemizdir, ilân verdim mecmualarına tabiî...

Sabahattin,

— Bu zamanda bir mecmua çıkarmak ve yaşatmak kolay değil beyfendi, dedi, biz üç arkadaş bu mücadeleye hayatımızı vakfettik ve bütün varımızı koyduk. Memleket meselesi beyfendi...

Beyfendi,

— Anlıyorum, dedi, bu yolda mücadele edenler artmalı, halka doğru yolu göstermeli... Ahlâk, ahlâk, her şeyin başında ahlâk gelir...

— Bugün ellibin liradan aşağı bir mecmua çıkmıyor; biz ancak otuzbin lira tedarik edebildik.

— Hamiyetli iş adamlarımızın yardımını rica ediyoruz. Bugün bu küçük yardımlar yapılmazsa yarın her şey elden gidebilir...

Ben hemen,

— Gidebilir değil gidecektir... dedim, gaflet uykusundan uyanmalıyız.

Sıska arkadaşımız,

— Eksik olmasınlar vatanperver bir zenginimiz bize beşbin lira yardımda bulundu... dedi.

İş adamı,

— Ben de şimdilik size bir küçük yardımda bulunayım... dedi

Masasında duran düofonu açıp muhasebe müdürüne bize altıbin lira vermesini emretti. Teşekkür edip gitmek için ayağa kalkarken içeri bir adam girdi, büyük bir heyecanla,

— Bu çanlar kimin için çalınıyor beyfendi? dedi.

İş adamı şaşkınlıkla,

— Hangi çanlar? dedi.

Adam bağırıyordu:

— Tehlike çanları, tehlike çanları!.. Bu çanlar sizler için çalıyor Beyfendi! Ne yazık ki duyan yok!.. Sosyalistler işi uzattılar. Vatanperverlerimiz bu derin uykularından uyanmazlarsa...

İş adamı bizi kapıya kadar geçirerek uğurladıktan sonra odasmda bıraktığı adamın yanına döndü.

Biz bir taksiye atlayıp yine Yenicami avlusundaki kahveye geldik. Orada altıbin lirayı bölüştük. Ben o kadar az konuştuğum halde, bana da üçtebir hisse verdiler. Sabahattin, sıskaya,

— İki el tavla oynıyalım da, öyle çıkarız Beyoğlu'na... dedi.

Onlar tavlaya başladılar. Adının Niyazi olduğunu ancak o zaman öğrendiğim sıska ortağım,

— Bu gece nerdeyiz? dedi.

Sabahattin,

— Kervansaray'a yeni üç oğlan gelmiş, dedi, üçünün de karıdan hiç farkı yokmuş, striptiz yapıyorlarmış...

— Memleket sahiden büyük tehlike içinde... dedim.

Maksadım onları harekete geçirmekti. Niyazi salladığı zarı attı,

— Vay namussuz kemik... Ulan iki-bir'in parasını mı verdik be... dedi.

Bana para tatlı geldiği için,

— Memleket tehlike içindeyken bizim burda oturmamız hiç doğru değil arkadaşlar... dedim.

Sabahattin,

— Bugünlük bu kadar çalışma yeter, dedi, biraz da eğlenmek hakkımız. İki gün sonrası için bir randevumuz daha var...

Cebimdeki paraları ceketimin dışından yokladım. Bana sanki rüya görüyormuşum gibi geliyordu. Bu kadar çok paranın bu kadar kolay kazanılmasını bitürlü aklım almıyordu.

O geceyi üçümüz birlikte eğlenerek geçirdik, ama ben hiç para harcamadım. Sabahleyin, iki gün sonra yine aynı kahvede buluşmak üzere birbirimizden ayrıldık. O kadar sarhoştum ki, eve nasıl geldiğimi hiç hatırlamıyorum.

İki gün sonra Yenicami avlusundaki kahveye erken gitmiş olacağım ki ortaklarım yoktu. Yarım saat kadar sonra önce Sabahattin geldi.

— Benim bu işi aklım almıyor Sabahattin, dedim.

— Hangi işi? dedi.

— Yahu, bu iş adamları zekî, kurnaz, akıllı adamlar... Buna hiç şüphe yok, akıllı olmasalar bu kadar iş becerip zengin olamazlardı.

— Gayet tabiî...

— Peki nasıl oldu da herif bize altıbin lirayı gık demeden verdi?

— Çok korkuyorlar yahu... Sosyalizm dedin

mi, heriflerin bacakları titriyor. Denize düşen yılana sarılır gibi, kim sosyalizmle mücadele edeceğim dese parayı savuruyorlar. Yalnız biz değiliz ki bu işle uğraşan... Şimdi piyasada sekiz - on ekip çalışıyor. Ama bu işi ilk icat eden biziz. Bu Niyazi var ya, çok akıllı oğlandır; gayet ilmî çalışıyor. Zenginlerden tam otuzbin lira toplayıp Avrupa'ya incelemeye gitti, daha yeni döndü.

— Ne incelenmesi?

— Sosyalizmin nasıl geldiğini gidip yerlerinde inceledi. Sonra gelip burada konferans verdi. Şimdi do bir kitap çıkaracak... Ama daha kitabın parasını toplamadı. Sosyalizm gelecek diye zenginlerin ödü patlıyor.

— Neden?

— Nedeni var mı yahu, bu sosyalistler bir kere «dalavere yok» diyorlar, «sömürme yok» diyorlar, «başkalarının sırtından geçinmek yok» diyorlar, efendime söyliyeyim «Sosyal adalet, filân...» diyorlar. İyiden iyiye azıttılar...

— Biz o mecmuayı ne zaman çıkaracağız?

— Ne mecmuası?

— Hani para aldık ya...

Sabahattin güldü,

— Deli misin, dedi, bişey çıkaracağımız yok...

— Para verenler şikâyet ederse? Dolandırıcılık bu...

— Yok canım, kimsenin şikâyet edeceği filân.

yok... Onlar da biliyor zaten... Bile bile veriyorlar; ne olur ne olmaz diye... Ayda birkaç bin lira vermişler bu uğurda, ne çıkar... Sen demedin mi, akıllı adamlar diye, tabiî akıllı hepsi.

Niyazi de geldi. Bir taksiye atlayıp randevumuz olan iş adamının yarısından çoğuna sahip olduğu bankanın merkez binasındaki dairesine gittik. Uzun törenle yanına girebildik. Niyazi yanında getirdiği çantanın içinden birçok gazeteler, dergiler çıkardı.

İş adamına bunları gösterip bazı parçalar okudu. İş adamı,

— Bu yazıları biz de takip ediyoruz, dedi. Dikkat ve ilginize teşekkür ederim.

— Fakat beyfendi, sosyalizm tehlikesi kapımızı çalmaya başladı. Emin olunuz mücadelede geç kalınıyor.

Ben hemen,

— Yılanın başını küçükken ezmeli... dedim.

İş adamı,

— Biz de boş durmuyoruz, dedi... Bu konuda devamlı yayınlarımız var...

Niyazi,

— Biliyoruz beyfendi, dedi, fakat, kâfi değil... Bunlar halkın içine, arasına giriyorlar. Biz her şeyi devletten bekliyoruz. Çok kurnaz ve gizli çalıştıkları için yalnız polis bunlarla başedemez.

İş adamı,

— Siz, derginize ilân mı istiyorsunuz, yoksa yeni bir dergi mi çıkaracaksınız? dedi.

Sabahattin lâfa karışıp,

— Biz kitap yayını yapmak istiyoruz, dedi,

şiddetli bir mücadele açacağız... Sosyalist geçinenlerin içyüzlerini halka açıklıyacağız. Çünkü bunlar, zengini fakirleştirmek, fakiri de büsbütün fakirleştirmek istiyorlar. Sizin neşriyatınız bilimsel ve ciddî. Biz halk için kitaplar çıkaracağız.

— Çok iyi yaparsınız... Bunların hürriyet düşmanı olduklarını halka anlatmalı. Halk, ancak hürriyet içinde refaha kavuşacağını, zengin olacağını bilmeli...

Ben,

— Çok haklısınız, dedim, halkımızın zengin olmak ümidini de kırıyorlar.

İş adamı,

— Ne kadar çok koldan çalışılırsa o kadar verimli olur, dedi, geçen hafta da bazı gençler geldiler, onlar da bir dernek kuracaklar...

— Fakat beyfendi, maalesef hiçbir yardım görmüyoruz. İş adamlarımız, burunlarının ucuna gelen tehlikeyi bitürlü görmek istemiyorlar!

Bu konuşmanın sonunda bankadan üçbin lirayla çıktığımız için içerlemiş olan Niyazi,

— Vay cimri hergele vay, ulan bu gidişle sosyalistler sizin iflahınızı kesecekler... diye söylendi.

Sabahattin de,

— Eskiden, dedi, daha çok veriyorlardı. Ama şimdi para istiyenler de çoğaldı birader, herifler ne yapsın?..

Bu anlattığım biçimde bir aya yakın bir zaman çalıştık. İki-üç günde bir, büyük iş adamlarımızdan birine gidip, kimisine dergi çıkaracağımızı, kimisine dernek kuracağımızı, yayın yapacağımızı söylüyor, birkaç bin lira koparıyorduk.

Yine birgün sosyalizmle mücadele için yardım istemeye gittiğimiz büyük zenginlerden biri,

— Herkes geliyor, dedi, fikre karşı fikirle mücadele edeceğiz diyor... Ne fikri yahu?.. Karşındakinde fikir olursa fikirle mücadele edersin. Bu herifler azmışlar, bunlarda fikir nerde? Din îman bilmiyen, hürriyet düşmanlarına fikirle mücadele de ne demekmiş...

— Çok haklısınız beyefendi, dedim, bendeniz de aynı fikirdeyim. Millî servete göz dikmiş ahlâksızlarla fikir mücadelesi ne demek?

Beni pek beğenen iş adamı,

— Sermaye zaten ürkektir, dedi, höt dedin mi korkar kaçar... Bu alçaklar sermayeyi ürküttüler be... Geçenlerde arkadaşlarla sosyalistlere karşı bir dernek kurduk. Ama yalnız dernekle olmaz ki... Ben meselâ bir büyük iş hanı yaptıracaktım, sosyalistler belâsından vazgeçtim... Bunun zararı kime?

— Memlekete Beyfendi...

— Tabiî... Ben hanı yaptırayım, sonra alsınlar elimden; yağma mı var? Bunlarla başka türlü mücadele etmeli... Bu tertemiz memleketi pislettiler, ahlâkı bozdular. Her yerde bir sosyalizm lâfıdır gidiyor. Yahu, atalarımız üç kıtada at oynatırken sosyalizm mi vardı?..

— Ne doğru buyurdunuz beyfendi...

— Bizim dernekte anlattılar, bu sosyalizm tâ onsekizinci yüzyılın modasıymış; zaten bize her moda sonradan gelir... Bunu anlatmalı halka...

— Evet efendim... Sonra bunların her yerde kolları var...

— Doğru, her deliğe giriyorlar... İnanır mısı-

nız, ben, damadımın bile sosyalist olduğunu daha yeni öğrendim. Ayırtacağım kızı, ailemde namussuz istemem, şerefim iki paralık oldu...

Verdiği ikibin lira için geveze herifi iki saat dinledik.

Şefimiz olan Niyazi birgün,

— Arkadaşlar, dedi, artık bu dalgada iş yok...

— Neden?

— Görmüyor musun, herifler ne diyor... Gittikçe ağız değiştirmeye başladılar, kesenin ağzım da kıstılar.

Niyazi'nin dediği doğruydu. Yardım için gittiğimiz iş adamları genellikle bize şöyle demeye başlamışlardı:

— Sosyalizm fena bişey değildir... Ben de sosyalistim, ama ben yüzdeotuz sosyalistim... Her şeyin bir kararı var beyim... Bizimkiler tadını kaçırıyorlar.

Niyazi bu adama,

— Bendeniz de bir miktar sosyalistimdir, dedi, ama buyurduğunuz gibi sosyalizmin de hududu var... Bir insan yüzdeyirmi, yüzdeotuz, hattâ yüzdekırk sosyalist olabilir... Ama her şeyin fazlası haram...

Daha önce gittiklerimize de uğruyorduk. Onlar da gittikçe sosyalist oluyorlar ve sosyalist oldukça da bize verdikleri para azalıyordu. Son gittiğimiz büyük iş adamı,

— Ben yüzdealtmış sosyalistimdir... dediği gün, Niyazi kahvede bize,

— Arkadaşlar, artık bu iş tamam, bu herifler

yüzde altmış sosyalist oldu mu, olmadı mı... Bize iş yok... dedi.

— Neden? diye sordum.

— İş adamları böyledir, dedi, bütün hisse senetlerini alıp şirkete sahip olmak isterler, görüyorsunuz ya heriflerin yüzdeleri gittikçe artıyor, yakında yüzdeyüz sosyalist oldular mı, işte o zaman yandık! Baktılar ki, sosyalizmi başka türlü önliyemiyeeekler, kendileri sosyalist olup sosyalizmi de bombok edecekler...

Bu arada ben epey para biriktirmiştim, ama havadan para kazanmak da tatlı gelmişti. Eski işsiz kaldığım günlerin acısıyla,

— Ne yapacağız öyleyse? dedim.

Sabahattin,

— Yeni bir iş düşüneceğiz, dedi, bunca yıl hep bu işten ekmek yemedik ya... İki yıl cami yaptırma derneğine para toplıyarak geçindik. Ondan önce kimsesiz çocukları kurtarma derneği, tarihî mezarları ihya cemiyeti, sakatları koruma derneği... Bizde iş çok, havasına göre iş.....

Macerasever adam değilimdir, onun için,

— Biz de bir firma kursak, dedim, ticaret yapsak...

Niyazi,

— Beceremeyiz ki... dedi.

Sabahattin,

— Sermaye ister... dedi.

Ben o kısa zaman içinde otuzbeşbin lira biriktirmiştim, onların otuzbeş lirası bile yoktu. Tabiî, ne olacak, haydan gelen huya gider...

Ben onlardan ayrı bir yazıhane açtım, ithalât, ihracat ve komisyon işleri yapmak için Ticaret Oda-

sı'na kaydoldum. Daha henüz hiçbir iş yapmamış-

yazıhaneyi açtığımın haftası içinde, bunlar yerimi öğrenmişler, geldiler.

— Uğurlu olsun... dediler.

Eski ortaklarıma teşekkür ettim. Niyazi,

— Kardeşim, dedi, sen bu yazıhaneyi çok zamansız açtın...

— Neden? dedim.

— Nedeni var mı yahu, bu sosyalizm iyice aldı yürüdü. Bu herifler sermayenin düşmanı... Sen ne kadar zengin olursan o kadar düşmanın artacak...

Şöyle bir düşündüm, dediği doğru... Beni büyük bir korku aldı.

— Bu memlekette rahat yok mu yahu, dedim, insanların kazancına göz dikmişler.

Sabahattin,

— Maalesef öyle, dedi, sen şimdi ister istemez çalışıp sermayeni büyüteceksin.. O zaman da...

— Doğru be birader.. Bu sosyalizm bir belâ be!

— Belâ ya... Biz boşuna mı mücadele edelim diyorduk... Şimdi sen madem ki bu yazıhaneyi kurdun, çok iyi oldu. Biz burda bir mecmua çıkaralım, burası mecmuanın idare yeri olur... Çünkü sosyalizmle mücadele etmezsek...

— Tehlike çok büyük... diye sözünü tamamladım.

Belki adını duymuşsunuzdur, «UYAN» adında bir mecmua çıkmıştı hani, işte o mecmuayı biz çıkardık. Ama yalnız bir sayı çıkabildi, otuzbeşbin lira da eridi on günde...

Hiç olmazsa Niyazi'yle Sabahattin, ele geçirdik-

leri paraları yemişlerdi, ben yiyemedim de.. Biriktirdiğim parayı da onlar yediler.

Kirasını veremediğim için yazıhane de gitti elimden. Birgün yine üçümüz Yenieami avlusundaki kahvede oturuyorduk. Niyazi,

— Cıgaranız var mı çocuklar? dedi.

Sabahattin,

- Ne cıgara, ne para var, dedi.

Ben paketi uzattım. Cıgarayı yakıp derin derin dumanını içine çeken Niyazi,

— Şimdi yeni bir iş sahası açılıyor arkadaşlar... dedi.

Sabahattin,

— Nedir? dedi.

Niyazi bana,

— Doğru söyle, dedi, sen sosyalist misin?

— Herkes gibi ben de biraz sosyalistim tabiî... dedim.

— Sen Sabahattin?

— Senden saklıyacak değilim ya, dedi, ben de yüzde yetmiş-seksen sosyalist sayılırım...

Niyazi,

— Tamam öyleyse, dedi, şimdi de sosyalizm üzerine çalışacağız. Hadi kalkın, gelin benimle...

Kahve paralarını ben verdim. Kalktık ordan Unkapanı'na doğru yürüdük. Sabahattin,

— Hergelelikte bu Niyazi'nin bir eşi daha yoktur... dedi.

— Akıllı oğlan... dedim.

— Havayı bilir, iyi koku alır... dedi.

Yüzde şu kadarlık üç sosyalist, yeni bir iş çevirmek için düştük yola.

AFERİN İNCE YANI

Bizim köyün yoksul bir Ahmet Ağası varmış. Kağnısındaki mazı ağacı kullanıla kullanıla bir yanından iyice aşınmış, incelmiş. Bizim köyde çok yaşlı bir meşe ağacından başka ağaç yok. Ahmet Ağa bir yanından incelen mazı ağacını, bir yenisiyle değiştirmiyor, kağnısı yüklü iken mazının ince yanından kollayarak yürüyor ki çıt edip kırılırsa tekere yapışıp da yükün devrilmesini önleyecek... Gözü, kulağı mazı'nın ince yerinde yürürken, içinden de yakarır dururmuş: «Aman ince yanı... Gözüm ince yanı... Dayan ince yanı... Hele ince yanı...»

Harman zamanı kağnısına tarladan tepeleme sap yükleyip çıkmış yola. Mazının ince yanı çıtır çıtır çıtırdıyor. Derken küt diye bir ses ve kağnı yana devrilmiş. Ahmet Ağa hemen mazının ince yanına bakmış ki sapasağlam. Bir de öbür yana geçip bakmış, mazı, en güvendiği kalın yanından kırılmamış mı!..

Ahmet Ağa mazının ince yanına bakmış, bakmış da keyifle,

— Eferüüüm ince yanı! demiş.

Bir yayınevini vardı, yirmi gün önce yandı, kül - duman oldu. İşte o gündenberi bu fıkrayı anlatıp anlatıp gülüyorum. Çünkü hesabımda yangın yoktu. Gözümü, kulağımı işlerin ince yanına dikmiş, yalvarıp yakarıp duruyordum: «Aman ince yanı... Gözüm ince yanı... Dayan ince yanı... Hele ince yanı...»

İnce yanı dayandı, dayandı da, işler bizim en güvendiğimiz, en kalın yanından koptu, kırıldı. Dediği çıkmış, bahsi kazanmış olan bir adamın keyfi içinde yangından beri «Aferin ince yanı!» deyip duruyorum.

Hoş bu yayınevinde kitaplar paraya dönüşüp ayda beşyüz lira bile getirmiyordu ama, bana büyük bir güven veriyordu. Kafam kızınca çalıştığım gazetenin patronuna «Al apdestini, ver pabucumu arkadaş!» diyebiliyordum.

Amaaan, ne olacak... Ustamız Nasrettin Hoca, elinden ciğeri kapıp uçan çaylağın arkasından bakmış, bakmış da «Ulan enayi» demiş. «Tarifesi bende... Yahni yapamazsın ki...» Yanan kitapların alevlerine «Enayi... Tarifesi bende, yine basarım» deyip avunuyorum. Gelgeldim, kendimi avutmam kolay da, acımızı üleşen dostları avutmak o kadar zor ki...

— Geçmiş olsun...

— Sağ olunuz.

— Nasıl oldu bu iş?

— Yanmış işte... Komşudan yangın çıkmış... Ben de pek bilmiyorum...

— Nasıl bilmezsin? Olur mu hiç!..

— Sağlık olsun...

— Anladık, sağlık ama, o kadar kitap yahu... Kaç yılın emeği... Ne ile ortaya çıkarılır?..

— Doğru... Ama olmuş...

— Amma da gamsız adamsın yahu.. Senin kadar vurdum duymaz görmedim.

Arkadaşım üzüntüsünü anlatıyor, ben de onu avutmaya çalışıyorum.

— Üzülme... O kadar da üzülecek bişey yok... Yeniden bir yayınevi kurarız inşallah... Ne yapalım, sağlık olsun...

Görseniz ne diller, ne diller döküyorum. Ama arkadaş avunacak gibi değil ki...

— Ben senin yerinde olsam çıldırırım... diyor.

Bir başka dostla karşılaşıyoruz.

— Bişey duyduk, doğru mu?

— Doğru...

— Ne?... Demek doğru... Yandı ha!.. Hepsi mi?

— Hepsi...

— Yahu hiç aldırmıyorsun?..

— Aldırıp da ne yapabilirim, yanmış bir kere... Canımız sağ ya...

— Seni hiç anlamıyorum birader..

Benden çok daha üzgün olan dostumu uzun uzun avutmaya çalışıyorum ama, hiç de avunacak gibi değil... Ondan ayrılıyorum, bir başkası elimi sıkıyor.

— Vah, vah, vah... Pek üzüldüm, pek... Vah vah, vah...

Onunla karşılaşmadan önce gülümsiyerek yürümekte olduğum için, onun acınması karşısında ister istemez suratımı ekşitmeye çalışıyorum.

— Ya!.. diyorum.

— Zarar ne kadar?

— Beşyüz bin lira...

— Ne diyorsun!.. Vah kardeşim vah!.. Vah canım vah!.. Desene mahvoldun...

— Yok canım, ne diye mahvolayım?..

— Öyleyse sigortalıydı ?

— Yooo... Sigortasızdı.

— Nasıl? Sigorta ettirmedin ha?.. Ama bu eşeklik...

— Evet... Öyle..

— Peki birader, sen o kadar kitabı nasıl sigorta ettirmezsin?..

Niçin sigorta ettiremediğimi uzun uzun anlatıyorum ama, bu anlattıklarım dostumun üzüntüsünü bitürlü gideremiyor.

O günüm, başıma gelen bu belâdan ötürü üzülen dostlarımı, arkadaşlarımı, tanıdıklarımı avutmakla geçti. Eksik olmasınlar sevenlerimiz de çok, eve gelince de telefonlar başladı.

— Felâkete uğramışsın yahu, bişeyler kurtarabildin mi?

— Hayır...

— Çok üzüldün değil mi?

— Eh...

— Nasıl eh?

— Biraz üzüldüm tabii.

— Biraz olur mu birader, insanın bu kadar malı gider de...

— Eee, ne yapayım yani?... Öleyim mi?..

Üzülmemeleri için uzun uzun avutucu sözler söyledim. Telefonu kapar kapamaz, yeniden zil çaldı.

— Ne söyliyeceğimi, seni nasıl teselli edeceğimi

bilemiyorum. Anlıyorum kardeşim, teselli kâr edecek gibi değil...

— Eksik olma... Ne yapalım, başımıza geldi işte... Siz sağ olun. Yeni baştan kuracağız...

— İmkânsız. O koca yayınevi yeni baştan nasıl kurulur?

— Kurarız.

— Kuramazsın. Geçti artık...

— Peki, kuramam...

— Kuramam olur mu?.. Ne yapacaksın öyleyse?..

— Kurmaya çalışacağım...

— Ne mümkün... Ama üzülme kardeşim...

— Yoo... Üzüdüğüm yok.

— Nasıl, üzülmüyor musun?.. Yahu nasıl üzülmezsin!.. E, bukadar umursamazlık da olmaz yani..

Hay Allah... Üzülmemem için beni teselliye çalışan dostlarım sanki benim ille de üzülmemi istiyorlar. İnsanın üzüleceği bile varsa, onların üstelemesi karşısında inadına üzülmüyor. Evet, işte bir felâkettir geldi başımıza, ben onu unutmaya çalıştıkça, gerçekten iyiyürekli dostlar acımı paylaşmak için üstüme üstüme geliyorlar. Fakat hepsi neyse de Mahmut'u avutmak zor oldu. Ellerime, kollarıma yapışıp iki gözü iki çeşme ağlıyordu.

— Aman Mahmutcuğum, bu kadar üzülme kardeşim... Canımıza gelecek belâ, malımıza geldi...

Mahmut'un beni bu kadar sevdiğini hiç bilmezdim; öyle ağlıyor ki, artık kendimi tutamayıp ben de ağlamaya başladım. Bu ağlamak da esnemek gibi insandan insana geçiyor. Mahmut ağlıyor, ben ağ-

lıyorum... Burunlarımızı çeke çeke ağlıyoruz. O beni avutmaya uğraşıyor, ben onu...

— Kaç yılın emeği yandı kül oldu... Vah, vah, vah!..

— Üzülme Mahmutcuğum, yeni baştan yaparız...

— O kadar kitap ne ile meydana gelir...

— Doğru, doğru ama, canımız sağ ya...

Birbirimizden ayrıldığımız zaman ikimizde de avunacak hal kalmamıştı. Üzülmiyeyim diye dayandım, dayandım da, en sonunda dostlar beni işte bu hale getirdiler ya... Kendimi tutamıyorum, durup durup ağlıyorum, dinlenip dinlenip ağlıyorum.

Bu avutmalar hiç kesilmeden günlerce sürdü. Önceki gece, geç saatlere kadar çalıştım. Yatağa girdiğim zaman saat ikiyi geçiyordu. Uykumda bir telefon zili duydum ama, kendimi toparlıyamadığımdan uyku sersemliği ile zilin rüyamda mı, gerçekten mi çaldığını anlıyamadım. Duymamak için başımı yorganın, yastığın altına soktumsa da, olmadı. Telefonu açtım. Bir ses :

— Uyuyor muydun?..

— Uyuyordum.

— Sahi uyuyor muydun?..

— Allah Allah... Bunda şaşacak ne var yahu? Uyuyordum tabiii... Neredeyse sabah olacak, normal insanlar bu saatte uyurlar.

— Peki be kardeşim, insanın o kadar malı yanar da nasıl gözünü uyku tutar... Nasıl uyuyabilir... Pes doğrusu... Biz de sana geçmiş olsun diyecektik ama, maşallah senin teselliye falan hiç de ihtiyacın yok...

Çat diye telefonu kapattığını duydum, ben de başımı yastığa koydum ama, sinirden bitürlü uyuyamıyorum. Yani ne demek istedi bu herif?..

Yangın olalı onsekiz gün geçmiş, ben onsekiz gece üzüntüden uyumıyacak mıydım?.. Yeni dalıyordum ki, bir telefon zili daha...

— Buyurun...

Yıvışık bir sarhoş sesi :

— Çok affedersin...

— Estağfurullah... Ne oldu?..

— Biz şimdi Taverna bardayız da... Bizim Hüsnü ile beraber...

— Eee?..

— Ben senin yayınevinin yandığını duymamıştım... Onun için geçmiş olsun diyemedim. Şimdi burada Hüsnü söyledi. Ne kadar üzüldüğümü anlatamam...

Gerçekten sesi ağlamaklıydı, belki de ağlıyordu.

— Sağ ol...

— Vah vah vah... Çok, çok üzüldüm yani...

— Eksik olma!..

— Hayatımda hiç bu kadar üzülmemiştim...

Öbürlerini olduğu gibi, üzülmemesi için bunu da avutmaya başladım.

— E peki, ne yapacaksın şimdi?

— Bilmem..

— Bilmem olur mu?..

— Daha düşünmedim...

— Amma geniş adamsın yahu... İnsan, öyle bir yayınevi yansa çıldırır be!...

Ya sabur diye dayandım.

Dün sokağa çıktım. Bir tanıdıkla karşılaşıp

avutmalarını dinlememek için başım önüme eğik yürüyordum. Karaköy'den dolmuşa bindim. Sağ yanımdaki,

— Geçmiş olsun efendim... dedi.

— Bişey mi olmuş? dedim.

— Yayıneviniz yanmış diye duyduk... dedi.

— Yooo.. Öyle bişey yok...

Solumda oturan,

— Nasıl olur, dedi, ben gözümle gördüm.

— Beş - on kitap yandı ama, dedim, ona yangın bile denilmez. Topu topu yüz liralık kitap, yayınevi sigortalı olduğu için sigorta şirketinden ellibin lira aldım.

Sonra şoföre seslendim;

— Durabilir misiniz, ben burada ineceğim...

«Aferin ince yanı!» diye söylene söylene yürüdüm..

İÇİNDEKİLER

Basbayağı bir Kadri 5

Fi Tarihinde Bir Gazete Nasıl Kapatıldı 37

Seyyar Köfteciler Talimatnamesi 49

Mukaddes Emanetler 79

Kalkınmanın Tek Yolu 96

Beni Anlayan İlk Kadın 113

Morti 137

Altın Palmiye 144

Altın Kirpi 155

Üniversite Heyetinin Bir Köyde Sosyolojik İncelemesi 163

Sosyalizm Geliyor Savulun 178

Aferin İnce Yanı 200

Kapak: Sait Maden

ON LİRA